

Programmabegroting 2020

INHOUDSOPGAVE

Programmabegroting 2020.....	1
Inhoudsopgave.....	4
Programma 1 Openbare orde en veiligheid	5
Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	7
Programma 3 Economische zaken	11
Programma 4 Onderwijs.....	14
Programma 5 Cultuur, sport en recreatie	17
Programma 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	23
Programma 7 Volksgezondheid en milieu.....	29
Programma 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	32
Programma 9 Financiën en bedrijfsvoering.....	37
Programma 10 Algemeen bestuur	41
Algemene dekkingsmiddelen, VPB, onvoorzien en mutaties reserves	43
Paragrafen.....	46
I. Lokale lasten	47
II. Weerstandsvermogen	57
III. Onderhoud kapitaalgoederen.....	67
IV. Financiering	72
V. Bedrijfsvoering	76
VI. Verbonden partijen	83
VII. Grondbeleid	99
Financiële positie.....	103
Uiteenzetting financiële positie.....	104
Financiële begroting	111
I. Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid	112
II. Overzicht baten en lasten 2020	113
III. Structureel begrotingssaldo	114
IV. Incidentele baten en lasten.....	115
V. Vergelijking met voorgaande begrotingsjaren	118
VI. Reserves en Voorzieningen.....	120
VII. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.....	123
VIII. Geprognosticeerde balans.....	124
IX. EMU saldo	125
X. PNL per programma	126
XI. Baten en lasten per taakveld	136

PROGRAMMA 1 OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Toelichting

Overbetuwe is een relatief veilige gemeente en daar blijven we samen met vele partners voortdurend aan werken. Dit doen we o.a. omdat veiligheid voor onze inwoners en ondernemers hoge prioriteit heeft. We werken er ook aan omdat een veilige gemeente bijdraagt aan een prettige woon- en werkomgeving en het welzijn en de sociale cohesie positief beïnvloedt. Inwoners, maatschappelijke instellingen, bedrijfsleven en professionele organisaties als politie, Openbaar Ministerie (OM) en veiligheidsregio hebben allemaal een rol binnen het thema veiligheid. Het is dus niet alleen een zaak van de gemeente. Zij heeft binnen dit thema de regierol.

Door de werkwijze die Overbetuwe hanteert in haar veiligheidsbeleid kan er snel en daadkrachtig gereageerd worden op onvoorzienbare of onverwachte ontwikkelingen.

Beleidsnota's

Nota Integrale Veiligheid 2015 - 2019

Wat willen we bereiken?

Openbare orde en veiligheid

Verhoging van de objectieve en subjectieve veiligheid voor alle inwoners, bezoekers en organisaties van Gemeente Overbetuwe om op die manier de kwaliteit van de leef-, woon- en werkomgeving te verbeteren.

Speerpunt(en)/ Wat gaan we er voor doen?

b20 10. Handhaving

In 2019 actualiseert de gemeente het handhavingsbeleid waarin keuzes omtrent prioritering van de handhaving worden gemaakt en de noodzakelijke capaciteit in beeld wordt gebracht. Dit is uitgangspunt voor de handhaving in 2020.

Middelen: PNL 2-2020 (investeringsbedrag in 2019 beschikbaar gesteld)

b20 11. Openbare orde en veiligheid

In het eerste kwartaal van 2020 zal de gemeenteraad de Nota Integrale Veiligheid 2020 t/m 2023 vaststellen. De nota richt zich op het vergroten van de weerbaarheid van onze inwoners en ondernemers op de thema's: veilige woon-en leefomgeving; bedrijvigheid en veiligheid; jeugd en veiligheid; fysieke veiligheid; integriteit en veiligheid en tot slot ondermijning of ondermijnende criminaliteit. In de nota is aandacht voor een goede inrichting van de openbare ruimte omdat dit invloed heeft op de veiligheid(gevoelens) van onze inwoners en ondernemers. Mogelijke opties zijn bijvoorbeeld verlichting en/of cameratoezicht.

Middelen: PNL 1-2020

Wat mag het kosten?

Saldi programma
Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	3.464	3.509	3.554	3.599
Baten	39	40	41	43
Resultaat	-3.425	-3.469	-3.513	-3.557

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	2.345	2.390	2.435	2.480
Baten	0	0	0	0
Resultaat	-2.345	-2.390	-2.435	-2.480

Taakveld 1.2 Openbare orde en Veiligheid

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	1.119	1.119	1.119	1.119
Baten	39	40	42	43
Resultaat	-1.080	-1.079	-1.078	-1.076

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:
- Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele) Bron
Winkeldiefstal: aantal per 1.000 inwoners	1,1	1	0,9	-	2,2 CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning: aantal per 1.000 inwoners	2,7	1,9	1,4	-	2,5 CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven: aantal per 1.000 inwoners	3,7	3,6	3,2	-	4,8 CBS - Criminaliteit
Vernielingen: aantal per 1.000 inwoners	4	3,7	3,7	-	5,4 CBS - Criminaliteit
Verwijzingen Halt: aantal per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	74	77	78	-	119 Bureau Halt

PROGRAMMA 2 VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

Toelichting

Gemeente Overbetuwe ligt centraal tussen Arnhem en Nijmegen aan een knooppunt van snelwegen en een belangrijke openbaar vervoer as. We zetten maximaal in op een goede bereikbaarheid en ontsluiting van onze gemeente.

Een snelle en veilige afwikkeling van verkeersstromen, inclusief het goederenvervoer, vinden wij belangrijk. Vanzelfsprekend hebben we aandacht voor de leefbaarheid van de kernen en willen we verkeershinder zo veel mogelijk beperken. We werken intensief samen met verschillende medeoverheden en externe partijen.

Beleidsnota's

Historische invalswegen 2010

Gemeentelijk Mobiliteitsplan Overbetuwe (GMO) 2004

Toekomstvisie+ 2009

Gebiedsvisie stationsomgeving Zetten-Andelst 2015

Betere bereikbaarheid van modaliteit naar mobiliteit-uitwerking OV-visie, fase 1 (2020) 2016

Fietsvisie Stadsregio Arnhem-Nijmegen 2010

Regionale Aanpak mobiliteit stadsregio Arnhem-Nijmegen 2011

Overbetuwe fiets verder; optimalisatie fietsnetwerk tussen de kernen 2018

Bereikbaarheidsaanpak Regio Arnhem Nijmegen 2017

Samenwerkingsagenda Fiets regio Arnhem Nijmegen 2018

Wat willen we bereiken?

Verkeer, vervoer en waterstaat

We zetten in op een compleet, samenhangend en veilig verkeer- en vervoersnetwerk. Er moet ruimte zijn voor alle vervoerswijzen (fiets, auto, ov en voetgangers); keuzevrijheid voor de reizigers die aansluit bij de behoefte en het oppakken van innovatieve oplossingen (o.a. slimme mobiliteit). Hierin speelt duurzaamheid een belangrijke rol. We gaan door met de uitvoering van de fietsagenda van de fietsnota "Overbetuwe fietst verder". We optimaliseren het netwerk door realisatie van projecten zoals de stationsomgeving Zetten-Andelst, spoorkruisingen Elst Noord en afslag 38/ontsluiting RTG. We doen onderzoek naar verbetering van het netwerk door te zoeken naar nieuwe (maatwerk)oplossingen die passen bij de behoefte van onze inwoners.

In regionaal verband pakken we de bovengemeentelijke knelpunten in het verkeers- en vervoersnetwerk op. Er is een regionale bereikbaarheidsaanpak voor de regio Arnhem-Nijmegen opgesteld. Deze wordt verder uitgewerkt in een regionale ambitie. De verdere vertaling hiervan zal in 2020 zijn beslag krijgen.

In de werkconferentie Duurzaamheid is duurzame mobiliteit een belangrijk thema. De resultaten zullen een vertaling krijgen in de komende jaren. Zowel op het gebied van gebruik van duurzame vervoermiddelen als het optimaal houden van de verbindingen tussen onze kernen. Ook voor de inwoners die minder mobiel zijn of worden.

Speerpunt(en)/Wat gaan we er voor doen?

b20 12. Mobiliteit

Gemeente Overbetuwe heeft een groot oppervlakte, diverse kernen en een niet altijd toereikend voorzieningenniveau dicht bij haar inwoners voor alle levensbehoeften. Dit zorgt ervoor dat inwoners van Overbetuwe een hoge mate van zelfredzaamheid moeten hebben bij verplaatsingen voor hun dagelijkse en niet dagelijkse bezigheden. Voor een groot deel van onze inwoners is dit geen probleem maar er is ook een groep die afhankelijk is van geregeld vervoer (openbaar vervoer, regiotaxi, doelgroepenvervoer). We willen dat deze groep mobiel blijft en waar nodig juist beter vervoer krijgt dat

aansluit bij de behoefte. De leefbaarheid in de kernen is een belangrijk punt voor de toekomst waarbij mobiliteit een grote rol speelt. De provincie is verantwoordelijk voor het regionale openbaar vervoer. In de visie die ze hebben opgesteld kiezen ze ervoor om de drukke corridors tussen de steden en het stedelijk netwerk verder te ontwikkelen (snel, hoge frequentie en betrouwbaar) en ze willen inzetten op nieuwe mobiliteitsconcepten (flexibel en maatwerk). De provincie bereidt een nieuwe openbaar vervoer concessie voor waarin ze vier doelstellingen centraal stelt.

- Aansluiting op reizigersstromen en veranderende vervoerbehoefden en kwaliteitseisen van reizigers.
- Toekomstvast OV door versterking van een voor reizigers en provincies betaalbaar kernnet.
- Ruimte voor nieuwe vervoervormen/mobiliteitsconcepten (flexnet).
- Verdere verduurzaming OV.

Wij sluiten ons aan bij deze nieuwe visie van de provincie, waarbij we het openbaar vervoer optimaal faciliteren tussen onze kernen en de omliggende steden.

We delen het speerpunt op in twee onderdelen

- Ontwikkelagenda: We stellen een ontwikkelagenda op. Deze bestaat uit twee delen. In het eerste deel beschrijven we de trends, analyseren we de huidige vervoersvoorzieningen en behoeften van onze inwoners. Hieruit moet duidelijk worden wat onze uitdagingen zijn. We nemen hierin ook het doelgroepenvervoer mee. In het tweede deel geven we actiepunten aan waarmee we aan de slag gaan.
- Duurzame Mobiliteitsprojecten: We gaan verkennen waar kansen liggen om mobiliteitsprojecten op te starten. Dit doen we samen met onze inwoners en ondernemers. Vervolgens gaan we projecten uitvoeren.

Middelen: PNL 10-2020

b20 13. Optimale verbindingen tussen kernen

We geven uitvoering aan de acties uit de fietsagenda, onderdeel van de vastgestelde notitie "Overbetuwe fietst verder" Naar een optimaal fietsnetwerk tussen de kernen (raadsbesluit 9 januari 2018). De agenda bestaat uit 25 acties die we de komende jaren gaan oppakken. De volgende acties zijn voor 2020 opgenomen:

- Optimalisatie sportpark De Pas (PNL 7-2020)
- Fietspad 1e Weteringswal tussen Gr. Molenstraat en Rijksweg Noord (PNL 8 miv 2022)
- Fietsvoorziening Zeegstraat
- Fietsverbinding langs de Linge (onderdeel ontwikkelingsvisie Linge)

Voor het realiseren van de ambitie in de fietsagenda is naast investeringsbudget ook personele capaciteit geraamd.

Middelen PNL 13-2020

b20 33. Verbeteren infrastructuur Elst Noord

Met de realisatie wordt beoogd om de bereikbaarheid van Elst en de regiofunctie in tact te houden, een betere en veilige doorstroming voor alle verkeersmodaliteiten te bevorderen en een verbeterde en intensievere treinverbinding op het spoortraject Elst mogelijk te maken. De flankerende infrastructuur zal in 2020 gereed zijn. Daarnaast wordt in 2020 een start gemaakt met de overige werkzaamheden, zoals de aanleg van het viaduct en de spooronderdoorgang. Alle werkzaamheden moeten in 2021 afgerond worden.

Middelen: PNL 22-2020

b20 34. Stationsomgeving Zetten-Andelst

We geven uitvoering aan de ambitie die is gesteld in de Gebiedsvisie Stationsomgeving Zetten-Andelst: een impuls geven aan de kwaliteitsverbetering van het stationsgebied. Belangrijke kwesties zijn de bereikbaarheid van het station, relatie station en Zetten en benutting en gebruik van de beschikbare ruimte rondom het station. Er is een voorstel uitgewerkt voor de herinrichting van de

directe stationsomgeving. Deze maatregelen willen we gaan realiseren. We beschouwen deze maatregelen als de eerste fase. Vervolgens gaan we verkennen wat er nodig is om invulling te geven aan de ambities om de relatie te versterken tussen station en Zetten en de verbetering. In het Programma Nieuwe Lasten houden we rekening met een verhoging van de lasten in 2022.

b20 51. Bestrijding invasieve plantensoorten

In 2018 heeft de EU de verordening Invasieve Uitheemse Soorten 1143/2014 vastgesteld. Op grond hiervan zijn gemeenten verplicht invasieve soorten te bestrijden. De Reuzenberenklauw (volksgezondheid) valt hier onder. De Japanse Duizendknoop niet, echter deze inheemse soort zorgt voor veel schade aan onder andere bestrating en funderingen. Ook deze willen we bestrijden. Bestrijding vraagt om structureel budget dat in een meerjarenperspectief moet worden gezet. Een gerichte aanpak zorgt ervoor dat de structurele lasten zullen dalen waarbij op den duur een vast budget nodig blijft. In 2020 is een extra bedrag nodig voor het opstellen van een bestrijdingsplan.

Middelen: PNL 3-2020

b20 52. Rehabilitatie Vogelenzang Elst

In 2000 is het gebied aangewezen als 30 km-zone waarbij weinig maatregelen zijn genomen om het wegbeeld hierop aan te passen, hetgeen wel een wettelijk eis is. In 2020 vervangt de gemeente het asfalt door klinkers en qua riolering worden de huis- en kolkaansluitingen vervangen. Gelijktijdig renoveert de gemeente de groenvoorzieningen in delen van de wijk waar geen rehabilitatie van het wegdek plaatsvindt. Het wegprofiel tussen Varikse Zwarte en de Griend worden verlegd om meer ruimte te creëren voor nieuwe groenstructuur. De aanpak wordt integraal opgepakt. De kosten voor vervanging huisaansluitingen en kolken worden gedekt uit het GRP. In het Programma Nieuwe Lasten houden we rekening met een verhoging van de lasten in 2022 en 2023.

b20 53. Vervanging wegdekken Poort van Midden Gelderland

De huidige staat van het wegdek voldoet niet aan de kwaliteitseisen en dient op onderdelen zelfs vanwege veiligheidsaspecten te worden vervangen. Dit sluit tevens aan bij de gemeentelijk uitgangspunten in het Economisch uitvoeringsprogramma, het aantrekkelijk houden van onze bedrijfsterreinen.

Middelen: PNL 9-2020

Wat mag het kosten?

Saldi programma

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	4.993	5.284	5.281	5.306
Baten	26	26	26	26
Resultaat	-4.968	-5.258	-5.255	-5.280

Taakveld 2.1 Verkeer en Vervoer

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	4.722	5.037	5.034	5.060
Baten	26	26	26	26
Resultaat	-4.696	-5.012	-5.008	-5.034

Taakveld 2.2 Parkeren

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	197	197	197	197

Taakveld 2.5 Openbaar vervoer

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	75	50	50	50

PROGRAMMA 3 ECONOMISCHE ZAKEN

Toelichting

Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid, participatiebanen en hebben een belangrijke bijdrage in de sociale structuur van onze gemeenschap. Wij zetten daarom in op een sterk ondernemersklimaat en ondernemersvriendelijke dienstverlening.

In Overbetuwe zijn bijna 4.500 (bedrijfs)vestigingen die samen zorgen voor 21.500 banen. Het afgelopen jaar was er een groei van bijna 6% van de werkgelegenheid (1.140 nieuwe banen).

Overbetuwe is na Arnhem en Nijmegen de grootste gemeente qua werkgelegenheid in de regio Arnhem Nijmegen.

Beleidsnota's

Economisch Uitvoeringsprogramma 2019 - 2022

Wat willen we bereiken?

Economische zaken

Gemeente Overbetuwe werkt al jarenlang nauw samen met ondernemers om te komen tot een sterk vestigingsklimaat. Kansen en problemen worden gezamenlijk opgepakt. De ambitie is om deze samenwerking verder uit te bouwen. Gemeente Overbetuwe staat al jarenlang bekend als een ondernemersvriendelijke gemeente. De ambitie is om dit minimaal behouden en vooral verder te versterken zodat ondernemers zich optimaal op hun ondernemerschap kunnen richten.

Speerpunt(en)/ Wat gaan we er voor doen?

b20 15. Economisch Uitvoeringsprogramma

Gemeente Overbetuwe zet in de periode 2019-2022 in op de speerpunten

- Ondernemersvriendelijke dienstverlening: Voor de vestiging van bedrijven en vragen van het bedrijfsleven zoeken wij naar maatwerkoplossingen en denken mee met de ondernemers. We zetten maximaal in op lokaal ondernemerschap en stimuleren startende ondernemers.
- Samenwerking: In de regio en lokaal zoekt gemeente Overbetuwe de samenwerking om te zorgen dat er een sterk ondernemersklimaat is in Overbetuwe. Dit betekent met omliggende gemeenten gezamenlijk de regio promoten. Binnen onze eigen gemeente pakken we samen met ondernemersnetwerken diverse projecten op.
- Sterke en vitale werklocaties: We vinden het eveneens van belang dat de gemiddelde hoge kwaliteit van onze werklocaties (bedrijventerreinen, centra en het buitengebied) op peil gehouden wordt en toekomstbestendig is. Door regelgeving, veranderend consumentengedrag en duurzaamheidsopgave is het erg belangrijk om hier samen aan te werken. Een verdere toelichting staat in het Economisch Uitvoeringsprogramma 2019-2022.

Ondersteuning agrarische sector

Veel agrarische bedrijven staan onder druk. Een aantal ondernemers twijfelt over hun toekomst. Stoppen, doorgaan, andere invulling van de bedrijfsbebouwing of iets anders erbij gaan doen? Investeren in duurzaamheid, hoe om te gaan met de asbestproblematiek. Voor de gemeente is het belangrijk om te weten hoe de sector er voor staat, wat de uitdagingen en problemen zijn die de ondernemers ervaren. Met die kennis kan de gemeente haar taken naar, voor en met de sector en het buitengebied beter vervullen. Gemeente Overbetuwe wil vooral de agrarische ondernemers die onder druk staan goed kunnen faciliteren. Vanuit die achtergrond wordt een onafhankelijk ondersteunings- en adviesprogramma voor de agrarische sector opgestart.

Op 2 juli 2019 is de volgende motie aangenomen in de gemeenteraad:

- Onderzoek te verbreden naar alle sectoren van het bedrijfsleven en te richten op het wegnemen van eventuele hindernissen die er in de gemeentelijke regelgeving zijn
- En mocht dit niet mogelijk zijn binnen de gestelde budgetten (structureel en dit incidentele budget)

het onderzoek te schrappen.

Er is geen budget om het onderzoek te verbreden naar alle sectoren van het bedrijfsleven. We bekijken de mogelijkheden om beschikbaar budget breder in te zetten.

Middelen: PNL 26-2020

Wat mag het kosten?

Saldi programma

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	693	627	627	627
Baten	236	236	236	236
Resultaat	-457	-391	-391	-391

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	428	362	362	362

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	225	225	225	225
Baten	199	199	199	199
Resultaat	-26	-26	-26	-26

Taakveld 3.3 Bedrijfsloket- en regelingen

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	40	40	40	40
Baten	37	37	37	37
Resultaat	-3	-3	-3	-3

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:
- Ondernemerscentrum De Schalm BV

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele)	Bron
Banen: aantal per 1.000 inwoners 15-65 jaar	654,7	661,4	714	-	774	LISA
Vestigingen: aantal per 1.000 inwoners 15-65 jaar	142,7	144,6	148,6	-	145,9	LISA
% Functiemenging	51	50,8	52,5	-	52,8	CBS BAG / LISA - bewerking ABF Research

PROGRAMMA 4 ONDERWIJS

Toelichting

Goed en passend onderwijs biedt alle kinderen een goede basis voor de rest van hun leven. We gaan uit van de kracht van de kinderen en hun ouders. Gemeente schept kansen door onderwijs goed te faciliteren op de gebieden waar zij verantwoordelijk voor is: huisvesting, een zorgstructuur, schoolbegeleiding en educatie op het gebied van cultuur, natuur en milieu. Uitgangspunt is dat onderwijs en zorg dichtbij ieder kind beschikbaar zijn voor zover dat mogelijk is gezien de schaalgrootte van onze gemeente. Voor kinderen die een extra steun in de rug nodig hebben, investeren we meer dan wettelijk voorgeschreven in voor- en vroegschoolse educatie, passend onderwijs en leerlingenvervoer.

Wij willen de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt verbeteren. Bijvoorbeeld door lokale en regionale ondernemers aan het onderwijs te koppelen. Wij willen een goede beroepskeuze (en voorafgaand daaraan een geschikte profielkeuze) stimuleren voor alle leerlingen van het Voorgezet Onderwijs.

Voldoende digitale, reken- en lees- en schrijfvaardigheden zijn een basis vereiste om mee te kunnen blijven doen in de maatschappij. Daarom willen wij extra werk maken van de bestrijding van laaggeletterdheid.

Wat willen we bereiken?

Onderwijs

In stand houden van een divers onderwijsaanbod in voldoende ruime, adequate en toekomstbestendige gebouwen. Door een kwalitatief goede leer- en ontwikkelomgeving te bieden maken wij een leven lang leren mogelijk.

Speerpunt(en)/ Wat gaan we er voor doen?

b20 16. Strategisch Meerjarig Huisvestingsplan 2020

Samen met de schoolbesturen (en voorschoolse voorzieningen) investeren we in kwalitatieve, functionele en eigentijdse scholen, die de diverse onderwijskundige en maatschappelijke vraagstukken aankunnen, zoals o.a. de ontwikkeling van integrale kind centra. Hiervoor hebben wij een strategisch meerjarenplan huisvesting onderwijs (SHP) opgesteld. Bij de uitwerking van SHP wordt uitgegaan van een periode van 16 jaar, 2020-2036.

In de begroting van 2020 is de vertaling hiervan opgenomen. De gemeente investeert onder andere in twee nieuwe scholen, in Driel en Oosterhout. Om de bouw hiervan voor te bereiden is ook formatief in beeld gebracht wat dit betekent.

Naast de huisvesting is er in dit integrale plan ook aandacht voor gezonde scholen, bereikbaarheid en verkeersveiligheid bij scholen. We onderzoeken de mogelijkheden voor Integrale Kind Centra. Blijvende aandacht is nodig voor voldoende stage- en bedrijfservaringsplaatsen en, aansluitend, werkgelegenheid. Uiteraard is hiervoor de samenwerking met onze ondernemers erg belangrijk. Het leren stopt niet als de schoolperiode wordt afgesloten. Voor inwoners die het nodig hebben om zich verder te ontwikkelen, bieden we volwasseneneducatie aan.

Middelen: PNL 27/28/29/30/2020

PNL 37/38-2020 (investeringsbedragen in 2019 beschikbaar gesteld)

Startdatum: 09-09-2019

b20 17. Doorlopende leerlijn

We zetten in op het voorkomen van onderwijsachterstanden en het voortijdig zonder startkwalificatie verlaten van het onderwijs.

b20 37. Huisvesting OBC

Het huidige Over Betuwe College (OBC) te Elst is gehuisvest op twee locaties. Een hoofdgebouw aan de Van der Duyn Maasdamstraat met daarin de onderbouw van MAVO/HAVO en een gebouw aan de Mozartstraat met daarin de bovenbouw. Het aantal leerlingen en de kwaliteit van de huisvesting zijn redenen geweest voor het OBC en de gemeente om in gesprek te gaan over vernieuwing van de huisvesting. Er is gekozen voor de locatie Vinkenhof om de nieuw te bouwen school neer te zetten.

Voor de nieuwbouw van het Overbetuwe College te Elst moeten er diverse producten worden opgesteld. Er is een verkeersvisie en een stedenbouwkundige visie gemaakt. Deze laatste is in B&W vastgesteld. Het voorontwerp bestemmingsplan is in procedure gebracht en heeft de inspraak doorlopen. Daarnaast is er gewerkt aan het ontwerp van het openbare gebied. Hierbij is gekozen voor een kwalitatief hoogwaardige inrichting. Na vaststelling van het bestemmingsplan, het beeldkwaliteitsplan en een definitief ontwerp van het openbare gebied rondom de school kan in 2020 worden gestart met de procedure omgevingsvergunning. Door het OBC zal een voorlopig ontwerp en een definitief ontwerp van de school worden gemaakt. Na aanbesteding zal de uitvoering starten van zowel de school als de inrichting van het openbare gebied.

Middelen: PNL 36-2020

Wat mag het kosten?

Saldi programma

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	5.810	6.090	6.141	6.255
Baten	173	173	173	173
Resultaat	-5.637	-5.917	-5.968	-6.081

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	41	41	41	41

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	3.174	3.451	3.500	3.610
Baten	44	44	44	44
Resultaat	-3.130	-3.407	-3.456	-3.566

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	2.595	2.598	2.601	2.604
Baten	129	129	129	129
Resultaat	-2.466	-2.469	-2.472	-2.475

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:
- MGR Sociaal Domein regio centraal Gelderland

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele)	Bron
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	1,3	1,3	-	-	1,9	DUO/Ingrado
Absoluut verzuim: aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	1,46	0	-	-	1,82	DUO/Ingrado
Relatief verzuim: aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	16,26	15,78	-	-	26,58	DUO/Ingrado

PROGRAMMA 5 CULTUUR, SPORT EN RECREATIE

Toelichting

De gemeente streeft naar een variatie en diversiteit in culturele uitingen. Kernwoorden daarbij zijn verbinding, samenwerken en ontmoeten, waarbij jeugd en educatie belangrijke onderwerpen zijn. Met voorzieningen passend bij de profielen van de verschillende kernen willen we beter aansluiten bij de wensen van de bewoners en de eigen positie tussen Arnhem en Nijmegen versterken. De leefbaarheid van dorpen moet dus behouden blijven, met aandacht voor de diverse karakters. Overbetuwe heeft al veel te bieden aan kunst, cultuur en erfgoed. Dat willen we graag behouden en verder ontwikkelen.

Uit de meest recente sportnota blijkt dat de gemeente een sportieve gemeente is. Voor de inwoner is er van alles te doen. Van binnen- tot buitensporten en van individuele tot teamsporten. Een belangrijke bouwsteen is de keuze voor de versterking van de sportieve infrastructuur. Daarnaast willen we de positieve maatschappelijke effecten van sport, zoals gezondheid en participatie beter benutten. Het taakveld recreatie en toerisme heeft als doelstelling om samen met de gemeente Lingewaard recreatie en toerisme te versterken en daardoor de aantrekkelijkheid van het gebied te vergroten. Dit doen we bijvoorbeeld door verblijfsmogelijkheden uit te breiden, dagrecreatie te bevorderen en bereikbaarheid te optimaliseren. Daarbij zijn marketing en communicatie sleutelwoorden.

Cultuur, sport en recreatie staan overigens niet los van andere beleidsterreinen. Het zijn namelijk beleidsterreinen die een bijdrage leveren aan het realiseren van onze brede maatschappelijke doelen, zoals meedoen, multifunctionaliteit en eigen kracht.

Beleidsnota's

Sportnota Sterk(er) aan de basis 2013
Startnota archeologische monumentenzorg Overbetuwe 2009
Nota Kunst en Cultuur 2017
Erfgoedplan Overbetuwe 2004
Actualisatie Flora en Fauna-onderzoek Elst Centraal 2009
Natuurwaardenonderzoek 2003
Uitvoeringsbeleid evenementen 2016
Landschapsvisie 2010
Monumentenlijst 2014
Nota kampeerbeleid 2008
Nota recreatie en toerisme 2017
Nota Toeristische bewegwijzering 2013
Visie op bibliotheekfuncties Overbetuwe 2016

Wat willen we bereiken?

Cultuur, sport en recreatie

Sport

Sport heeft een prominente plek binnen ons gekregen en wordt als middel ingezet om de gezondheid van onze inwoners te bevorderen, overgewicht onder jeugd en jongeren tegen te gaan, zelfredzaamheid onder senioren te verbeteren en participatie onder inwoners te bevorderen. De nieuwe Sportnota die in 2019 wordt opgeleverd, formuleert onze ambities voor het versterken van sportverenigingen, het stimuleren van een actieve en gezonde leefstijl en het inzetten van sport als middel binnen het sociaal domein.

Kunst

De kern Heteren zal met een kunst-entree-route de identiteit van het dorp langs de A50 verbeelden en zo de bezoeker/automobilist verleiden de afslag richting Heteren, het dorpscentrum en de Rijn te

nemen. Burgerparticipatie heeft geresulteerd in de keuze voor het ontwerp van de Groei & Bloei Kunstroute. Inwoners en basisschoolleerlingen worden betrokken bij de realisatie in 2020.

Cultuur

Door het aanbieden van een Cultuurmenu voor het basisonderwijs legt onze nieuwe cultuurcoach de verbindingen tussen het onderwijs en het lokale culturele aanbod. We willen ondersteuning bieden bij de bevordering van cultuureducatie en muziekonderwijs bij alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs. Die ondersteuning gaat gefaseerd. We lopen daarin mee met de ontwikkelingen van Cultuur Met Kwaliteit. De eerste focus ligt op het primair onderwijs. Het voortgezet onderwijs wordt op korte termijn betrokken. Beoogd doel is een Convenant Cultuureducatie met als belangrijk deelconvenant Meer Muziek in de Klas Lokaal, dat naar verwachting begin 2020 wordt gesloten.

Erfgoed

In aanloop naar het Unesco Werelderfgoed predicaat voor de Romeinse tempel onder de Grote Kerk, laten we inwoners, ondernemers en bezoekers van Overbetuwe kennis maken met ons rijke Romeinse verleden. Ook ondersteunen en faciliteren we andere, lokale en regionale initiatieven om aandacht te geven aan andere rijke periodes uit de geschiedenis van Overbetuwe.

We werken aan unieke projecten die Overbetuwe mooi op de kaart zetten. Dit heeft positieve gevolgen voor de onderscheidende identiteit van Overbetuwe en de zichtbaarheid van onze gemeente voor toeristen. Daarmee hebben onze projecten een aanzuigende werking voor de plaatselijke middenstand.

Het erfgoedplan is in 2014 geëvalueerd en actueel bevonden. Daarnaast zijn onderdelen zoals Erfgoedbeleving en de opgaves rondom de Romeinse Limes opgenomen in de Cultuurnota. In de Nieuwe Cultuurnota vanaf 2021 zal de actualisering van het Erfgoedplan worden opgenomen. Binnen dit Erfgoedbeleid worden de nieuwe Omgevingswet en Erfgoedwet meegenomen.

Daarnaast kunnen **Kunst, Cultuur en Erfgoed** dienen als middel om de meer kwetsbare inwoners van Overbetuwe te bereiken, als participatiemiddel en als mogelijkheid om belangrijke thema's onder de aandacht te brengen. De komende jaren zoeken we bewust deze verbindingen op.

Speerpunt(en)/ Wat gaan we er voor doen?

b20 18. Sportnota

Voor het realiseren van een Vitaal Sportpark op de Pas is er een budget gereserveerd. Er wordt daarnaast in 2019 een onderzoek uitgevoerd om te kijken in welke kernen een Vitaal Sportpark wenselijk en mogelijk is. Er komt in 2019 ook een sportnota waarbij we zowel naar sportstimulering als naar zaken rondom subsidiëring, tarieven en beheer/onderhoud kijken. Het uitgangspunt blijft dat de vereniging verantwoordelijk is voor de verblijfsaccommodatie en de gemeente voor de basisfaciliteiten, zoals velden en kleedkamers. Zo zetten we actief in op de huidige behoefte van voetbalclub Excelsior Zetten en de korfbalvereniging Zetten.

Middelen: PNL 43-2020, 47-2020, 49-2020, 52-2020

b20 19. Uitvoering nota Kunst, cultuur en Erfgoed

Ter uitvoering van de Cultuurnota Schatten van Waarde 2017-2020 gaan we in 2020 cultuureducatie verder ondersteunen met de inzet van de cultuurcoach die we in 2019 hebben aangesteld. Ook wordt er een Convenant Cultuureducatie & Meer Muziek in de Klas gesloten met scholen, Provincie, andere organisaties en fondsen. Op dit moment werken wij met deze partners samen om cultuureducatie en in het bijzonder muziekonderwijs beter te verankeren in het onderwijs. Verder realiseren we openbare kunst in Heteren, wordt een Romeinen-fietsroute gerealiseerd, waarmee we monumentale plaatsen in Overbetuwe in beeld gaan brengen. Ook gaan we aan de slag met het zichtbaar maken van de Romeinse Limes in en om Elst.

Middelen: PNL 40-2020

b20 20. Nota toerisme en recreatie

Samen met andere gemeenten in het rivierengebied is er een regioprogramma opgesteld als onderdeel van het provinciale project Gelderland Herdenkt, Het regioprogramma Rivierengebied bevat lokale initiatieven die de verhaallijnen voor dit gebied voor de periode 1944 -1945 omvatten. Voor de Airborne Region (Arnhem, Ede, Renkum en Overbetuwe> Driel) is er ook een regioprogramma opgesteld. Een deel van de projecten uit beide regioprogramma's worden met financiële steun van de provincie in het voorjaar van 2020 gerealiseerd. In 2020 zijn middelen beschikbaar voor het plaatsen van een borstbeeld van de Poolse Generaal-majoor Sosabowski in Driel en Stolpersteinen in Overbetuwe op plekken waar Joodse families tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben gewoond en zijn gedeporteerd. Het borstbeeld wordt door de gemeente Overbetuwe in samenspraak met de Stichting Driel-Polen gerealiseerd voor de 76e herdenking van Operatie Market Garden in september 2020 en de Stolpersteinen voor mei 2021.

Middelen: PNL: 48-2020 en 50-2020

b20 31. Visie op zwembaden

De visie op zwembaden omvat het behoefteonderzoek en locatie onderzoek ten behoeve van de nieuwbouw van een zwembad en sportaccommodatie ter vervanging van de Helster. 'Visie op zwembaden' was een bestaand speerpunt in de uitvoeringsagenda van het coalitieakkoord 2014-2018. Het college heeft in het coalitieprogramma 2018-2022 de ambitie opgenomen in deze bestuursperiode te willen starten met een nieuw zwembad en overdekte sportaccommodatie ter vervanging van De Helster. In 2020 zal het door de raad gekozen scenario verder worden uitgewerkt. Hiervoor is personele capaciteit geraamd. Realisatie is voorzien voor 2022/2023.

Middelen: PNL 42-2020

b20 32. Actualisering Kwaliteitsplan Beheerplan Openbare Ruimte

In het nieuwe IBOR werkt de gemeente de strategie, financiering en het beleid voor de verschillende beheerdisciplines op hoofdlijnen uit. Het IBOR heeft richting aan is de beheerplannen voor o.a. groen en wegen. Het IBOR legt in 2020 het onderhoudsniveau vast en gaat in op de inrichtingsopgaven van de openbare ruimte. Hiervoor onderzoeken wij onder andere op welke wijze de openbare ruimte kan bijdragen aan een gezonde en duurzame leefomgeving, en wat vervolgens de consequenties zijn voor de organisatie van het beheer en onderhoud. Het IBOR bevat de bestuurlijk doelen, het beschrijft integrale beheerambities en stelt kwaliteitskaders vast voor onderhoud en geeft richtlijnen voor de inrichting. Dit wordt uitgewerkt in de meerjarige programmering met bijbehorende middelen. Met de vaststelling van het IBOR wordt ook de herijkte beheerbegroting (onderhoud en herinrichting) en financiering vastgesteld.

In het kader van dit speerpunt wordt in 2020 nieuw Integraal Beleid Openbare Ruimte vastgesteld. Hierin wordt richting gegeven aan de kwaliteitseisen die we stellen aan de inrichting en beheer van de openbare ruimte. Dit wordt integraal verwerkt in nieuw op te zetten integrale beheerplannen.

Middelen: PNL 39-2020

b20 35. Landschapspark Park Lingezen

We ontwikkelen een sterke samenhangende landschappelijke structuur die mogelijkheden biedt voor recreatie en toerisme en welke tegenwicht bieden tegen verstedelijking. Realisatie en doorontwikkeling van park Lingezen op basis van vastgestelde parkdoelen. - Opzetten nieuwe parkorganisatie medio 2020 (beheer- inclusief netwerkorganisatie). - Vaststellen governancestructuur en parkdoelen medio 2020 door de raad. - Missing links uitwerken medio 2020. De huidige

gemeenschappelijke regeling zal moeten worden aangepast, aangezien de provincie Gelderland en waterschap Rivierenland hebben aangegeven uit de huidige GR te stappen. Er zullen dus vier gemeenten overblijven. Vanuit de parkorganisatie zal er een notitie worden opgesteld over de uitwerking van de toekomstige beheerorganisatie en governancestructuur. Dit zal in 2020 aan de diverse raden worden voorgelegd.

b20 36. Landschapspark De Danenberg

Landschapspark De Danenberg betreft het ontwikkelen van een sterke samenhangende landschappelijke structuur die mogelijkheden biedt voor recreatie en toerisme en welke tegenwicht biedt tegen de verstedelijking als gevolg van onder meer de realisatie van Park15. Naast de landschappelijke structuur worden binnen De Danenberg ook woningen gerealiseerd als kostendrager voor de ontwikkeling van landschappelijke elementen. Het plangebied is in drie delen opgesplitst. Voor de flanken van het gebied nabij Slijk-Ewijk en de Nieuwedijk heeft de gemeente overeenstemming met grondeigenaar De Brouwerij over de verdere ontwikkeling en realisatie van landschappelijke elementen en woningbouw. Voor het middengebied heeft de gemeente tevens overeenstemming over de aankoop van de gronden van De Brouwerij. De gemeente zal voor dit deel in samenspraak met de inwoners en andere belanghebbenden komen tot een verder uitwerking van de landschapsvisie voor De Danenberg.

b20 41. Visie op bibliotheek

In 2020 werken wij verder aan de uitvoering van het bibliotheekbeleid zoals met uw raad besproken en besloten. Vanuit een gezonde financiële exploitatie en een nieuwe strategische visie die OBGZ koppelt aan de ontwikkelingsvisie op bibliotheekfuncties van de gemeente Overbetuwe verbeteren wij dienstverlening en spreiding. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar de sociale functies die de bibliotheek vervult. Naast ontwikkeling van (digi)taalvaardige inwoners en een inclusieve samenleving speelt de bibliotheek een rol als "huiskamer" van het dorp. Vooral in Heteren komt dit tot uiting in het "Hart van Heteren". Deze gedacht verwerken wij ook in planvorming rond de Wanmolen. Met omliggende gemeenten en OBGZ werken wij aan eenduidige financiering en (maatschappelijke) verantwoording.

Middelen: PNL 46-2020

Meer muziek in de klas

Er wordt een Convenant Cultuureducatie & Meer Muziek in de Klas gesloten met scholen, Provincie, andere organisaties en fondsen. Met deze partners werken we samen om cultuureducatie en in het bijzonder muziekonderwijs beter te verankeren in het onderwijs.

Middelen: PNL 45-2020

Overbetuwe Doet

Overbetuwe Doet is een methodiek die vanaf 2017 in delen van Overbetuwe werkt, en die bewezen effectief is als het gaat om het ondersteunen van initiatieven van inwoners en het vergroten van inzet en onderlinge verbinding van inwoners. De ervaringen laten zien dat zowel op aantal initiatieven als op onderlinge verbinding Overbetuwe Doet tot (veel) betere resultaten leidt dan de bestaande middelen (Fonds maatschappelijke initiatieven en het lokale innovatiefonds voor inwoners). Voor de uitrol over de gehele gemeente is meer budget nodig, dat vragen we bij deze aan. Voor de financiële onderbouwing hebben we uitgangspunten gehanteerd waar we voor een deel invloed op hebben (aantal rondes per jaar, hoogte bedrag waarde cheque) en voor een deel geen invloed (activeringspercentage).

Middelen: PNL 41-2020

Vastgoedregisseur

In februari 2018 is de vastgoedvisie en voorzieningennota door de raad vastgesteld. Hierin is o.a. de ambitie verwoord op welke niveau de gemeente wil omgaan met vastgoedontwikkeling, beheer en exploitatie. Vanuit de visie wordt onderkend dat de gemeente meer op strategisch niveau de ambitie op het gebied van vastgoed moeten borgen. De ambitie is in de visie in 7 pijlers verwoord waarbij ook is aangegeven dat meer capaciteit op senior- en medio niveau nodig is. Het betreft de pijlers exploitatie gebouwen, leegstand, kostendekkende huren, brede scholen, duurzaamheid, grondbeleid en team vastgoed.

Middelen: PNL 44-2020

Knuffelbijen (Amendement)

Zie toelichting bij programma 7, speerpunt 2 (biodiversiteit).

Wat mag het kosten?

Saldi programma

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	8.717	8.692	8.517	8.993
Baten	1.314	1.314	1.314	1.314
Resultaat	-7.403	-7.378	-7.203	-7.678

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	738	721	721	721
Baten	49	49	49	49
Resultaat	-689	-672	-672	-672

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	2.536	2.552	2.552	3.117
Baten	1.080	1.080	1.080	1.080
Resultaat	-1.457	-1.472	-1.472	-2.037

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	440	358	356	329

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	130	140	110	110

Taakveld 5.6 Media (bibliotheek en lokale omroep)

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	869	1.019	869	869
Baten	24	24	24	24
Resultaat	-845	-995	-845	-845

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	4.004	3.901	3.909	3.846
Baten	162	162	162	162
Resultaat	-3.842	-3.739	-3.747	-3.684

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Park Lingezegen
- Recreatieschap Overbetuwe

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele)	Bron
% Niet-sporters	47,2	-	-	-	48,7	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM

PROGRAMMA 6 SOCIALE VOORZIENINGEN EN MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

Toelichting

We streven naar een samenleving waar inwoners elkaar ondersteunen, hun eigen kracht en dat van hun netwerk optimaal benutten en naar vermogen kunnen meedoen. Dit betekent dat inwoners die behoefte hebben aan zorg of ondersteuning, kunnen rekenen op hulp vanuit de gemeente. Maar het betekent ook dat we inwoners helpen om hun eigen kracht te versterken. En dat we investeren in laagdrempelige (algemene) voorzieningen. Op het gebied van werk en inkomen staat het meedoen naar vermogen centraal. Uitgangspunt is dat inwoners die kunnen werken, het beste af zijn als ze in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Als zij daarbij ondersteuning nodig hebben, geeft de gemeente die. Inwoners die (nog) niet kunnen werken, participeren op een andere, passende manier. Als werken (nog) niet tot de mogelijkheden behoort, mogen inwoners rekenen op financiële ondersteuning door de gemeente.

We hebben onze taken op het gebied van de Participatiewet, Wmo en Jeugdwet in 2015 ingevoerd. Nu is het moment om een stevige veranderslag in te zetten; de werkelijke transformatie. Dit willen we niet zonder reden; zowel inwoners, onze partners als de gemeente zien veel kansen voor verbetering. Wij denken dat we de ondersteuning van onze inwoners beter én betaalbaar kunnen organiseren. Zodat zij die ondersteuning nodig hebben, dit ook in de toekomst kunnen blijven ontvangen.

Wat hebben we nu voor ogen bij de transformatie?

Overbetuwe heeft tot doel de ondersteuning voor inwoners efficiënter en effectiever te maken (transformatie) zodat we beter uitvoering kunnen geven aan onze wettelijke taken. Deze transformatie geven we vorm middels Overbetuwe SAMEN. Overbetuwe SAMEN is een nieuw samenwerkingsverband van alle zorg- en ondersteuningsaanbieders in Overbetuwe. In eerste instantie worden de Wmo en Jeugdwet uitgevoerd in dit samenwerkingsverband, en op termijn ook de Participatiewet. Hierbij hanteren we een aantal uitgangspunten:

Iedereen telt en doet mee: Inwoners van Overbetuwe zijn zelfredzaam en weerbaar en in staat te participeren in de samenleving.

De buurt als haven: Het welzijn van inwoners is een verantwoordelijkheid van de hele samenleving. Evenals het signaleren van mogelijke zorgen. Daar waar inwoners zelf hun ondersteuning kunnen organiseren, faciliteren we dit. Zo kunnen dorpscorporaties ontstaan.

Nabij zijn en passende ondersteuning: Vrijwilligers en beroepskrachten werken samen en zijn zo veel mogelijk aanwezig in de leefomgeving van de inwoner: in de buurt, op school, etc. De geboden ondersteuning is passend en sluit aan op de vraag van onze inwoners.

Duidelijke informatie en zichtbaarheid: We zorgen voor duidelijke informatie, voorzieningen zijn toegankelijk en alle betrokkenen committeren zich aan een gedeelde opgave.

We verwachten door deze nieuwe samenwerkingsvorm lagere administratieve lasten en controleerbare verantwoording, focus op kwaliteit, passende zorg en resultaat en sturingsinformatie o.b.v. analyse en inzicht, op basis van bestaande data en kritische prestatie indicatoren (KPI's). Zodat we tijdig kunnen bijsturen indien nodig.

Voorzieningen op maat voor levendige kernen

We leven in een landelijke woonomgeving met het comfort van de dorpsgemeenschap waar je weet dat je er toe doet en het verschil kunt maken. De gemeente wil een partner zijn die krachtige kernen faciliteert door bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven onderling te verbinden en door bewonersinitiatieven te begeleiden. De behoefte en het zelf organiserend vermogen van inwoners in en buiten de kernen is hierbij leidend. We kiezen daarom voor differentiatie per kern. We zijn flexibel en toekomstbestendig (om in te kunnen spelen op o.a. demografische ontwikkelingen). We investeren minder in gebouwen en meer in activiteiten. Juiste verwachtingen tussen gemeente en inwoners/maatschappelijke partijen zijn essentieel om kern- of gebiedsgericht samen te werken. Vooraf moet helder zijn wat de mate van invloed en inspraak van deelnemers is.

Beleidsnota's

Visie en ontwikkeling Participatiewet 2019-2022
Uitvoeringsplan Van cliënt naar kandidaat 2019
Integraal armoedebelief 2019 – 2022
Visie op de organisatie van het Sociaal Domein 2019
Transformatieagenda 2017 - 2019
Beleidsplan Sociaal Domein 2017 - 2021
Werken met kernteams: Leidende principes 2016
Transformatieprogramma en -agenda 2015 - 2017
Kaderstellende nota voor de decentralisaties 2013
Sociaal Maatschappelijke Visie 2013
Visie op Vastgoed 2018

Wat willen we bereiken?

Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

De doelstelling om ondersteuning van inwoners (jong en oud) dichtbij, betaalbaar, bereikbaar en kwalitatief goed te organiseren blijft onverminderd van kracht. Binnen deze doelstelling onderscheiden we de volgende vier subdoelen:

- Iedereen telt en doet mee: zelfredzame inwoners
- De buurt als haven: zorg voor elkaar
- Nabij zijn: passende ondersteuning voor jong en oud
- Kwalitatieve en toegankelijke informatie en voorzieningen in de buurt

Speerpunt(en)/ Wat gaan we er voor doen?

b20 03. Passende inrichting Sociaal Domein

De komende periode blijven wij bouwen aan een nieuw samenwerkingsverband: Overbetuwe SAMEN. Medio 2020 gaat dit samenwerkingsverband van start. Deze ontwikkeling is omvangrijk en raakt een groot deel van onze opgaven in het sociale domein. We willen een omslag realiseren van een volume gestuurd stelsel naar een stelsel waarin de mogelijkheden en de resultaten voor de inwoner centraal staan. Voorkomen dat mensen in de problemen komen, eigen mogelijkheden van inwoners versterken, sterke kernen waar mensen elkaar helpen en algemene en collectieve voorzieningen die aansluiten op de behoefte. We vertrouwen hierbij op onze partners die samen gaan werken in Overbetuwe SAMEN.

Bij de uitvoering hiervan houdt de gemeente steeds voor ogen dat hierbij de inwoner, het gewone leven en daarmee de menselijke maat centraal moet staan. De doorontwikkeling heeft gevolgen voor alle betrokken partijen. Voor de samenwerkende organisaties voor welzijn en zorg, die daarvoor als samenwerkend netwerk een gezamenlijke opdracht krijgen en aannemen. Maar ook voor de gemeentelijke organisatie zelf. Denk daarbij aan de inrichting van de sturing, bekostiging en inkoop, maar ook aan de verdeling van de werkzaamheden en de daarvoor benodigde personele inzet. De daarvoor benodigde keuzes en activiteiten worden samen met de betrokken organisaties en onze eigen medewerkers in kaart gebracht, belegd en gerealiseerd. En waar nodig ook in afstemming met de regio.

b20 04. Passende voorzieningen Sociaal Domein

Naast de implementatie van Overbetuwe SAMEN investeren we verder in voorliggende voorzieningen en samenwerking met ketenpartners. Met als resultaat een betere ondersteuning voor onze inwoners én betaalbare ondersteuning. Zodat zij die ondersteuning nodig hebben, dit ook in de toekomst kunnen blijven ontvangen. Passende voorzieningen zijn voorzieningen die optimaal aansluiten bij de ondersteuningsbehoefte van de inwoner. Ze zijn gericht op de vraag van de inwoner, en niet op het aanbod. We zetten deze voorzieningen zo dichtbij en laagdrempelig mogelijk in, maar ook kwalitatief goed en betaalbaar.

Voor een belangrijk deel geven maatschappelijke partners uitvoering aan het organiseren van voorzieningen, in opdracht van de gemeente. Denk aan het maatschappelijk werk, welzijn, opvoedondersteuning e.d. In het nieuwe model Overbetuwe SAMEN, is het nadrukkelijk de bedoeling dat professionals van maatschappelijke partners meer ruimte krijgen om zelf invulling te geven aan wat zij passende en nodige voorzieningen vinden. Dat wil niet zeggen dat de gemeente zichzelf helemaal terugtrekt, wij blijven opdrachtgever en willen als faciliterende gemeente aanwezig zijn en blijven.

Naast inbedding van dit thema in Overbetuwe SAMEN, lopen momenteel de volgende acties.

- Vrijwilligers en mantelzorgers ondersteunen en betrekken in het sociale netwerk van inwoners.
- Preventie en goede nazorg in de zorg voor jeugd en gezin, versterken schoolmaatschappelijk werk.
- Goed voorbereiden op beschermd wonen.
- Voorbereiding wet verplichte GGZ.
- Nieuwe aanbesteding hulp bij huishouden en Wmo-hulpmiddelen.
- Publieke gezondheid.

Middelen: PNL 58-2020

Startdatum: 09-09-2019

b20 05. Participatie

Voor inwoners die voor hun levensonderhoud afhankelijk zijn van een uitkering (Participatiewet) willen we zowel inzetten op re-integratie als op passende vormen van participatie. Het visiedocument "Visie en ontwikkeling Participatiewet 2019-2022" en onderliggend uitvoeringsplan "Van cliënt naar kandidaat" bevatten de lange termijnvisie op de participatie van inwoners die een uitkering van ons ontvangen. We ondersteunen onze bijstandsgerechtigden optimaal op weg naar participatie en werk. We leggen de verantwoordelijkheid hierbij bij henzelf; de regie moet bij de kandidaat liggen. De Overbetuwe Werkt app draagt hieraan bij.

De koppeling met onderwijs (jeugd) wordt in 2020 versterkt, door de ontwikkeling van een doorlopende zorg en/ ondersteunende lijn. In 2020 bereiden we ons voor op de invoering van de nieuwe wet inburgering. Hierbij komt de regie van de integratie van statushouders weer bij de gemeente te liggen. We borgen een integrale integratie van nieuwe Nederlanders samen met onze inwoners.

Middelen: PNL 59-2020

b20 06. Armoedebeleid

In beleidsplan integraal armoedebeleid 2019 – 2022, *“Samen zorgen voor perspectief, armoede raakt ons allemaal”* zijn de contouren geschetst voor ons armoedebeleid in de komende jaren. We zetten sterk in op de preventie van schulden. Door in een vroeg stadium inwoners met betaalachterstanden te bezoeken voorkomen we dat de situatie uit de hand loopt. Ook hebben we goede afspraken gemaakt met woningcorporaties en andere organisaties. We starten begin 2020 met de "Meedoenregeling". Deze vervanger van de GelrePAS zorgt ervoor dat inwoners met een laag inkomen kunnen meedoen in de samenleving.

b20 21. Wanmolen

In het coalitieakkoord onderstrepen wij het belang van het uitvoeren van de ontwikkelingen rond de Wanmolen. Wij bouwen namelijk aan voorzieningen op maat voor toekomstbestendige kernen. Zetten is een kern met een uitgebreid voorzieningenaanbod en heeft (daardoor) een sub regionale functie. Wij willen de sociale verbindingen van de dorpen in Overbetuwe behouden en waar mogelijk versterken. Sociaalmaatschappelijke en culturele voorzieningen dragen bij aan de onderlinge sociale verbindingen. Hierbij gaat het dus ook om goede accommodaties. De gemeenteraad heeft een positief besluit genomen over sloop en vervangende nieuwbouw volgens scenario Wanmolen Light. Hierbij is een amendement aangenomen dat de optie open houdt om drie sportzaaldelen terug te bouwen

(Wanmolen licht scenario gaat uit van twee zaaldelen). De fase van planvorming waarin wij een concreet programma van functies en activiteiten maken en koppelen aan oppervlaktes ronden wij af. De nadere uitwerking, aanbesteding en start bouw kan dan in 2020 worden voorbereid.

b20 22. Dorpshart Heteren

Medio 2019 zijn de plannen gepresenteerd van Hart voor Heteren en de resultaten van de co-creatie voor wat betreft de reconstructie van De Flessenstraat. Met Artica Vastgoed Ontwikkeling BV richt de gemeente zich op de start van realisatie van de centrumvoorziening in 2020. Tevens richt de gemeente zich op de realisatie van woningbouw op de locatie Liefkenshoek en de Gerritsenlocatie. De voorbereiding hiervan zal 2020 zijn beslag krijgen.

b20 25. MFC Valburg

In 2020 zal de realisatie plaatsvinden van een multifunctionele accommodatie met een centraal ontmoetingshart ter behoud en bevordering van de leefbaarheid, de levendigheid en de maatschappelijke voorzieningen in de kern Valburg.

b20 26. MFC Herveld

In de kern Herveld-Andelst gaat het om het versterken van de dorpshuisfunctie en het bewegingsonderwijs/sport. De leefbaarheid en de levendigheid van de kern Herveld-Andelst wordt daarmee behouden. Daartoe wordt de Hoenderik gerenoveerd en wordt aangrenzend een nieuwe sportzaal gebouwd. In 2020 vindt de bouw plaats.

b20 27. MFC Randwijk

De afzonderlijke en gedateerde gebouwen van het dorpshuis Randwijks Hof en de voetbalvereniging EMM worden door een nieuwe Multifunctionele accommodatie vervangen. De bouw is gaande en zal in 2020 worden afgerond.

Wat mag het kosten?

Saldi programma

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	46.208	45.880	46.061	46.177
Baten	10.230	10.180	10.680	11.180
Resultaat	-35.978	-35.700	-35.381	-34.997

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	5.848	5.293	5.357	5.357
Baten	1.053	753	753	753
Resultaat	-4.795	-4.540	-4.604	-4.604

Taakveld 6.2 Wijkteams

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	630	633	635	638

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	11.102	11.212	11.212	11.212
Baten	8.809	8.809	8.809	8.809
Resultaat	-2.293	-2.403	-2.403	-2.403

Taakveld 6.4 Begeleide participatie

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	4.139	4.213	4.287	4.361

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	1.337	1.341	1.345	1.349

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	2.435	2.435	2.435	2.435

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	5.103	5.133	5.163	5.193
Baten	368	368	368	368
Resultaat	-4.735	-4.765	-4.795	-4.825

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	14.573	14.573	14.573	14.573
Baten	0	250	750	1.250
Resultaat	-14.573	-14.323	-13.823	-13.323

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	955	961	967	973

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- MGR Sociaal Domein regio centraal Gelderland
- Vervoersorganisatie Arnhem Nijmegen

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele)	Bron
% Jongeren met delict voor de rechter	-	-	-	-	1,45	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
% Kinderen in armoede	-	-	-	-	6,58	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
% Jeugdwerkloosheid	-	-	-	-	0,77	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
% Netto arbeidsparticipatie	68,4	69,8	70,8	-	67,8	CBS - Arbeidsdeelname
Bijstandsuitkeringen: aantal per 1.000 inwoners 18 jaar en ouder	19,6	21	20,6	-	39	CBS - Participatiewet
Aantal re-integratievoorzieningen: aantal per 1.000 inwoners 15-65 jaar	27	32,8	32,8	-	30,5	CBS - Participatiewet
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement: aantal per 1.000 inwoners	-	21	29	-	60	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO
Jongeren met jeugdhulp: % van alle jongeren tot 18 jaar	10,7	11,3	12,4	-	10,4	CBS - Beleidsinformatie jeugd
Jongeren met jeugdreclassering: % van alle jongeren tot 18 jaar	0,3	0,3	0,3	-	0,3	CBS - Beleidsinformatie jeugd
Jongeren met jeugdbescherming: % van alle jongeren tot 18 jaar	1	0,9	0,8	-	1,1	CBS - Beleidsinformatie jeugd

PROGRAMMA 7 VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Toelichting

We willen een schone gemeente zijn waar het fijn wonen, werken en recreëren is. Niet alleen voor onszelf, maar ook voor de generaties na ons. We willen een duurzame gemeente zijn/worden. Een toekomstbestendige gemeente met een langdurige balans tussen 'people, planet en profit'. Samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties kunnen we, onder andere door in te spelen op lokale en regionale initiatieven, duurzaamheid in Overbetuwe verstevigen.

Beleidsnota's

Waterplan Gemeente Overbetuwe 2008
Nota geluidbeleid 2009
Nota hogere grenswaarden 2009
Nota evenementen en geluid 2009
Nota bedrijven en geluid 2009
Milieubeleidsplan (incl. milieukompas) 2009
Overbetuwe, actualisatie klimaatbeleid 2015
Routekaart Duurzaamheid 2017
Uitvoeringsnotitie, Publieke Gezondheid Volwassen en Ouderen Overbetuwe 2018
Geurgebiedsvisie 2019

Wat willen we bereiken?

Volksgezondheid en milieu

Een duurzame, veilige en gezonde samenleving. Overbetuwe streeft ernaar in 2050 energieneutraal te zijn. De normen voor milieu en veiligheid voldoen minimaal aan de wettelijke normen. Op het gebied van de volksgezondheid sluiten wij aan op de regionale visie "publieke gezondheid".

Volksgezondheid heeft meerdere aspecten. Programma 7 betreft ons streven naar een gezonde en veilige leefomgeving voor onze inwoners en ziektebestrijding. Maar daarnaast heeft gezondheid ook een zorgaspect. Het gaat om preventie, zorg en ondersteuning in relatie tot onze wettelijke taken vanuit de Wmo, de jeugdzorg en de wet publieke gezondheid. Dit zorgaspect van gezondheid is onderdeel van programma 6.

Speerpunt(en)/ Wat gaan we er voor doen?

b20 02. Routekaart duurzaamheid 2017-2020

De gemeente realiseert met de routekaart de gemeentelijke klimaatdoelstellingen. Begin 2020 zal de actualisatie van de routekaart worden opgeleverd. In 2020 start de gemeente met het uitvoeringsprogramma dat voortvloeit uit het Warmteplan. De gemeentelijke inzet zal wijkgericht plaatsvinden en er zal worden ingespeeld op het mogelijk maken van innovaties.

Naast de reguliere activiteiten, projecten en acties uit de Routekaart Duurzaam Overbetuwe, zet de gemeente in op een aantal ontwikkelingen die zich voordoen en extra inspanningen die in 2020 nodig zijn om de beleidsdoelen te halen. Hierbij valt te denken aan

- Programma Duurzaamheid: om meer grip te krijgen op de beleidsprestaties en –effectiviteit en het anticiperen op de Omgevingswet, starten wij met het programma Duurzaamheid (zie Omgevingswet, programma 8).
- Regionale Energie Strategie (RES): het proces van de RES zal in 2020 extra inspanningen vergen om in november 2020 een definitief bod RES te kunnen doen.
- Meer biodiversiteit binnen de gemeente : wij geven uitvoering aan 'operatie Steenbreek', ecologisch bermbeheer en amendement A7 knuffelbijen. Beide onderwerpen zullen ook een plek krijgen in de actualisering van het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) en het Integraal Beheer- en Beleidsplan Openbare Ruimte (IBOR).

Voor het Warmteplan en de diverse onderwerpen die in 2020 een plek krijgen in de routekaart

duurzaamheid zijn extra middelen aangevraagd, inclusief de personele formatie die hiermee gepaard gaat.

Middelen: PNL 51 en 63-2020

b20 55. Milieustraat

In 2020 werkt de gemeente aan een toekomstbestendige milieustraat. Scenario's worden hiervoor uitgewerkt en in 2020 gepresenteerd. De financiële gevolgen van de keuze die gemaakt wordt zijn nu nog niet in beeld.

Sinds februari 2018 is de nieuwe milieustraat in Elst geopend. Voor een stabiele bezetting van de milieustraat is een uitbreiding van 2 fte aan formatie opgenomen in deze begroting.

Middelen: PNL 64-2020

Wat mag het kosten?

Saldi programma

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	10.738	10.540	10.568	10.596
Baten	9.815	9.815	9.815	9.815
Resultaat	-923	-725	-753	-781

Taakveld 7.1 Volksgezondheid

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	1.451	1.479	1.507	1.535

Taakveld 7.2 Riolering

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	2.313	2.313	2.313	2.313
Baten	3.331	3.331	3.331	3.331
Resultaat	1.018	1.018	1.018	1.018

Taakveld 7.3 Afval

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	4.835	4.835	4.835	4.835
Baten	6.431	6.431	6.431	6.431
Resultaat	1.596	1.596	1.596	1.596

Taakveld 7.4 Milieubeheer

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	2.052	1.826	1.826	1.826

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	87	87	87	87
Baten	53	53	53	53
Resultaat	-34	-34	-34	-34

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele)	Bron
Omvang huishoudelijk restafval: kg per inwoner	130	90	-	-	174	CBS - Statistiek Huishoudelijk Afval
% Hernieuwbare elektriciteit	2,6	3,4	-	-	16,9	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

PROGRAMMA 8 RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISVESTING

Toelichting

Overbetuwe ontwikkelt door als een onderscheidende, krachtige gemeente met een aangenaam woon-, leef- en vestigingsklimaat. Vanzelfsprekend rekening houdend met de interne en externe ontwikkelingen in de toekomst. Voortbouwend op de aanwezige omgevingskarakteristieken en kwaliteiten in de samenleving. En vanzelfsprekend integraal; we zetten in op het verbinden van mensen, netwerken, beleidsvelden én identiteit en beleving. Dit is ook de essentie van de nieuwe Omgevingswet om in de fysieke leefomgeving tot een integrale visie en planontwikkeling te komen. Hierbinnen is voldoende aandacht voor een gedifferentieerde opbouw van onze bevolking en het voorzien in de woningbehoefte van specifieke doelgroepen.

Beleidsnota's

Toekomstvisie+ 2009
Beeldkwaliteitplan Heteren Centrum 2016
Beeldkwaliteitplan Centrum Elst 2016
Welstandsnota 2016
Woonagenda 2020
Visie op Grondbeleid 2018
Beleidsplan Licht in Overbetuwe 2018-2022
Visie op Vastgoed 2018
Reclamenota 2019
Landschapsontwikkelingsplan 2010
Economisch uitvoeringsprogramma 2019
Erfgoedverordening 2017
Nota Parkeren 2016

Wat willen we bereiken?

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften. De leefbaarheid in onze dorpen is van groot belang en daarbij het behouden en ontwikkelen van krachtige dorpskernen.

Speerpunt(en)/ Wat gaan we er voor doen?

b20 01. Omgevingswet

Om gereed te zijn voor de invoeringsdatum van 1 januari 2021 van de nieuwe wet staat 2020 in het teken van het realiseren van 1-loket en het implementeren van het digitaal stelsel van de Omgevingswet (deelproject DSO/1-loket). Daarnaast zal voor 1 januari 2021 een visie op participatie moeten worden vastgesteld. Dit wordt betrokken bij de visie die in opdracht van de raad wordt gemaakt voor overheids- en burgerparticipatie.

De Omgevingsvisie die in 2019 is ontwikkeld zal verder de basis zijn voor het ontwikkelen van verschillende omgevingsprogramma's. In eerste aanleg zal dit zich richten op het thema duurzaamheid. Met de raad zal worden bezien op welke andere thema's wij tot omgevingsprogramma's zullen komen.

Tijdens de informele raadsbijeenkomsten zal thematisch worden stilgestaan bij de verschillende aspecten van de Omgevingswet. Betrokkenheid van de raad zal verder van belang zijn bij het maken van keuzes die een relatie hebben met het ontwikkelen van een Omgevingsplan. In 2020 zullen wij ons vooral richten op een Omgevingsplan in de lijn met de wet voor een viertal kernen, te weten Driel, Slijk-Ewijk, Randwijk en Valburg. Voor deze kernen is een actualisering van het bestemmingsplan noodzakelijk en dat moment wordt benut om een bestemmingsplan meer in de richting van een omgevingsplan te maken.

Middelen: PNL 68-2020

b20 09. Woonagenda

In de gebiedsplannen houden we rekening met de bouw van nieuwe woningen in alle kernen t.b.v. het doorlopen van de wooncarrière van onze huishoudens. Evenwichtig geprogrammeerd over de gemeente, conform regionale afspraken én met voldoende aanbod voor doelgroepen (starters, senioren, mantelzorg, tiny houses en collectief particulier opdrachtgeverschap). We zetten in op versnelling van woningbouw. We willen het lopende overleg intensiveren dat we (via de prestatieafspraken) voeren met woningcorporaties én huurdersverenigingen over bijvoorbeeld monitoring van vraag en aanbod, doorstroming en ontwikkeling van de sociale huurwoningvoorraad. Bovenstaande punten vragen extra inzet om de ambities in het actuele woonbeleid in de Woonagenda te kunnen waarmaken.

Op 7 februari 2017 is de Woonagenda Overbetuwe 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. In de Woonagenda 2020 verwoordt de gemeente Overbetuwe haar doelen en ambities op het gebied van wonen. Dit speerpunt omvat dus een reeds vastgestelde woonagenda die momenteel volop in uitvoering en in ontwikkeling is. De woonagenda bevat geen gedetailleerd uitvoeringsprogramma, maar de koers waarbinnen we de komende jaren met jaaragenda's de meest urgente woonopgaven bepalen en uitzetten in activiteiten en projecten. Actualisatie van de Woonagenda vindt eind 2019 plaats.

Over het algemeen zijn inwoners tevreden over hun woonsituatie. Niet voor iedereen is het echter even gemakkelijk om een woning naar wens te vinden. De gemeente wil over voldoende woningen met de juiste kwaliteit beschikken om huishoudens de gewenste stappen in hun wooncarrière te laten maken. Dat wil zeggen voor iedere stap in de levensloop een geschikt woonalternatief.

Middelen: PNL-post 71-2020

Woonwagenlocaties

Op basis van een in 2019 uitgevoerde behoefteanalyse voor woonwagens is besloten om zowel in het westelijk als oostelijk deel van de gemeente te voorzien in een uitbreiding van het aantal standplaatsen. Ter uitwerking hiervan werkt de gemeente langs drie sporen - De locatie studie en ruimtelijke procedure(s). - Beleidsaanpassing en toewijzingscriteria. - Overleg met woningcorporaties over rol en verantwoordelijkheid. In 2020 zal op basis van gemaakte keuzes worden toegewerkt naar de realisatie. Op 2 juli is gevraagd met een nadere onderbouwing te komen van de benodigde middelen om te komen tot nieuwe standplaatsen. De nadere onderbouwing zullen wij geven bij het raadsvoorstel dat wij aan u zullen voorleggen omtrent het locatieonderzoek. De extra benodigde middelen zijn nog niet in deze begroting opgenomen.

Middelen: PM op basis van aangenomen amendement bij Kadernota 2020

b20 53. Vervanging wegdekken Poort van Midden Gelderland

De huidige staat van het wegdek voldoet niet aan de kwaliteitseisen en dient op onderdelen zelfs vanwege veiligheidsaspecten te worden vervangen. Dit sluit tevens aan bij de gemeentelijk uitgangspunten in het Economisch uitvoeringsprogramma, het aantrekkelijk houden van onze bedrijfsterreinen.

Middelen: PNL 9-2020

b20 14. Railterminal Gelderland (RTG)/Knoop 38

In januari 2018 heeft de gemeente Overbetuwe met de Provincie Gelderland een overeenkomst gesloten over de samenwerking aan de Railterminal Gelderland. De provincie heeft het ontwerp Inpassingsplan in maart 2019 ter visie gelegd. Door de raad en het college is een gezamenlijke zienswijze ingediend. In 2020 zal naar verwachting de beroepsprocedure bij de Raad van State worden doorlopen. De gemeente werkt in 2020 onder andere aan:

- In samenwerking met de Provincie Gelderland de integrale ontwikkeling van Knoop 38.
- Uitvoering van de aankoopregeling die het omwonenden van de RTG die schade lijden mogelijk

maakt hun woning te verkopen aan de gemeente.

- Leveren van verdere input voor de uitwerking van het ontwerp van de ontsluitingsweg met bijbehorende contractvorming voor de overdracht van de weg met groene inpassing naar de gemeente.
- Concretisering (ontwerpfase) van de gebiedsmaatregelen die moeten leiden tot een versterking van het gebied rond de RTG. Deze uitwerking komt voort uit de 4,5 miljoen euro die de provincie hiertoe aan de gemeente beschikbaar heeft gesteld.
- Voorbereiding verwerving en procedures ten behoeve van realisatie gebiedsmaatregelen (indien vereist).
- Verdere organisatorische uitwerking en implementatie omgevingsfonds;
- Contractvorming met ViA 15 over de bijbestelling die de gemeente Overbetuwe samen met de gemeente Nijmegen en de provincie doet bij Rijkswaterstaat.
- Afronding van de procedure voor de 2 windmolens op Park 15.

b20 23. Dorpshart Oosterhout

De gemeente werkt met verschillende stakeholders aan de ontwikkeling van een nieuw dorps hart in het centrum van Oosterhout. Het initiatief hiervoor ligt bij het dorp. De gemeente richt zich op een haalbaar plan voor een krachtige dorpskern in deze raadsperiode. Bij speerpunt 16 is aangegeven dat in Oosterhout ook nieuwbouw van een basisschool moet gaan plaatsvinden. Wij betrekken dit bij uitvoering van dit speerpunt.

b20 24. Dorpshart Driel

De gemeente maakt met de in 2019 opgerichte Stichting SamenDriel een dorpsontwikkelagenda. Hierin komen de behoeftes van de kern tot uiting. SamenDriel zal een nieuw dorpsplatform vormen waarmee de samenwerking met de gemeente vorm wordt gegeven. In welke vorm tot behoud en ontwikkeling van een krachtige dorpskern zal worden gekomen is in 2020 duidelijk.

b20 28. Land van Tap

Dit speerpunt bevat de herontwikkeling van het gebied Land van Tap in aansluiting op het Centrumplan Elst voor de bewoners en ondernemers van Elst. Het betreft het binnenterrein van 'Dorpsstraat-Wagenmakersstraat-Rijksweg Zuid'. Wij koersen voorlopig op de volgende functies: woningbouw, parkeren en andere centrumversterkende voorzieningen. De herontwikkeling van het Land van Tap wordt onderzocht vanuit een breed perspectief met de omgeving. In 2020 zal de ontwikkelvisie hier verder vorm aan geven. De verwachting is dat het project binnen de gestelde periode tot eind 2022 kan worden gerealiseerd.

b20 30. Elst Centraal

- Spoorlaan I, II en III

De komende tijd zal het ontwerp voor Rijnstate verder gestalte krijgen binnen de door de raad aangegeven wensen. Met de komst van Rijnstate is het gewenst de ontwikkelvisie en de daarbij behorende GREX te gaan herzien.

- Stationsplein West

We pakken de uitwerking op van een woningbouwplan waarin Vivare 14 sociale huurappartementen afneemt. Na realisatie van de auto- en fietstunnel in 2015 is gebleken dat de aansluiting, komende vanuit de fietstunnel op de Spoorlaan – Regenboog – Nieuwe Aamsestraat, voor fietsers in de praktijk een onduidelijke en minder veilige situatie oplevert. Dit maakt de noodzaak groot om een vrijliggend fietspad langs de Regenboog en de Nieuwe Aamsestraat te maken zodat fietser niet hoeven te mengen met het autoverkeer.

- De Woongaard en Het Klooster

In het kader van de Wet Voorkeursrecht gemeenten zijn de gronden in 2019 aan de gemeente aangeboden en worden gesprekken gevoerd met de VOF Westeraam. Het Klooster en De Woongaard zijn in het kader van speerpunt 31 "Visie op zwembaden" tijdelijk 'on hold' gezet.

b20 38. Schil Zetten / Hemmen

Zodra het bestemmingsplan voor de begraafplaats Zetten/Hemmen onherroepelijk is, richt de gemeente zich op het in samenspraak met de omgeving realiseren van de nieuwe begraafplaats.

b20 39. Wonen onder hoogspanningskabels

De gemeente voert met Tennet een haalbaarheidsstudie uit naar de verkabeling van hoogspanningsleidingen. Dit onderzoek brengt de verschillende verkabelingsvarianten (ook omlegging en aantakking van hoogspanningsleidingen) en de totale verkabelingskosten voor Overbetuwe helder in beeld ten behoeve van besluitvorming door de raad.

b20 40. Extra huisvesting statushouders en eigen inwoners

De gemeente heeft in samenwerking met Vivare 20 tijdelijke woningen op de locatie Vinkenhof ontwikkeld. In 2020 kan dit speerpunt volledig worden afgerond.

b20 58. Herinrichting 't Fort

In de eerste helft van 2020 wordt de nieuwbouw van het gemeentehuis opgeleverd met de herinrichting van de buitenruimte aan de voorzijde van het gemeentehuis. De oude gemeentelijke gebouwen aan 't Fort staan dan leeg. Voor de uitstraling van dit gebied midden in het centrum vindt de gemeente het van belang dat deze gebouwen gesloopt worden en het vrijkomende binnenterrein, de parkeervakken en de wegen ('t Fort en Wagenmakersstraat) heringericht worden. Hiervoor zal een herinrichtingsplan worden gemaakt.

Middelen: PNL 66-2020

Motie Dorpshart Zetten

Samen met de Werkgroep Dorpshart & Ontmoeten Zetten worden de mogelijkheden geïnventariseerd om de door de werkgroep Dorpshart Zetten gepresenteerde plannen te kunnen realiseren. Dit ter uitwerking van uw motie M6 Dorpshart Zetten. Als dit leidt tot een concreet plan dan zal dit in 2020 verder worden uitgewerkt. Mogelijk is hiervoor ook extra ambtelijke inzet nodig. Voor wat betreft de ontwikkelingen rond de Wanmolen zijn er goede mogelijkheden tot concrete samenwerking. Vanuit een eerste stedenbouwkundige scan zijn er mogelijkheden om de ontmoetingsfunctie te versterken en het Schweizerpark hierbij te betrekken. Dat sluit ook aan bij de planvorming van ZoZ en de wens het parkje meer bij het centrum te betrekken en meer in te zetten bij het thema Ontmoeten.

Wat mag het kosten?

Saldi programma

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	3.434	2.859	2.969	3.118
Baten	2.039	2.042	2.044	2.047
Resultaat	-1.395	-817	-924	-1.071

Taakveld 8.1 Ruimtelijke Ordening

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	661	661	770	920
Baten	160	163	166	168
Resultaat	-500	-498	-605	-752

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	710	656	656	656
Baten	911	911	911	911
Resultaat	201	255	255	255

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	2.064	1.542	1.542	1.542
Baten	968	968	968	968
Resultaat	-1.096	-575	-575	-575

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Commandiet Westeraam BV
- GEM Westeraam Beheer BV
- GEM Westeraam CV

Beleidsindicatoren

Indicator	2016	2017	2018	2019	NL (meest actuele)	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden:	-	535	545	520	669	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden:	-	618	593	555	739	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen:	223	-	235	-	230	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Nieuwbouw woningen: aantal per 1.000 woningen	7,8	-	-	-	7,2	ABF - Systeem Woningvoorraad
% Demografische druk	-	76,2	77,3	-	69,6	CBS - Bevolkingsstatistiek

PROGRAMMA 9 FINANCIËN EN BEDRIJFSVOERING

Toelichting

Gemeente Overbetuwe voert een solide financieel beleid. We doen geen uitgaven die we niet kunnen betalen en kiezen voor goede lange termijn investeringen. Door realistisch te begroten en regelmatig te rapporteren, houden we grip op onze financiën. We spannen ons in om de gemeentelijke lasten voor onze inwoners op een laag niveau te houden.

Bedrijfsvoering is ondersteunend – niet ondergeschikt - en faciliterend aan ontwikkelingen (uitvoering van speerpunten) in de organisatie. Daarnaast is er een aantal speerpunten waarbij de bedrijfsvoering zelf een leidende rol heeft. Waarvan een deel al eerder in gang is gezet.

Enerzijds vraagt de uitvoering van speerpunten om flexibiliteit en maatwerk, anderzijds vragen ze om consistentie en beheersbaarheid / controleerbaarheid. Voor een goede bedrijfsvoering dienen al deze aspecten in een goede balans met elkaar te staan. Om deze balans te behouden, dient continu tussen bestuur en ambtelijke organisatie een open gelijkwaardige dialoog van afstemming / invulling / timing / bijstelling van alle ambities (wettelijke verplichtingen, gemeentelijke speerpunten, maatschappelijk ontwikkelingen etc.) plaats te vinden.

In de paragraaf bedrijfsvoering vindt u nadere informatie over een aantal bedrijfsvoering aspecten.

Beleidsnota's

Financiële verordening Overbetuwe 2017

Wat willen we bereiken?

Financiën en bedrijfsvoering

De gemeentelijke bedrijfsvoering volgt en anticipeert op ontwikkelingen in de maatschappij, door de optimale ondersteuning van het primaire proces. In 2020 kenmerkt de relatie van bedrijfsvoering met het primaire proces zich als een 'klant-leverancier' relatie. De afgelopen jaren hebben we daar als organisatie, samen met externe partners, in juiste stappen naartoe gewerkt.

Speerpunt(en)/ Wat gaan we er voor doen?

B20 42. Klantgerichte dienstverlening bij uitvoerende taken

Voor een optimale dienstverlening aan onze externe- en interne klanten heeft de gemeente Overbetuwe een dienstverleningsconcept en bedrijfsvoeringvisie ontwikkeld die op elkaar aansluiten. Deze twee strategische documenten geven samen de ontwikkelingsrichting in het dienstverlening en bedrijfsvoering van de gemeente Overbetuwe weer. De implementatie loopt

b20 43. Strategisch HR beleid

In de HR-visie zijn de volgende HR-speerpunten opgenomen waarmee we continu werken aan de invulling van de bestuurlijke en organisatie-doelstellingen:

- Passende formatie en bezetting
- Houding en gedrag
- Duurzame inzetbaarheid / de vitale medewerker
- Diversiteit van het personeelsbestand

Ook in 2020 wordt volop ingezet op deze speerpunten. Voor de verdere toelichting op dit speerpunt wordt verwezen naar de toelichting in het kopje 'personeel en organisatie' in paragraaf 5.

Bedrijfsvoering.

b20 44. Van buiten naar binnen bij vormgevende taken

Naast de ontwikkelingen in het sociale domein staat het fysieke domein ook voor een grote opgave deze coalitieperiode. Niet alleen om vanuit de Omgevingsvisie te werken met inwoners, verenigingen, bedrijven en andere (overheids)samenwerkingspartner, maar ook om handen en voeten te geven aan

de implementatie van de Omgevingswet (speerpunt 1). Speerpunt 44 borgt nadrukkelijk de samenwerking tussen buiten en binnen. Waarbij de invoering van de Omgevingswet meer aangeeft wat de 'goede dingen voor de samenleving' zijn, zorgt speerpunt 44 voor de verdieping of de medewerkers op de 'goede' plek zitten en zij het 'goed' doen!

Bij dit speerpunt benoemen wij voor nu twee resultaten:

- In afstemming met de implementatie van de Omgevingswet (speerpunt 1) betrekken wij bij elke stap in het project van deze implementatie de organisatorische impact, zodat bij de invoeringsdatum de gemeente Overbetuwe vanuit de bedoeling van de Omgevingswet voldoende is voorbereid en dus 'Omgevingswet bestendig' is.

- In aansluiting op de evaluatie van het Opgave Gericht Werken en diverse analyses zijn we aan de slag met de doorontwikkeling van de organisatie ('Aan de slag!'). Vanaf 1 januari 2020 volgt er een nieuwe toekomstbestendige organisatiestructuur die aansluit bij de samenleving en inspeelt op de ontwikkelingen Overbetuwe Samen, de Omgevingswet en inwonersparticipatie (speerpunt 7). In de periode 2019-2023 focussen we ons op de volgende vier ontwikkelpunten: sturing en organisatie, mensen en middelen, kunde en gedrag, processen en systemen.

b20 45. Professionele bedrijfsvoering / optimale procesinrichting

Voor een optimale dienstverlening aan onze externe- en interne klanten heeft de gemeente Overbetuwe een dienstverleningsconcept en bedrijfsvoeringvisie ontwikkeld die op elkaar aansluiten. Deze twee strategische documenten geven samen de ontwikkelingsrichting in het Domein dienstverlening/bedrijfsvoering van de gemeente Overbetuwe weer. De implementatie maakt deel uit als uitgangspunt bij de inrichting van de nieuwe hoofdstructuur van de ambtelijke organisatie.

b20 46. Optimale informatievoorziening

Optimale informatievoorziening wordt gedreven door de informatiebehoefte van de interne organisatie, door (nieuwe) wet- en regelgeving en door nieuwe mogelijkheden die technische innovaties bieden. Wel zijn de kaders en richtlijnen voor de keuzes die we daarin maken vastgelegd in het Informatiebeleidsplan. Het huidige Informatiebeleidsplan loopt tot 2020, wat betekent dat we binnenkort gaan starten met het opstellen van een nieuw Informatiebeleidsplan. Uit deze inventarisatie moet blijken welke behoeften de organisatie heeft aan ondersteuning als het gaat om optimale informatievoorziening. Daarnaast zien we een aantal algemene trends in de informatievoorziening waar wij in Overbetuwe mee aan de gang zijn of zullen gaan, zoals het Zaakgericht werken en het data gestuurd werken. Ook zullen we in 2020 gaan samenwerken met Lingewaard op ICT vlak. Dit heeft niet alleen impact op de processen binnen ICT, maar ook daarbuiten. Tot slot streven we als organisatie klantgerichte dienstverlening na en verbeteren daarom onze processen ook in 2020 waar nodig. Belangrijk vliegwiel voor procesoptimalisatie is de invoering van het Zaakgericht Werken.

Middelen: 72, 74 en 76-2020 (investeringsbedrag in 2019 beschikbaar gesteld)

b20 47. Realiseren toekomstbestendig gemeentehuis

In 2020 ronden we dit speerpunt af. Eind 2019/begin 2020 is de interne renovatie van de laatste kantoorvleugel klaar. De nieuwbouw wordt in het tweede kwartaal van 2020 bouwkundig opgeleverd, waarna een periode volgt van inhuizing meubilair, ICT-apparatuur en audiovisuele middelen. De inschatting is dat de nieuwe publiekshal nog voor de zomer in gebruik genomen kan worden. Het terrein voor de nieuwbouw wordt in 2020 ook opnieuw ingericht. Het streven is deze herinrichting voor de opening van de nieuwbouw op te leveren (zie programma 8, speerpunt 58).

Belangrijke kaders binnen dit project blijven het streven naar budgetneutraliteit met behoud van kwaliteit, verduurzaming van het gebouw en aandacht voor een veilige bouwomgeving.

Hiermee creëren wij adequate, centrale huisvesting voor bestuur, medewerkers en haar bezoekers in een toekomstbestendig, duurzamer gebouw voor de komende 25 jaar.

b20 48. AO/IB (adm.org./ interne fin. beheersing)

Afgelopen jaren is gewerkt aan het op niveau brengen van de AO/IB. Per controlejaar wordt een intern controleplan opgesteld. Dit controleplan wordt afgestemd met de accountant. Het interne AO/IB-cluster voert de verbijzonderde interne controles (VIC) uit ter aanvulling op reeds bestaande interne controlemaatregelen. De VIC is tevens gericht op een beoordeling of de afgesproken interne controles in de processen daadwerkelijk functioneren en effectief zijn. Voor 2020 wordt deze lijn voortgezet. Belangrijk aandachtspunt voor 2020 is daarnaast de introductie van de rechtmatigheidsverklaring door het college vanaf 2021. Het cluster AO/IB zal in 2020 een plan maken voor implementatie hiervan.

b20 49. Nota risicomanagement uitwerken

Voor een adequate bedrijfsvoering is het belangrijk dat we risico's en onzekerheden tijdig in beeld hebben en ze op een gestructureerde wijze beheersen. We nemen deel aan een samenleving die complex en aan verandering onderhevig is en dit vraagt om een verdere verscherping van ons risicobewustzijn. De uitgangspunten van ons risicobeleid en de wijze waarop we dit beleid uitvoeren zijn beschreven in de 'Nota risicomanagement (2018)'. Een van die uitgangspunten is dat er twee keer per jaar, bij de jaarstukken en de begroting, een integraal beeld geschetst wordt van de risico's, de aanwezige weerstandscapaciteit en de ratio voor het weerstandsvermogen. In 2020 richten we ons op de (brede) toepassing van risicomanagement. Dit zal moeten leiden tot een verdere professionalisering op dit gebied en een andere manier van presenteren van onze risicoanalyse.

b20 50. Goed rentmeesterschap

Vanuit een goed rentmeesterschap blijven we zorgen voor solide en toekomstbestendige gemeentefinanciën. Dit vraagt keuzes. In deze begroting is ervoor gekozen om

- Een deel van het surplus in de Algemene Reserve in te zetten voor de dekking van de stijgende kosten van de Jeugdzorg.
- Voor de periode 2020-2024 een begrotingsoverschot te accepteren dat lager ligt dan onze wens van € 1 miljoen.

Wij achten deze keuzes noodzakelijk, maar ook verantwoord. Noodzakelijk aangezien we de komende vier jaar nodig hebben om de stijgende kosten voor de Jeugdzorg een halt toe te roepen en zicht te krijgen op eventuele financiële compensatie van het Rijk na 2021. Verantwoord omdat het meerjarenperspectief in alle jaren een positief saldo laat zien, waarmee onvoorziene tegenvallers opgevangen kunnen worden. Uiteraard vraagt een lager overschot op de begroting een scherpere sturing op budgetafwijkingen en nieuwe budgetten. Bij de eerstvolgende Kadernota 2021 zullen we de financiële kaders op basis van nadere informatie uiteen zetten. Onze inspanningen zijn er op gericht zijn om invulling te (blijven) geven aan de gewenste omvang van de algemene reserve (minimaal € 10 miljoen) en begrotingsoverschotten voor de komende jaren (van minimaal € 1 miljoen).

Wat mag het kosten?

Saldi programma

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	15.194	15.194	15.194	15.194
Baten	1	1	1	1
Resultaat	-15.193	-15.193	-15.193	-15.193

Taakveld 0.4 Overhead

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	15.194	15.194	15.194	15.194
Baten	1	1	1	1
Resultaat	-15.193	-15.193	-15.193	-15.193

PROGRAMMA 10 ALGEMEEN BESTUUR

Toelichting

De gemeente Overbetuwe is een op samenwerking gerichte gemeente. In dit programma gaan we specifiek in op de regionale samenwerking en de samenwerking met onze inwoners. Er zijn echter veel meer partijen met wie we samenwerken, denk aan onze (maatschappelijke) partners, organisaties, ondernemers en onze buurgemeenten.

Regionale samenwerking

De gemeente Overbetuwe, liggend in het hart van de regio Arnhem-Nijmegen, is een groot voorstander van regionale samenwerking. Zo wordt samengewerkt met andere gemeenten in allerlei samenwerkingsverbanden (met Lingewaard, subregio Arnhem (sociaal domein), regio Arnhem-Nijmegen (economie, mobiliteit, wonen en duurzaamheid), VGGM, Gelderse Corridor etc.). Overbetuwe vindt het belangrijk dat de regionale samenwerking effectief en slagvaardig is opgezet om de gezamenlijke doelen te realiseren. Dat is noodzakelijk om de concurrentiepositie, aantrekkingskracht en bereikbaarheid van onze regio te versterken.

De gemeente Overbetuwe is zowel qua omvang (inwoners en oppervlakte) als geografische ligging een factor van betekenis in het regionale en provinciale krachtenveld. Dit wordt nog versterkt door de van oudsher zeer actieve, zelfbewuste en coöperatieve houding van bestuur en organisatie in de regio. Wij weten wat we als gemeente te bieden hebben en opereren als betrouwbare partner vanuit een duidelijke visie. Wij werken daarbij efficiënt en resultaatgericht en stimuleren innovatieve oplossingen. Vanuit onze krachtige, zelfstandige positie gaan wij samenwerking aan met anderen als deze een meerwaarde biedt voor onze inwoners, organisaties, instellingen en bedrijven. Ook staan wij open voor samenwerking, zowel binnen als buiten onze gemeente, om daarmee anderen te helpen. We zijn daarmee een gemeente die gericht is op de samenleving, lokaal en regionaal.

Samenwerking met inwoners: visie op participatie

We gaan uit van een veranderende samenleving waarbij de inwoners van Overbetuwe centraal staan. Waar iedereen meedoet. Sterke kernen waar mensen zich thuis voelen, elkaar kennen en helpen. Dit is ons vertrekpunt. We richten ons hierbij enerzijds op kernen die zelf richting en invulling geven aan hun leefomgeving, en anderzijds op een communicatieve overheid in relatie tot deze kernen of groepen inwoners.

De gemeenteraad hecht veel waarde aan een duidelijke visie op de interactie met onze inwoners. Het thema staat regelmatig op de agenda. Ook de veranderingen in de samenleving vragen om een duidelijke visie. Daarom willen we een brede visie op zowel inwoners- als overheidsparticipatie^[1] opstellen. Deze is richtinggevend voor het kerngericht werken en voor gemeentelijk beleid. We vertalen de visie naar concrete instrumenten die organisatie breed kunnen worden ingezet.

^[1] Overheidsparticipatie gaat over de ondersteuning van ideeën van inwoners door de overheid. De overheid bepaald niet maar faciliteert. Inwonerspaticipatie is andersom: dan hebben we het over bijvoorbeeld de input van inwoners bij gemeentelijk beleid.

Wat willen we bereiken?

Algemeen bestuur

Een duidelijke en gedragen visie op onze rol als overheid, in relatie tot onze inwoners en partners, en hier ook naar handelen alsmede het versterken van levendige en vitale kernen vanuit de urgentie van de inwoners zelf.

Speerpunt(en)/ Wat gaan we er voor doen?

b20 07. Inwonerparticipatie en 08. Kerngericht werken

Beide speerpunten hangen nauw samen en pakken we gezamenlijk op. Binnen de gemeente Overbetuwe bestaan veel vormen van actieve betrokkenheid van inwoners; dit overstijgt kerngericht

werken. We maken in dit proces daarom onderscheid tussen twee sporen.

- Het opstellen en implementeren van een organisatie brede visie op zowel inwoners- als overheidsparticipatie. Deze is gebaseerd op de uitgangspunten van kerngericht werken en richtinggevend voor zowel het fysieke als het sociale domein. Om de visie op te kunnen stellen wordt input opgehaald bij zoals de gemeenteraad, het college, de ambtelijke organisatie als de samenleving. Immers, de visie moet breed gedragen worden zodat we er consequent naar gaan handelen.

- Het kerngericht werken door ontwikkelen en concretiseren naar concrete instrumenten die organisatie breed kunnen worden ingezet. Zoals de interactiewijzer; ons hulpmiddel om te bepalen op welke wijze interactie met inwoners wenselijk is. Maar ook de positie van dorps- en wijkraden nemen we hierin mee.

Naar verwachting zijn beide sporen eind 2019 in concept gereed; de implementatie is echter een intensief proces dat in 2020 zal doorlopen.

b20 60. Versterking Regio Arnhem Nijmegen

In het voorjaar van 2019 heeft het college samen met 17 andere regiogemeenten het besluit genomen om een proces in te zetten tot versterking van de Regio Arnhem Nijmegen, waarbij het maken van een lange termijn visie en het ontwerpen van een daarbij passend overleg,- en besluitvormingsstructuur de kern vormen. Alle gemeenteraden worden in september 2019 geïnformeerd over een plan van aanpak dat gericht is op

- een gedeelde integrale visie op de ontwikkeling van de regio voor de middellange en lange termijn, die richting geeft aan beslissingen op het gebied van ruimte, mobiliteit, wonen, economie en duurzaamheid,

- een gedeelde integrale en dynamische agenda gebaseerd op de lange termijn visie,

- een slimme, effectieve en begrijpelijke overleg,- en besluitvormingsstructuur.

De besluitvorming zal eind 2019 in de colleges en raden plaatsvinden en in 2020 zijn verdere uitwerking krijgen.

Wat mag het kosten?

Saldi programma

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	2.851	2.878	2.906	2.935
Baten	622	634	646	659
Resultaat	-2.230	-2.244	-2.260	-2.277

Taakveld 0.1 Bestuur

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	1.792	1.819	1.847	1.876

Taakveld 0.2 Burgerzaken

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Lasten	1.060	1.060	1.060	1.060
Baten	622	634	646	659
Resultaat	-438	-426	-413	-401

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Euregio RijnWaal
- Arnhem Nijmegen City Region

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN, VPB, ONVOORZIEN EN MUTATIES RESERVES

Algemene dekkingsmiddelen, VPB en onvoorzien

Lasten (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
<u>Onvoorzien:</u>				
- werkelijke raming onvoorzien	55	55	55	55
- reeds bestemde structurele financiële ruimte	878	878	878	878
- eenmalige financiële ruimte	247	167	167	0
- stelposten (algemeen)	0	1.015	2.100	3.116
<u>Overige lasten:</u>				
- lasten heffingen en invordering gemeentelijke belastingen	1.109	1.109	1.109	1.109
- lasten deelnemingen	8	8	8	8
- lasten geldleningen	2	2	2	2
- overige lasten	343	343	343	343
Totaal lasten	2.642	3.577	4.662	5.511
Baten (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
<u>Algemene dekkingsmiddelen:</u>				
- dividend deelnemingen	-133	-133	-133	-133
- onroerende zaakbelastingen gebruikers	-998	-1.013	-1.028	-1.043
- onroerende zaakbelastingen eigenaren	-6.592	-6.707	-6.823	-6.940
- hondenbelasting	-276	-276	-276	-276
- reclamebelasting	-79	-79	-79	-79
- precariobelastingen	-299	-34	-34	-34
- uitkeringen gemeentefonds	-58.440	-60.073	-60.764	-62.831
- uitkeringen sociaal deelfonds	-7.556	-7.556	-7.556	-7.556
- rentetoevoeging aan algemene dienst:				
- rente bestemmingsreserves	-269	-269	-269	-269
- rente voorzieningen	-632	-632	-632	-632
- rente overlopende passiva	-8	-8	-8	-8
- onderuitputting	-71	-71	-71	-71
<u>Overige baten:</u>				
- overige baten	-800	-795	-795	-795
Totaal baten	-76.153	-77.646	-78.468	-80.667

Mutaties reserves per programma

Toevoegingen (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Toevoeging aan reserves programma 01	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 02	68	68	68	68
Toevoeging aan reserves programma 03	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 04	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 05	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 06	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 07	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 08	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 09	1	1	1	1
Toevoeging aan reserves programma 10	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves alg. dekkingsmidd.	7	7	7	7
Totaal toevoegingen	76	76	76	76
Onttrekkingen (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Onttrekkingen aan reserves programma 01	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves programma 02	397	317	277	237
Onttrekkingen aan reserves programma 03	66	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves programma 04	98	123	123	48
Onttrekkingen aan reserves programma 05	363	302	120	93
Onttrekkingen aan reserves programma 06	2.636	2.105	2.465	1.966
Onttrekkingen aan reserves programma 07	226	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves programma 08	775	178	178	178
Onttrekkingen aan reserves programma 09	159	159	159	159
Onttrekkingen aan reserves programma 10	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves alg. dekkingsmid.	347	322	322	155
Totaal onttrekkingen	5.067	3.506	3.644	2.836

PARAGRAFEN

I. Lokale lasten

Inleiding

In deze paragraaf bieden wij inzicht in het beleidskader rond de lokale heffingen, kostendekking per verordening, de tariefs- en kostenontwikkeling, de lokale lastendruk en het kwijtscheldingsbeleid. Het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bepaalt dat de overheadkosten verantwoord worden op het taakveld “ondersteuning organisatie”. In het BBV zijn geen voorschriften opgenomen hoe de overhead aan de tarieven moet worden toegerekend. In de vastgestelde “Financiële verordening gemeente Overbetuwe 2017” zijn de kaders opgenomen voor de extra comptabele toerekening van overheadkosten.

De belangrijkste uitgangspunten voor het toerekenen van de overheadkosten zijn:

- de overhead wordt aan taakvelden toegerekend op basis van een opslag op het uurtarief.
- dit uurtarief is voor alle team gelijk, m.u.v. de Helster en team Openbare werken. Daarvoor geldt de helft.

Nadere uitwerking c.q. concretisering van de uitgangspunten voor de toerekening van de overhead 2020

Gekozen is voor een systematiek die eenvoudig toepasbaar is: een verdeelsystematiek op basis van de personeelskosten. Voor de berekening van de kostendekking van producten en diensten die bij een derde in rekening worden gebracht worden alle kosten van het taakveld “ondersteuning organisatie” aan de overige taakvelden toegerekend op basis van een opslag op het uurtarief. Voor de bepaling van de opslag worden de totale overheadkosten gedeeld door het aantal aan alle taakvelden toe te rekenen uren. Dit is het uniforme uurtarief. In verband met de lagere behoefte aan ondersteuning én lagere kosten voor ICT en facilitaire diensten wordt het uurtarief voor de buitendiensten (dit zijn De Helster en Openbare werken) bepaald op de helft van het tarief van de overige teams. Het uurtarief voor de overige teams wordt bepaald door het totaal resterende overheadkosten te delen door het totaal van de uren van die teams.

De uitwerking van deze uitgangspunten:

Basis: totale overheadkosten 2020 € 15.192.844

Totaal aantal uren 2020 voor 346,50 fte 488.927 uur

In de kosten van overhead zijn opgenomen 167.867 uur

De aan taakvelden toe te rekenen uren zijn dan 321.060 uur

Rekening houdende met de verhouding tussen de uurtarieven van De Helster / Openbare Werken en de overige teams worden de tarieven:

- voor De Helster en Openbare Werken: € 26,33

- voor de overige teams: € 52,66.

Ten opzichte van 2019 stijgt het overheadtarief (voor de overige teams) met € 0,29. De belangrijkste verklaring hiervoor is de stijging van de loonkosten met 3%. De stijging van het overheadtarief is lager omdat er meer productieve uren zijn.

De inkomsten per heffing en de kostendekking

In het volgende overzicht zijn de geraamde opbrengsten van alle gemeentelijke heffingen opgenomen voor 2019 en 2020. Daarbij is tevens aangegeven of er sprake van een dienstverlening waarvoor de maximale kostendekking geldt.

Heffing (bedragen x € 1.000)	Begroot 2019 incl. begr. wijz.	Begroot 2020 prim. Begroting	Tariefsmutatie t.o.v. 2019	Geldt een max. kostendekking?
OZB woningen + niet-woningen	7.336	7.591	2,50%	Neen
Hondenbelasting	282	282	geen	Neen
Rioolheffing	1.953	2.255	eenmalig: - €7,95	Ja
Reinigingsheffing	3.872	5.174	31,80%	Ja
Marktgelden/standplaatsen	37	37	2,50%	Ja
Lijkbezoringsrecht	53	53	2,50%	Ja
Reclamebelasting	77	79	2,50%	Neen
Precariobelasting	528	299	geen	Neen
Leges omgevingsvergunningen	768	868	geen	Ja
Overige leges	805	832	2,50%	Ja
Subtotaal bruto inkomsten	15.712	17.471		
Kwijtschelding	171	160	geen mutatie in beleid	N.v.t.
Totaal netto opbrengst heffingen	15.541	17.311		

Het beleidskader van de lokale heffingen

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Beleidskader

Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ), Verordening onroerende-zaakbelastingen gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Jaarlijks worden de WOZ-waarden voor woningen en niet-woningen vastgesteld. Deze WOZ-waarde is de grondslag voor de aanslag OZB. Wij zorgen voor een tijdige en correcte verzending van de waardebeschikkingen (WOZ-waarde) en belastingaanslagen. Beschikkingen worden zoveel mogelijk met dagtekening 28 februari 2020 (wettelijke termijn) verzonden. Ook de afhandeling van bezwaarschriften vindt tijdig plaats. De termijn voor het doen van een uitspraak is het einde van het kalenderjaar, maar wij streven ernaar de bezwaren tegen de WOZ-waarde binnen 5 maanden en de bezwaren tegen de overige belastingen binnen 3 maanden af te handelen.

Tariefsontwikkeling

In de Kadernota 2020 staat vermeld dat voor de begroting wordt uitgegaan van een verhoging van 2,5% gelet op het huidige hogere inflatiepercentage. Voor de jaren 2021 t/m 2023 is het percentage nog gehandhaafd op 1,5%.

Herwaardering

Voor het belastingjaar 2020 zal de OZB worden gebaseerd op de nieuwe WOZ-waarden per de waardepeildatum 1 januari 2019. Uitgangspunt is dat schommelingen van WOZ-waardes geen invloed hebben op de hoogte van de gemiddelde aanslag OZB. Niet wanneer waardes dalen, maar ook niet als waardes stijgen. Wel kan het natuurlijk zo zijn dat bepaalde typen onroerende zaken een waardeontwikkeling laten zien die van het gemiddelde afwijkt, wat dan ook tot een hogere of lagere belastingaanslag zal leiden. De definitieve OZB-tarieven kunnen pas worden vastgesteld nadat de gegevens over de waardeontwikkeling bekend zijn.

Vrijstellingen

Naast de verplichte vrijstelling op grond van artikel 220d van de Gemeentewet zijn in de verordening o.a. vrijstellingen opgenomen voor: onroerende zaken die dienen voor de publieke dienstverlening, straatmeubilair, plantsoenen en begraafplaatsen.

Hondenbelasting

Beleidskader

Verordening hondenbelasting gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

De hondenbelasting is een algemene belasting waarvan de opbrengst in de algemene middelen vloeit en van waaruit gemeenten zelf mogen bepalen waaraan het wordt besteed. Uit onze inkomsten van de hondenbelasting worden onder andere de aanleg, het onderhoud en de schoonmaak van de hondenvoorzieningen (honden uitlaatplaatsen en hondenlosloopgebieden) betaald.

Tarieven

De tarieven van de hondenbelasting worden in 2020 niet verhoogd.

Vrijstellingen

Honden voor de begeleiding van een gehandicapte of een slechtziende zijn vrijgesteld.

Rioolheffing

Beleidskader

Verordening rioolheffing gemeente Overbetuwe 2019, Gemeentelijk Rioleringsplan Overbetuwe 2018-2022 (GRP).

Algemeen

De rioolheffing wordt geheven voor de bekostiging van beheer en onderhoud van het gemeentelijke rioleringsstelsel. Evenals de afvalstoffenheffing is de rioolheffing kostendekkend: we gaan uit van het principe 'de vervuiler betaalt'. De belasting wordt geheven van de gebruiker van een pand.

De raad heeft een voorziening riolering ingesteld: het verschil tussen de opbrengsten en de kosten van riolering komen ten gunste of ten laste van de voorziening. Als uit de jaarrekening verschillen blijken met het vastgestelde GRP, dan wordt dit verschil bij de tariefvaststelling van het eerstvolgende jaar meegenomen.

Kostenontwikkelingen

De totale kosten voor riolering stijgen met ruim € 120.000. De belangrijkste oorzaken zijn:

- Hogere stijging van de salariskosten (Cao-stijging).
- Hogere kapitaallasten (investeringen conform het GRP).
- Kleine stijging van het overheadtarief.
- Voor de materiële kosten: een prijsstijging van 1,5% (conform het GRP).

Tarieven

In het GRP is vastgelegd dat de ontwikkeling van het saldo van de voorziening riolering bepalend is voor de tariefontwikkeling.

Het riooltarief 2019 is eenmalig verlaagd met € 13,50 i.v.m. het voordeel uit de jaarrekening 2017. Het tarief voor de rioolheffing 2019 is vastgesteld op € 93,80 per huishouding. Rekening houdend met de eenmalige verlaging van € 13,50 is in de begroting 2020 uitgegaan van een basistarief van € 107,30.

In de jaarrekening 2018 is een eenmalig voordeel van € 498.000 opgenomen in de voorziening riolering. Om uiteindelijk uit te komen op de beoogde stand van de voorziening riolering per eind 2020 (incl. de nog niet ingecalculerde lastenverhogingen) kan uiteindelijk bijna € 451.000 worden gebruikt voor de eenmalige verlaging van de tarieven 2020.

De gevolgen voor het riooltarief:

Het basistarief bedraagt (afgeleid van het GRP)	€ 107,30
Eenmalige verlaging voortvloeiende uit de jaarrekening 2018	€ 21,45
Tarief 2020	€ 85,85

Vrijstellingen
Geen.

Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten

Beleidskader

Artikel 15.33 van de Wet milieubeheer, Verordening reinigingsheffingen gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Voor de reinigingsheffingen geldt het beginsel: de vervuiler betaalt. Om die reden is de 100% kostendekking het uitgangspunt.

Kostenontwikkelingen

De kostenontwikkeling blijkt uit het volgende overzicht (*bedragen x € 1.000*):

Omschrijving	Nadere toelichting	bedrag
Personele lasten	Loonstijgingen (cao)	18
	2 fte extra formatie milieustraten (PNL 2020)	100
Extra kapitaallasten	Investerings milieustraten	17
Hogere kosten verwerken afvalstoffen	Hout (TR 2)	60
	Extra kosten afvalbelasting	211
	Extra kosten inzamelen PMD (TR 2)	211
	Meer PMD (TR 2 en 3)	111
Aanbestedingen	Nieuw contract afvalverwerker	239
	Lagere vergoeding voor papier e.d.	p.m.
Extra comptabele toerekeningen	Extra overheadkosten (o.a. extra fte)	83
	Extra in te calculeren BTW	280
Lagere kosten onderhoudsbestek	Gevolg aanbesteding 2019 / overige	-29
	Totale stijging netto lasten voor afval	1.301

Tarieven

Uitgaande van 100% kostendekkende tarieven betekent deze kostenverhoging dat de tarieven met gemiddeld 31,8% moeten stijgen. De meeste kostenstijgingen doen zich voor in de variabele kosten en deels in de milieustraat. Het voornemen is om de extra kosten voor 25% in te calculeren in het vaste tarief en voor 75% in het variabele tarief. Ook de tarieven in de milieustraten stijgen met 31,8%.

Precariobelasting op kabels en leidingen

Beleidskader

Verordening precariobelasting gemeente Overbetuwe 2019 en de Verordening op de heffing en invordering van precariobelasting ter zake van buizen, kabels, draden of leidingen gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Vanaf 1 januari 2022 is het voor gemeenten niet meer mogelijk om precariobelasting op kabel- en leidingnetwerken te heffen. Tot 1 januari 2022 mag maximaal het tarief dat gold op 10 februari 2016 geheven worden. De geraamde structurele opbrengst wordt in 4 jaar (2018-2021) naar nul afgebouwd.

Vrijstellingen
Geen.

Marktgelden/standplaatsen

Beleidskader

Verordening marktgelden gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Iedereen die een standplaats heeft op de wekelijkse markt betaalt marktgeld. Dat geldt ook voor degene die een standplaats heeft voor bijvoorbeeld een dag. Naast marktgeld betalen ze een bedrag voor de elektriciteitsvoorzieningen als daarvan gebruik wordt gemaakt.

Tarieven

Voor de goederenmarkt in Zetten geldt een lager tarief dan voor Elst. De reden hiervoor is de beperktere omvang van de kern Zetten en de markt. De tarieven zijn afgeleid van de in de Tarieventabel leges, behorende bij de legesverordening, opgenomen tarieven voor overige standplaatsen.

In de Kadernota 2020 staat vermeld dat voor de begroting wordt uitgegaan van een verhoging van 2,5% gelet op het huidige hogere inflatiepercentage. Voor de jaren 2021 t/m 2023 is het percentage nog gehandhaafd op 1,5%.

Vrijstellingen

Geen.

Lijkbezorgingsrechten

Beleidskader

Verordening lijkbezorgingsrechten gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Voor het gebruik van een algemene begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats worden rechten geheven.

In deze gemeente zijn er drie algemene begraafplaatsen.

Tarieven

In de Kadernota 2020 staat vermeld dat voor de begroting wordt uitgegaan van een verhoging van 2,5% gelet op het huidige hogere inflatiepercentage. Voor de jaren 2021 t/m 2023 is het percentage nog gehandhaafd op 1,5%.

Vrijstellingen

Geen.

Reclamebelasting

Beleidskader

Verordening reclamebelasting gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

In 2015 is de reclamebelasting ingevoerd ter financiering van de invoering van Centrum Management Elst (CME). Het CME heeft als doel om samen met de ondernemers uit het centrum van Elst en de gemeente een gezond ondernemersklimaat neer te zetten en Elst te promoten in de regio. De reclamebelasting is ingevoerd voor een periode van 5 jaar.

Stichting Centrummanagement Elst (CME) heeft het initiatief genomen om te onderzoeken of een bedrijveninvesteringszone (BIZ) in het centrum van Elst gerealiseerd kan worden. Bij voldoende steun onder de bijdrageplichtigen (eigenaren en gebruikers van WOZ-objecten in het centrum van Elst), middels een draagvlakmeting, wordt per 1 januari 2020 de Verordening bedrijveninvesteringszone centrum Elst 2020-2024 ingevoerd. De verordening reclamebelasting van 2020, waarin de tarieven zijn verhoogd met 2,5% inflatie, wordt dan beëindigd.

Vrijstellingen

De belangrijkste vrijstellingen gelden voor openbare aankondigingen die korter dan 13 weken aanwezig zijn alsmede aankondigingen van de (semi)-overheden, culturele en maatschappelijke instellingen met een ideëel doel en winkeliersverenigingen.

Leges

Beleidskader

Legesverordening gemeente Overbetuwe 2019 en de Tarieventabel leges 2019.

Algemeen

We heffen leges om een gedeelte van onze taken te bekostigen. Deze taken worden in de vorm van een dienst individueel afgenomen door bewoners of bedrijven.

Tarieven

In deze begroting is de verhoging van de leges met 2,5% conform de Kadernota 2020 verwerkt, met uitzondering van de bouw gerelateerde leges voor omgevingsvergunningen die geheven worden met de bouwkosten als grondslag. Een stijging van de bouwkosten leidt immers al tot een verhoging van de leges. Voor sommige diensten heeft het Rijk een maximum tarief ingesteld, zoals voor rijbewijzen, paspoorten en identiteitskaarten. Het uitgangspunt voor de tarieven is gebaseerd op 100% kostendekking.

Vrijstellingen

De belangrijkste vrijstellingen gelden voor: vergunningen/ontheffingen als deze rechtstreeks verband houden met een vergunning voor het organiseren van een evenement. Tevens geldt een vrijstelling voor non-profit instellingen voor vergunningen waarvan de leges niet meer bedragen dan € 305.

Kostendekking 2020 per verordening

Inleiding

De toerekening van de kosten van overhead brengt met zich mee dat er inzicht gegeven moet worden hoe de tarieven berekend worden met de keuzes die daarbij gemaakt worden. Om die reden wordt, voor de heffingen waarvoor een maximale kostendekking van 100% geldt, in deze paragraaf de berekening van de kostendekking per heffing opgenomen. Uitgangspunt is de in de programmabegroting opgenomen kosten en baten. Voor de leges volstaan wij met de kostendekking van de leges voor omgevingsvergunningen.

Verordening Rioolheffing					
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Basis	Toe te rekenen	Toegerekend
Directe lasten	7.2	riolering	2.313	100%	2.313
Inkomsten	7.2	riolering	-4	100%	-4
Netto kosten					2.309
Toe te rekenen kosten					
Overhead: opslag uurtarief	7.2	riolering	13.74 0 uur	100%	550
Compensabele BTW	7.2	riolering	326	100%	326
Kwijtschelding	6.3	inkomensregelingen	70	100%	70
Kosten waterbeheer	5.7	openbaar groen	198		198
Kosten straatreiniging	2.1	verkeer en vervoer	116		116
Totale kosten					3.569
Opbrengst heffing	7.2	riolering	-2.255		-2.255
Bespaarde rente VZ riolering	0.5	treasury	-242		-242
Totale baten					-2.497
Totale baten - lasten (ontrekking aan voorziening riolering)					1.072
Dekkingspercentage excl. de onttrekking aan voorziening					70%
Dekkingspercentage incl. de onttrekking aan voorziening					100%
Opm: in deze berekening is de rente over de voorziening meegenomen in de kostendekking. Dat is een lokale keuze.					

Verordening Reinigingsheffing					
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Basis	Toe te rekenen	Toegerekend
Directe lasten	7.3	afval	4.592	100%	4.592
Inkomsten	7.3	afval	-1.014	100%	-1.014
Netto kosten					3.578
Toe te rekenen kosten					
Overhead: opslag uurtarief (incl. Boa's)	7.3	afval	19.92 0 uur	100%	681
Compensabele BTW	7.3	afval	825	100%	825
Kwijtschelding	6.3	inkomensregelingen	90	100%	90
Totale kosten					5.174
Opbrengst heffing	7.3	afval			-5.174
Totale baten					-5.174
Totale baten - lasten					0
Dekkingspercentage					100%

Verordening Marktgelden/standplaatsen					
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Basis	Toe te rekenen	Toegerekend
Directe lasten	3.3	markten en standpl.	40	100%	40
Inkomsten	3.3	markten en standpl.	-9	100%	-9
Netto kosten					31
Toe te rekenen kosten					
Overhead: opslag uurtarief	3.3	markten en standpl.	0	100%	0
Compensabele BTW	3.3	markten en standpl.	40	21%	8
Kwijtschelding			N.v.t.		
Totale kosten					39
Opbrengst heffing	3.3	markten en standpl.	-28		-28
Totale baten					-28
Totale baten - lasten					11
Dekkingspercentage					71,4%

Verordening Lijkbezorgingsrecht					
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Basis	Toe te rekenen	Toegerekend
Directe lasten	7.5	begraafplaatsen	87	100%	87
Inkomsten		begraafplaatsen	0	100%	0
Netto kosten					87
Toe te rekenen kosten					
Overhead: opslag uurtarief	7.5	begraafplaatsen	1.050 uur	100%	55
Compensabele BTW	7.5	begraafplaatsen	52	21%	11
Kwijtschelding			N.v.t.		0
Totale kosten					153
Opbrengst heffing	7.5	begraafplaatsen	-53	100%	-53
Totale baten					-53
Totale baten - lasten					100
Dekkingspercentage					34,9%

Verordening Legesverordening, titel 2, omgevingsvergunningen					
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Basis	Toe te rekenen	Toegerekend
Directe lasten	8.3	wonen en bouwen	110	100%	110
Directe salariskosten	8.3	wonen en bouwen	1.173	50%	587
Inkomsten			0	100%	0
Netto kosten					697

Toe te rekenen kosten					
Overhead: opslag uurtarief	8.3	wonen en bouwen	22.30 0 uur	50%	587
Compensabele BTW	8.3	wonen en bouwen	110	21%	23
Kwijtschelding			N.v.t.		0
Totale kosten					1.307
Opbrengst heffing	8.3	wonen en bouwen	-53	100%	-868
Totale baten					-868
Totale baten - lasten					439
Dekkingspercentage					66,4%

Lokale lastendruk

De lokale lasten worden jaarlijks door het Centrum voor Onderzoek van de economie van de lagere Overheden (COELO) in beeld gebracht. De cijfers van de COELO over 2019 leveren een goede vergelijking op van de lastendruk in onze gemeente ten opzichte van het regionale en landelijke beeld. De woonlasten voor een gemiddeld gezin in Overbetuwe zijn in 2019 de laagste van de provincie Gelderland en de op één na laagste van Nederland.

De gevolgen voor 2020

Het OZB-tarief stijgt met het inflatiepercentage. Afhankelijk van nog te maken keuzes in de mate van kostendekking van afval, zal het tarief met 31,8 % (gemiddeld ongeveer € 63) stijgen. Hier staat een eenmalige daling van de rioolheffing tegenover. De voorgenomen gewijzigde tarieven leiden voor woningen gemiddeld tot omstreeks € 62 aan lastenverhoging. Wij verwachten dat deze lastenstijging een effect zal hebben op de hiervoor vermelde rangschikking in de lokale lastendruk. Overigens hebben ook de overige gemeente te maken met kostenstijgingen voor afval.

De belangrijkste belastingtarieven 2019-2020

De belangrijkste belastingtarieven 2019 en 2020				
Soort belasting	Nadere aanduiding	2019	Voorstel 2020*	Mutatie
Onroerende-zaakbelasting				
Eigenaar woning	Percentage van de waarde	0,1056%	0,1082%	2,5%
Eigenaar niet-woning	Percentage van de waarde	0,1502%	0,1540%	2,5%
Gebruiker niet-woning	Percentage van de waarde	0,1215%	0,1245%	2,5%
Totaal niet-woning	Percentage van de waarde	0,2717%	0,2785%	2,5%
Afvalstoffenheffing en reinigingsrecht				
Diftar	Vast bedrag	€ 128,66	€ 144,74	12,5%
GFT containers	Gratis			
PMD zakken	Gratis			
Rest container 140 liter	Tarief per lediging	€ 6,70	€ 11,08	65,4%
Rest container 240 liter	Tarief per lediging	€ 10,20	€ 16,87	65,4%
Ondergrondse container (rest)	Tarief per aanbidding	€ 2,88	€ 4,76	65,4%
Rioolheffing				
Woningen	Waterverbruik tot 500 m3	€ 93,80	€ 85,85	-8,5%
Niet-woningen	Waterverbruik tot 500 m3	€ 93,80	€ 85,85	-8,5%
Hondenbelasting				
	De eerste hond	€ 54,00	€ 54,00	0,0%
	De tweede hond	€ 81,00	€ 81,00	0,0%
	Buitengebied	50%	50%	0,0%

* In het voorgestelde OZB-tarief 2020 is uitgegaan van een gelijke WOZ-waarde.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Beleidskader

Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990, Kwijtscheldingsregeling gemeente Overbetuwe 2019.

Algemeen

Net als in voorgaande jaren worden de maximale mogelijkheden tot het verlenen van kwijtschelding benut. Kwijtschelding is mogelijk voor de OZB, het vaste bedrag van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Of kwijtschelding wordt verleend hangt af van de betalingscapaciteit van belastingsschuldigen. Bij de bepaling daarvan houden wij rekening met 100% van de kosten van levensonderhoud zoals die normatief zijn opgenomen in de landelijke richtlijnen voor het kwijtscheldingsbeleid.

Sinds 1 januari 2016 wordt ook van de mogelijkheid gebruik gemaakt om natuurlijke personen die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefenen en geen personeel in dienst hebben voor kwijtschelding van de privé-aanslag in aanmerking te laten komen.

Kwijtscheldingsaanvragen

Voor degenen die eerder ook al kwijtschelding hebben gekregen maken we, met verleende toestemming van de belastingsschuldigen, gebruik van een procedure voor automatische toetsing voor kwijtschelding door het Inlichtingenbureau. Dit heeft er toe geleid dat in 2019 zo'n 430 belastingsschuldigen geen verzoek om kwijtschelding hoefden in te dienen.

In 2019 zijn er, naast de automatische kwijtschelding, nog ongeveer 370 kwijtscheldingsaanvragen ingediend. Van deze aanvragen zijn er ongeveer 315 geheel of gedeeltelijk gehonoreerd. Wij streven ernaar om de kwijtscheldingsverzoeken binnen 5 maanden af te handelen. In de begroting 2020 is voor de te verlenen kwijtschelding € 160.000 geraamd. Dit bedrag is gebaseerd op ongeveer 680 te honoreren aanvragen.

II. Weerstandsvermogen

Algemeen

Voor een adequate bedrijfsvoering is het belangrijk dat we risico's en onzekerheden tijdig in beeld hebben en ze op een gestructureerde wijze beheersen. We nemen deel aan een samenleving die complex en aan verandering onderhevig is en dit vraagt om een verdere verscherping van ons risicobewustzijn. De uitgangspunten van ons risicobeleid en de wijze waarop we dit beleid uitvoeren zijn beschreven in de 'Nota risicomanagement (2018)'. Een van die uitgangspunten is dat er twee keer per jaar, bij de jaarstukken en de begroting, een integraal beeld geschetst wordt van de risico's, de aanwezige weerstandscapaciteit en de ratio voor het weerstandsvermogen.

In 2020 richten we ons op de (brede) toepassing van risicomanagement. Dit zal moeten leiden tot een verdere professionalisering op dit gebied en een andere manier van presenteren van onze risicoanalyse. In voorliggende paragraaf zijn de risico's nog op de gebruikelijke manier beschreven en gekwantificeerd.

In deze paragraaf informeren we u over:

- het gemeentelijke risicobeleid
- de hoogte van onze weerstandsratio met een toelichting op de omvang van onze risico's
- de "BBV indicatoren" en conclusies over de financiële positie van onze gemeente

Risicobeleid

Met het risicobeleid willen we inzicht krijgen in de risico's die we lopen. Dit inzicht helpt om:

- Maatregelen te treffen die voorkomen dat het risico zich voordoet.
- Te toetsen of er voldoende financiële ruimte is om de risico's daadwerkelijk op te vangen, zonder dat dit leidt tot beleidswijzigingen.

De mate waarin we in staat zijn om risico's op te vangen brengen we tot uitdrukking in een score van ons weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen = de verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit.

Op grond van de nota Risicomanagement streven we naar een ratio voor het weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2. Deze ratio kent de kwalificatie "ruim voldoende".

We maken onderscheid tussen incidentele- en structurele weerstandscapaciteit. Onder de incidentele weerstandscapaciteit verstaan we de algemene reserve. Onze structurele weerstandscapaciteit bestaat uit het structurele begrotingsoverschot, de begrotingspost onvoorzien en de onbenutte belastingcapaciteit. Indien er sprake zou zijn van heroverwegingen behoren die ook tot de structurele weerstandscapaciteit.

Met de onbenutte belastingcapaciteit bedoelen we de ruimte om de OZB-tarieven te verhogen volgens de normen die het Rijk hanteert voor gemeenten met zware financiële problemen. Het inzetten van deze ruimte is een politiek zwaar middel. Aangezien onze financiële positie daartoe geen aanleiding geeft, nemen we deze ruimte niet mee in onze berekening van de structurele weerstandscapaciteit.

Weerstandsratio

Ratio's Weerstandsvermogen

Op basis van de begrotingscijfers 2020 is ons incidentele weerstandsvermogen voldoende en het structurele weerstandsvermogen ruim voldoende.

De ratio van ons incidentele weerstandsvermogen komt uit op 1,3 en is daarmee gedaald ten opzichte van voorgaande jaren. Dit is het gevolg van de vorming van een BR tekorten Sociaal Domein ter grootte van ca. € 9 miljoen per 1-1-2020. Een ratio van 1,3, met daarbij de kwalificatie "voldoende", is dus lager dan de minimale streefratio van 1,4. In september 2019 heeft de raad besloten om een bedrag van € 1 miljoen over te hevelen vanuit de BR Materieel naar de Algemene Reserve. Na de

verwerking ervan zal de ratio weer uitkomen op 1,4, de minimale streefratio.

We constateren dat de meerjarige ontwikkeling van de algemene reserve is verslechterd. In de begroting 2019 was nog sprake van een omvang richting de € 40 miljoen in 2023. Dit is niet meer aan de orde. Voor de komende periode 2020-2023 is de omvang geprognosticeerd op € 12 miljoen oplopend naar afgerond € 16 miljoen. Er is geen sprake meer van forse begrotingsoverschotten, opbrengsten grondexploitatie zijn al grotendeels genomen en ook de (meer)opbrengsten precariobelasting komen te vervallen.

De algemene reserve is er om als financiële buffer risico's op te kunnen vangen. Het inzetten van de algemene reserve ter dekking van niet geraamde uitgaven vergt derhalve een zorgvuldige afweging.

Het structurele weerstandsvermogen bedraagt € 895.000. Dit bedrag is gelijk aan het begrotingsoverschot 2020 van € 895.000.

Dit overschot zal waarschijnlijk lager uitvallen als gevolg van enkele voorstellen waarover de raad op 1 oktober a.s. besluit. Dit betreft onder andere de het voorstel over de collectieve verzekering minimabeleid waarmee structureel ongeveer € 250.000 is gemoeid.

Het is noodzakelijk om het begrotingsoverschot niet aan te wenden maar in stand te houden als buffer voor eventuele structurele tegenvallers. Zo kunnen we bijvoorbeeld geconfronteerd worden met een lagere Algemene Uitkering en uitzetting van lasten als gevolg van de nieuwe Omgevingswet en het nieuwe IBOR (Integraal Beheerplan Openbare Ruimte).

Op grond daarvan heeft u ook besloten om te streven naar een gemiddeld in stand te houden begrotingsoverschot van € 1 miljoen per jaar. Dit uitgangspunt is echter losgelaten in de Kadernota 2020 en ook de begrotingsoverschotten in deze Programmabegroting 2020 zijn lager dan het streefbedrag van € 1 miljoen.

Voor 2020 houden we rekening met diverse prijsstijgingen. De jaarlijkse stelpost die we hiervoor in onze begroting opnemen, hebben we daarom structureel verhoogd. Voor de jaren 2021 en verder is de prijsontwikkeling nog onzeker. Bij de Kadernota 2021 zullen we op basis van dan beschikbare informatie het meerjarenperspectief indien nodig hierop bijstellen.

(Bedragen x €1.000)	Begroting 2020	Begroting 2019	Rekening 2018 Incl. rek. saldo
Eenmalig weerstandsvermogen			
Eenmalige risico's	9.400	13.700	10.800
Eenmalige weerstandscapaciteit	12.400	23.900	19.300
Ratio	1,3	1,7	1,8
Kwalificatie	Voldoende	Ruim voldoende	Ruim voldoende
Structureel weerstandsvermogen			
Structurele risico's	p.m.	p.m.	p.m.
Structurele weerstandscapaciteit	885	2.200	n.v.t.
Kwalificatie	Ruim voldoende	Goed	

Toelichting op het incidenteel weerstandsvermogen

Onderstaand beschrijven we bij onderdeel A de actuele stand van zaken van grote (ruimtelijke) projecten en bij B gaan we in op de grondexploitatie. De overige incidentele risico's benoemen we bij onderdeel C.

A. Grote projecten

We hebben een diverse grote projecten in voorbereiding en uitvoering. Wij informeren u onderstaand kort over de stand van zaken. Hieruit blijkt dat de eenmalige risico's die we op dit moment voorzien binnen de projecten zijn gedekt. Risico's als gevolg van prijsstijgingen schatten we in op € 0,5 miljoen.

Spoorzone/Ontsluiting Heinz

Het project Spoorzone is (vrijwel) afgerond. Momenteel worden de subsidies vastgesteld door de subsidieverstrekkers (Provincie Gelderland en Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat). Per saldo hebben de lagere uitvoeringskosten en de lagere subsidies geen nadelige impact op het gemeentelijk aandeel van € 5,5 miljoen. Er worden geen risico's verwacht die niet vanuit de beschikbare budgetten kunnen worden gedekt.

Verbeteren infrastructuur Elst Noord

De infrastructuur (spoorkruisingen) Elst Noord bevat naast de onderdoorgang Rijksweg-Noord tevens het viaduct en de fietsverbinding 1e Weteringsewal en de flankerende maatregelen. De kosten voor het totale project zijn globaal geraamd op € 20 miljoen. Deze kosten worden voor een deel gedekt uit bijdragen van ProRail, ministerie van I&M, de provincie en Park Lingezegen. Voor Overbetuwe resteert een (netto) investering van € 6,55 miljoen. Het afgelopen jaar is onder andere ingezet op verwerving van gronden voor realisatie van dit project. De bestemmingsplannen zijn begin 2019 aan de raad ter besluitvorming voorgelegd. We hebben te maken met een verwachte kosten overschrijding die voor een deel gedekt kan worden met het overschot van het project Spoorzone. Het tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door toegevoegde scope, ProRail-kosten, onvoorziene zaken en de ongekende stijging in bouwkosten. Voor de onderdoorgang geldt dat er vooral een toename is vanwege de bouwkostenstijging en de kosten van ProRail. Naast deze zaken hebben bij het viaduct ook onvoorziene zaken als de bovenleidingverlaging en rioolpersleiding grote invloed. In de kadernota is een PM-post opgenomen omdat de hoogte van het netto tekort nog onzeker is. De aanbestedingen van enkele deelprojecten hebben meer zekerheid verschaft. Daarnaast zijn we in gesprek met zowel de provincie als het ministerie over de dekking van het tekort. De definitief extra benodigde reservering volgt uit de lopende afstemming met provincie en ministerie die in de 2e helft van 2019 wordt afgerond.

Ontsluiting Park 15

Overbetuwe draagt in financiële zin bij aan een goede verkeerskundige ontsluiting van Park 15. Om dit goed te regelen, is een bestemmingsreserve afslag 38 gevormd ter grootte van € 4,5 miljoen waarvan momenteel nog € 2,3 miljoen resteert. Deze middelen worden ingezet ter dekking van de kosten volgende fase Afslag 38. Daarnaast lopen er nog diverse subsidieaanvragen voor dit project.

Land van Tap

In 2015 is door de gemeente het "Land van Tap" aangekocht. Op dit moment is er nog geen inzicht in het ontwikkelprogramma. Daarmee kan de bijbehorende potentiële grondwaarde nog niet bepaald worden en is het risico aanwezig dat (een deel van) de gronden afgewaardeerd moet worden. Zodra de ontwikkelvisie gereed is zal ook een voorstel worden gedaan om hiervoor een grondexploitatie te openen. De inrichting van deze grondexploitatie is afhankelijk van de inhoudelijke keuzes die bij de ontwikkeling worden gemaakt. In afwachting van inzicht in het ontwikkelprogramma hebben we hieraan nog geen concreet risicobedrag gekoppeld.

Schil Zetten Hemmen

Als onderdeel van een landschappelijke bufferzone met daarbij de realisatie van een algemene begraafplaats in Zetten is in de Programmabegroting 2017 voor dit project een taakstellend budget van € 350.000 opgenomen. De procedure voor het bestemmingsplan loopt. Het bestemmingsplan is

vastgesteld en er is beroep ingesteld bij de Raad van State. De verwachting is dat de Raad van State eind 2019 uitspraak zal doen. Na onherroepelijk worden van het bestemmingsplan wordt het werk voorbereid en in uitvoering genomen. Op dat moment wordt bezien of het project haalbaar is binnen het taakstellende budget.

De Danenberg

Voor de ontwikkeling van landschapspark de Danenberg zijn gemeentelijke bijdragen beschikbaar gesteld van totaal € 1,1 miljoen. De komende periode wordt dit project met de partners nader uitgewerkt en wordt bezien of het project haalbaar is binnen dit taakstellende budget.

MFC Valburg

De raad heeft op 26 februari 2019 het krediet vanwege sterk gestegen bouwkosten en duurzaamheidsmaatregelen verhoogd met € 715.000. Het ontwerp van het MFC Valburg wordt uitgewerkt in bouwtekeningen en een bestek. In mei 2019 zijn diverse overeenkomsten gesloten met de gemeente, de stichting MFC Valburg en de eigenaar van het Wapen van Valburg. Het streven is er op gericht nog in 2019 met de bouw van het MFC te starten waardoor oplevering eind 2020 mogelijk kan zijn. In overleg met de dorpsraad Valburg en bewoners wordt een inrichtingsplan Molenhoekplein opgesteld waardoor ruimtelijk en functioneel het MFC Valburg en het Molenhoekplein één geheel wordt. Voor deze extra kosten zal een subsidie SteenGoed benutten van de provincie Gelderland worden aangevraagd.

MFC Herveld

Met de vereniging 'Ons Dorpshuis' heeft de gemeente begin 2019 overeenkomsten gesloten. De aanbestedingsprocedure wordt/is eind augustus afgerond. Omdat deze procedure vertraging heeft ondervonden is het onzeker of in de december met de verbouw (Hoendrik) / nieuwbouw (sportzaal) kan worden begonnen. Een inrichtingsplan Jupiterplein is vastgesteld. Een subsidie 'SteenGoed benutten' van de provincie Gelderland, ter financiering van het Jupiterplein, ad. € 500.000 is toegekend.

MFA Randwijk

Eind 2018 heeft de raad het beschikbare budget opgehoogd (van € 1,8 naar € 2,1 miljoen). Dit vanwege de sterk gestegen bouwkosten en de te treffen duurzaamheidsmaatregelen. De bouw van het MFA Randwijk is inmiddels gestart. Realisatie is gepland eind 2019 / begin 2020.

Huisvesting OBC

In 2017 is besloten dat de nieuwbouw voor het OBC zal plaatsvinden op de locatie De Vinkenhof te Elst. Voor de realisatie van de nieuwbouw inclusief de 1e inrichting en de gymzaal is een krediet beschikbaar gesteld van € 9,2 miljoen. Door de gestegen bouwkosten is in deze begroting (zie PNL 2020) een verhoging van het krediet opgenomen van € 3.116.000. Hierdoor zijn er voldoende dekkingsmiddelen aanwezig. De oplevering van het schoolgebouw staat gepland in de zomer van 2021.

Knoop 38 (RTG)

Onderdeel van het project vormt de aanvullende aankoopregeling die per amendement door de gemeenteraad is aangenomen (24 oktober 2017). Na de zomer zal ten behoeve van de aankoopregeling aan de raad een voorstel worden gedaan om krediet beschikbaar te stellen. De hoogte daarvan zal mede afhankelijk zijn van de uitkomsten van de schadecompensatieregeling die op dit moment door de provincie wordt uitgewerkt. Het inpassingplan (IP) zal naar verwachting in het najaar 2019 door GS worden vastgesteld.

Gebiedsmaatregelen Knoop 38

De gebiedsmaatregelen worden door de gemeente gerealiseerd met een door de provincie Gelderland beschikbaar gesteld budget (€ 4,5 miljoen). Bij de keuze van de uit te voeren maatregelen is het beschikbare budget een harde randvoorwaarde. Mochten er meer maatregelen wenselijk blijken dan gaat het om en uitbreiding van de scope en zal daarvoor aan de gemeenteraad aanvullend budget worden gevraagd. Een eindvoorstel voor de gebiedsmaatregelen wordt na de zomer 2019 verwacht. Er wordt op dit moment geen aparte risicopost opgenomen in deze paragraaf.

Nieuwe gemeentelijke huisvesting

De interne verbouwing van twee kantoorvleugels van het bestaande gemeentehuis is medio augustus 2019 afgerond. In de kantoorvleugels die nog niet gerenoveerd zijn, starten in september de interne sloopwerkzaamheden. De fundering voor de nieuwbouw is gereed en na de bouwvak start de opbouw van de staalconstructie. De bouwkundige oplevering van de nieuwbouw zal in april 2020 plaatsvinden. Na bouwkundige oplevering volgt een periode van inhuizing meubilair, ICT apparatuur en audiovisuele middelen.

Er is in november 2018 een akkoord bereikt over de bouwkostensom, waardoor er een grotere mate van prijszekerheid over de bouwkosten is. Het geprognosticeerde tekort bedraagt op dit moment zo'n 2,5% van het totale krediet, wat gezien de ontwikkelingen in de markt zeer beperkt is. Om dit tekort gedeeltelijk op te lossen, zetten we eenmalig een deel van de beschikbare dekkingsmiddelen voor de kapitaallasten in 2019 in.

B. Grondexploitatie algemeen

Risicoanalyse

Voor de grondcomplexen wordt elk jaar een gewogen risicoanalyse opgesteld. De gewogen risicobedragen per 1-1-2019 van de actieve en passieve (in exploitatie en nog in exploitatie te nemen) complexen over de periode 2019-2023 bedragen in totaal afgerond € 1,5 miljoen. Voor dit bedrag wordt met ingang van 2016 geen afzonderlijke voorziening meer opgenomen. Tijdens het boekjaar vindt monitoring plaats van alle gewogen risicoanalyses uit het oogpunt van risicobeheersing en planoptimalisatie.

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Per 1 januari 2016 zijn gemeenten vennootschapsbelastingplichtig. In 2017 heeft een onderzoek plaatsgevonden naar optimaliseringsmogelijkheden. In het eerste kwartaal 2018 is uit overleg met de belastingdienst gebleken dat de gemeente Vpb-plichtig is voor de grondexploitatie. Om die reden wordt jaarlijks in de begroting / jaarrekening een inschatting opgenomen voor te betalen Vpb.

Ruimtelijke initiatieven en passieve grondcomplexen

De gemeente faciliteert een aantal ruimtelijke initiatieven en passieve grondcomplexen die voor rekening van initiatief nemende partijen worden uitgevoerd. We noemen het een passief grondcomplex als er een overdracht van nieuwe openbare ruimte naar de gemeente plaats vindt. Het uitgangspunt bij al deze projecten is dat de gemeentelijke kosten bij de initiatiefnemer worden verhaald. Hiervoor worden privaatrechtelijke afspraken gemaakt en zekerheden in de vorm van een bankgarantie of concerngarantie gevraagd. Voor het deel van de kosten dat mogelijk niet verhaald kan worden wordt jaarlijks een voorziening gevormd of deze kosten worden afgeboekt.

Regionaal Programma Werklocaties regio Arnhem Nijmegen (RPW)

In de regio Arnhem Nijmegen is al geruime tijd sprake van overaanbod van bedrijfsterreinen, kantoren en perifere detailhandel. Het bestaande, deels verouderde en deels versnipperde aanbod, staan gewenste en nieuwe ontwikkeling in de weg. De regio kan dit uitsluitend oplossen door in onderlinge samenwerking dit overaanbod terug te brengen. De provincie Gelderland heeft de regiogemeenten de ruimte geboden om deze oplossing gezamenlijk uit te werken. In 2015 is de regio hiermee aan de slag gegaan en gezamenlijk is toegewerkt naar een definitief RPW. Het definitieve RPW is in oktober 2017 aangeboden aan de gemeenten. De raad heeft ingestemd met het RPW. In februari 2018 hebben de Gedeputeerde Staten het RPW vastgesteld.

Overbetuwe mag 5,2 hectare (ha.) lokale bedrijventerreinen hebben. In de ruimtelijke uitwerking van de provincie Gelderland van 4 juni 2019 (vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten) staat dat er in Overbetuwe een voorraad van lokale bedrijventerreinen is van 7,03 ha., dit betekent een overaanbod van 1,83 ha. Op bedrijventerrein de Merm is 1,83 ha. aan bedrijfskavels voorzienbaar gemaakt. Dat betekent dat indien er minder dan 1,83 ha. is verkocht/uitgegeven aan lokale bedrijventerreinen voor 1 januari 2021 dat op de aangewezen kavels (de Merm) de 'harde' plancapaciteit (deels) geschrapt moet worden. Dit kan leiden tot een kostenpost voor de gemeente

Overbetuwe. Het mogelijke verlies moet in 2021 (na de gevolgde procedure voor transformatie) genomen worden.

Overbetuwe heeft op 1 augustus 2019 een overschot van 1,4 ha. aan lokale bedrijventerreinen. Dit zou maximaal een kostenpost zijn van afgerond € 1 miljoen. Kijkend naar de uitgifte van bedrijventerreinen de afgelopen twee jaar dan is de verwachting dat er in gemeente Overbetuwe per 1 januari 2021 minder dan 5,2 ha. aan voorraad van lokale bedrijventerrein is en dat er geen harde plancapaciteit geschrapt dient te worden.

Nog te realiseren opbrengsten grondverkoop

Conform de voorschriften (BBV – Besluit Begroting en Verantwoording) dienen winsten als gerealiseerd te worden beschouwd indien en voor zover het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat. De hoogte van deze verplichte winstneming- volgens de zogenaamde POC-methode (percentage of completion) – is gerelateerd aan het feit dat nagenoeg alle kosten zijn gemaakt, opbrengsten een gelijkmatig verloop hebben en er geen signalen van onzekerheden zijn. Dit neemt echter niet weg dat deze opbrengsten nog gerealiseerd moeten worden; de betreffende gronden zijn immers nog niet verkocht. Uitgangspunt is dat de opbrengsten conform de prognose vanuit de grondexploitatie worden gegenereerd. Echter, vanuit het oogpunt van voorzichtigheid, benoemen wij de voorgeschreven winstneming in deze paragraaf als een risico en nemen wij € 0,9 miljoen mee in de berekening van het incidenteel weerstandsvermogen.

Woningbouwprioritering

Sinds 2017 hebben we een nieuwe manier van sturen en programmeren van woningbouw. We sturen als gemeente nu op realisatie en kiezen op basis van kwaliteit. De nieuwe systematiek en bijbehorend afwegingskader biedt tevens meer duidelijkheid over de eventuele financiële gevolgen en/of risico's voor de gemeente in actieve complexen (een zeer beperkt deel van het totaal van plannen).

C. Overige risico's

Garantieverplichtingen

<i>(bedragen x € 1 miljoen)</i>	
Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)	41,8
Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)	128,5
Stichting Waarborgfonds Sport (SWS)	0,3
Particulieren (voormalige gemeentegaranties)	15,0
Overige garanties en borgstellingen	4,7
Totaal	190,3

Het totaalbedrag aan garanties is ten opzichte van de laatst opgestelde paragraaf (jaarrekening 2018) ongewijzigd gebleven. Het overgrote deel van de garanties heeft betrekking op garanties voor eigen woningen. Voor garanties vanaf 1-1-2011 loopt de gemeente hiervoor geen concreet risico meer. Dat geldt ook voor de garanties aan particulieren, waarvoor het risico in het verleden is afgekocht. Voor de overige garanties loopt de gemeente een secundair of tertiair risico. Dat betekent dat de gemeente pas in tweede of in derde instantie wordt aangesproken. Het is nog steeds verantwoord er vanuit te gaan dat er in de voor ons liggende jaren geen substantieel beroep zal worden gedaan op de door de gemeente verstrekte garanties of afgegeven achtervang.

Brandbestrijding, hulpverlening bij rampen, opruiming explosieven

In het geval van incidenten op "rampschaal" kan de gemeente worden geconfronteerd met flinke financiële aanspraken. Daarbij moet worden gedacht aan herstelwerkzaamheden, opvang, begeleiding en compensatie van schade. Verder kan het bij grondwerkzaamheden noodzakelijk zijn om oude explosieven op te ruimen. Bij nieuwe projecten, waarbij deze kans bestaat, wordt al zoveel mogelijk een kostenraming opgenomen en worden kosten, waar mogelijk doorbelast aan projectontwikkelaars, e.d. Ook kan de gemeente een deel van de kosten (70%) bij het rijk declareren. Een deel van de kosten blijft echter voor rekening van de gemeente en hiervoor is geen bestemmingsreserve meer beschikbaar. Eventuele kosten van de beschreven onderdelen kunnen in eerste instantie worden opgevangen met de algemene post van € 5 miljoen (zie totaaloverzicht).

Precariobelasting

De over eerdere jaren ingediende bezwaarschriften zijn allemaal ingetrokken. Er is dus geen sprake meer van een risico. In de begroting wordt rekening gehouden met de afbouw van de opbrengst precariobelasting, i.v.m. het vervallen van deze belasting vanaf 2022.

Juridische procedures ruimtelijke plannen e.d.

De mogelijkheid bestaat dat aan de algemene reserve middelen moeten worden onttrokken om één of meerdere langslappende (ruimtelijke) kwesties voor de gemeente tot een goed eind te kunnen brengen. Hiervoor nemen wij een risicobedrag op van € 0,5 miljoen.

Opvang tekorten jaarrekening en verbonden partijen

De gemeente heeft geen afzonderlijke bestemmingsreserve om eventuele rekening tekorten op te vangen. Ons meerjarenperspectief vertoont weliswaar positieve saldi, maar we zien dat vooral als gevolg van de toegenomen lasten sociaal domein er druk op de begroting komt te staan. Elders in deze begroting (en in Kadernota 2020) lichten we dit aspect nader toe. Ook kan het zijn dat er zich bij de grote projecten in de toekomst toch nog onverwachte aanvullende tekorten voordoen, ondanks de getroffen voorzieningen en ingeschatte risico's in deze paragraaf. Als deelnemer aan een verbonden partij zijn we (indirect) verantwoordelijk voor de financiële risico's van deze partij. Inzicht in de risico's van een verbonden partij en sturing op de beheersing van deze risico's is daarom belangrijk. In de "paragraaf Verbonden Partijen" is het risicoprofiel van de verbonden partij beschreven. In ons eigen risicoprofiel houden we, in het onderdeel "overige risico's" rekening met de hiervoor genoemde risico's en nemen hiervoor een risicobedrag op van € 5 miljoen.

D. Recapitulatie incidentele financiële risico's

(bedragen x €1 miljoen)	
A. Prijsstijgingen grote projecten, niet zijnde grondexploitatie	0,5
B. Grondexploitatie algemeen	
Gewogen risicoanalyse	1,5
RPW (Regionaal Programma Werklocaties)	1,0
Nog te realiseren opbrengsten grondverkoop	0,9
C. Overige risico's	
Juridische procedures	0,5
Algemene stelpost rekeningstekort, e.d.	5,0
Totaal eenmalige financiële risico's	€ 9,4

Toelichting op het structureel weerstandsvermogen

Hieronder beschrijven wij de belangrijkste risico's waaruit structureel financiële consequenties voort kunnen vloeien.

A. De decentralisaties in het sociaal domein

Met ingang van 1 januari 2019 ontvangen we de integratie-uitkeringen sociaal domein (IUSD) niet meer apart voor de domeinen Jeugdzorg, Maatschappelijke Ondersteuning en Participatie. De baten voor de gedecentraliseerde taken in het sociaal domein zijn daarmee niet meer als apart onderdeel zichtbaar in de algemene uitkering. De structurele risico's die voortvloeien uit de taken in het sociaal domein blijven lastig te kwantificeren, omdat we de zorgvraag van onze inwoners en de daarmee samenhangende zorgkosten niet op voorhand weten.

Om de stijgende kosten in het sociaal domein te verminderen heeft het college in 2018 een nieuwe

visie op transformatie van de zorg opgesteld. Sturingsmogelijkheden liggen er bij de inkoop, het contracteren van zorg en bij het verbeteren en uitbreiden van de algemene voorzieningen, zodat de kosten voor de maatwerkvoorzieningen afnemen.

De raad heeft deze “Visie op de organisatie van het sociaal domein” op 26 februari 2019 vastgesteld. Daarna heeft de raad in dat kader op 25 juni jl. ingestemd met het voornemen om per 1 juli 2020 te gaan werken met één samenwerkingsverband (de beoogde coöperatie) van aanbieders dat verantwoordelijk is voor de integrale uitvoering van hulp, welzijn en ondersteuning. In de Kadernota 2020 hebben we de financiële kaders benoemd van het SD voor de komende jaren. Daarbij is onder andere rekening gehouden met een substantiële inzet van onze algemene reserve in de jaren 2021 t/m 2023. In voorliggende begroting is dit financiële kader uitgewerkt.

We hebben een aantal stappen gezet om de tekorten op met name de Jeugdzorg beheersbaar te maken. De ontwikkeling van Overbetuwe SAMEN is hierbij een belangrijke stap, maar ook de nieuwe regionale aanbesteding voor de Wmo en de Jeugdwet, maatregelen ten aanzien van informatievoorzieningen en bedrijfsvoering en het ombuigen van maatwerkvoorzieningen naar het versterken van voorliggende mogelijkheden. Deze stappen zijn vertaald in de begroting. Sommige korte termijn maatregelen en de voorbereiding op Overbetuwe SAMEN, vragen een extra investering. Voor de periode vanaf 2024 zullen we voor het dan nog resterende tekort op de uitgaven sociaal domein tijdig een dekkingsplan opstellen, waarmee we zorgdragen voor een structureel sluitende begroting in meerjarenperspectief.

In deze risicoparagraaf volstaan wij met deze toelichting. In de Planning & Control cyclus zullen we u informeren over de actuele financiële ontwikkelingen in het sociaal domein.

B. Samenwerking op diverse taakgebieden

Wij hechten aan samenwerking met andere gemeenten en andere partners, maar stellen ons kritisch op bij het aangaan van nieuwe samenwerkingsvormen. Deelname aan een verbonden partij kan een nadelig financieel effect hebben. U kunt daarbij denken aan overheadkosten die deels bij de gemeente achterblijven of aan prijsstijgingen en/of areaaltoename waarop we geen directe invloed meer hebben en die we verplicht zijn, als onderdeel van de gemeentelijke bijdrage, te betalen.

C. Prijsstijgingen

In onze begroting houden we rekening met prijsstijgingen. Hiervoor nemen we een structurele stelpost op van € 138.000. Dit is een relatief gering bedrag in verhouding tot de totale lasten. De geringe omvang van deze stelpost is het gevolg van diverse bezuinigingsoperaties in voorgaande jaren. Voor 2020 hebben we de te verwachten prijsstijgingen op de diverse terreinen gekwantificeerd en op basis daarvan is de stelpost structureel met € 244.000 verhoogd naar € 382.000. Voor de jaren 2021 en verder is de prijsontwikkeling nog onzeker. Bij de Kadernota 2021 zullen we op basis van dan beschikbare informatie het meerjarenperspectief indien nodig hierop bijstellen.

D. Recapitulatie gekwantificeerde structurele financiële risico's

Samenvattend zijn er wel structurele financiële risico's, maar deze zijn niet zodanig hard of concreet dat deze ook te kwantificeren zijn. De beperkte omvang van de structurele risico's is ook het gevolg van onze gerichte acties tot het terugdringen hiervan.

BBV-indicatoren

Om meer inzicht te krijgen in onze financiële positie presenteren we een zestal kengetallen. Deze kengetallen zijn wettelijk verplicht.

1. Netto schuld quote		voldoende
2. Netto schuld quote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	voldoende	
3. Solvabiliteitsratio		matig
4. Structurele exploitatieruimte		onvoldoende
5. Grondexploitatie		voldoende
6. Belastingcapaciteit		voldoende

U ziet dat onze gemeente op de meeste kengetallen nog steeds voldoende scoort. De solvabiliteit heeft nog altijd een score matig hetgeen veroorzaakt wordt door de huidige stand van de algemene

reserve. Positief is echter wel dat de solvabiliteitsratio de komende jaren steeds verder stijgt. Het kengetal structurele exploitatieruimte scoort voor het eerst onvoldoende. Dit komt nagenoeg geheel door de forse extra structurele lasten voor het sociaal domein.

De kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente. Hieronder wordt allereerst vermeld wat de betekenis is van de diverse kengetallen. Vervolgens zijn uitkomsten van de kengetallen verzameld in een tabel. In deze tabel is niet alleen het betreffende kengetal voor het begrotingsjaar 2020 opgenomen, maar ook die van de jaren uit de meerjarenraming (2021 t/m 2023), de begroting 2019 en het jaarverslag 2018. Bij de beoordeling van de financiële positie is het immers ook relevant om inzicht te hebben hoe de kengetallen zich ontwikkelen ten opzichte van voorgaande jaren. Tenslotte worden conclusies getrokken.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin we als gemeente in staat zijn aan onze financiële verplichtingen (schulden) te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Begroting 2020	Verloop van de kengetallen					
Kengetallen:	Jaarverslag 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1.a. Netto schuldquote	75%	86%	103%	93%	88%	76%
1.b. Netto schuld quote gecorrig.	68%	78%	94%	84%	80%	68%
2. Solvabiliteitsratio	27%	26%	23%	25%	28%	33%
3. Structurele exploitatieruimte	1,89%	2,19%	0,80%	0,10%	0,14%	0,09%
4. Grondexploitatie	10,13%	16,75%	12,39%	7,87%	7,77%	7,57%
5. Belastingcapaciteit	85%	80%	86%	89%	90%	91%

Conclusies en normen Provincie Gelderland

1a. Netto schuldquote

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Normen Provincie:

Categorie A	Tot 100%
Categorie B	100% tot 130%
Categorie C	Hoger dan 130%

Overbetuwe 2020: **103%** en **94%** dus **categorie A** (= voldoende). Officieel valt het percentage van 103% net in de categorie B, maar gezien de meerjarige ontwikkeling van dit kengetal (daalt naar ruim onder de 100%) is gekozen voor de kwalificatie voldoende (categorie A).

2. Solvabiliteitsratio

Normen Provincie:

Categorie A	50% en hoger
Categorie B	Tussen 20% en 50%
Categorie C	Kleiner dan 20%

Overbetuwe 2020: **23%** dus **categorie B** (= matig).

3. Structurele exploitatieruimte

Normen Provincie:

Categorie A	Hoger dan 0,6%
Categorie B	Tussen 0% en 0,6%
Categorie C	Kleiner dan 0%

Overbetuwe 2020: **-0,03%** dus **categorie C**(= onvoldoende).

4. Grondexploitatie

Normen Provincie:

Categorie A	Kleiner dan 20%
Categorie B	Tussen 20% en 35%
Categorie C	Hoger dan 35%

Overbetuwe 2020: **12,39%** dus **categorie A** (= voldoende).

5. Belastingcapaciteit

Normen Provincie:

Categorie A	Kleiner dan 95%
Categorie B	Tussen 95% en 105%
Categorie C	Hoger dan 105%

Overbetuwe 2020: **86%** dus **categorie A** (= voldoende).

III. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In de openbare ruimte bevinden zich veel zaken die eigendom van de gemeente zijn. Deze eigendommen kunnen als volgt worden ingedeeld:

- infrastructuur: wegen, water en riolering
- voorzieningen: groen, verlichting, sportvelden, speelvoorzieningen
- gebouwen: scholen, sport- en welzijnsaccommodaties, huisvesting gemeente en brandweer

Al deze eigendommen, die ook wel kapitaalgoederen worden genoemd, moeten door de gemeente worden onderhouden. De door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveaus worden in deze paragraaf toegelicht.

Welke afspraken zijn over het onderhoud van de kapitaalgoederen gemaakt?

De gemeenteraad heeft beleids- en beheerplannen vastgesteld die de uitgangspunten bevatten voor dat onderhoud. Het kwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte (BOR) is een goed instrument gebleken om daadwerkelijk de afgesproken kwaliteit in de praktijk te realiseren. De raad heeft bij de behandeling van de Kadernota 2019 amendement A-2 aangenomen, waarbij zij aangeeft dat zij het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte op een hoger niveau wil brengen. Dit is een speerpunt in het Uitvoeringsprogramma 2018-2022 geworden. In 2020 wordt het nieuwe IBOR (beleid naar aanleiding van het amendement A-2) vastgesteld. Hierin worden de nieuwe(bijgestelde) kwaliteitseisen t.b.v. inrichting en beheer openbare ruimte vastgesteld.

Vanuit dit beleid worden nieuwe integrale beheerplannen opgesteld. In de plannen die op termijn ter vaststelling worden aangeboden wordt het kwaliteitsniveau concreter geformuleerd. De financiële consequenties voor de uitvoering van het beheer zijn dan in beeld en worden aan u voorgelegd als onderdeel van de kadernota 2021. De PNL t.b.v. het opstellen van beheerplannen stond gepland voor 2021, maar is na besluit van het college naar 2020 verplaatst. Hiermee kan direct na de vaststelling van het IBOR-beleid gestart worden met het actualiseren(bijstellen) van alle beheerplannen.

Beleidsdocument	Datum vaststelling	Geplande actualisatie [1]
Beheerplan Openbare Ruimte	14-12-2010	2020
Beheerplan wegen 2014 - 2018	17-03-2015	2019/2020
Gemeentelijk Rioleringsplan	04-12-2017	2021 [2]
Handboek locatie eisen	04-02-2014	2020
Beleidsplan Licht in Overbetuwe	06-02-2018	2021
Beleidsplan Speelvoorzieningen	23-05-2012	2021
Nota Voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties	11-04-2013	2018/2019
Gemeentelijke accommodaties niet zijnde gebouwen (sportvelden, veldmeubilair, sportinventaris)	28-10-2008	2020
Visie op vastgoed	20-02-2018	2023

[1] Het jaartal geeft weer in welk jaar de actualisatie leidt tot een voorstel aan de gemeenteraad.

[2] Zie ook de opmerkingen over de bekostigingssystematiek riolering in de paragraaf lokale lasten.

Kwaliteitsniveaus

In het Kwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte is gewerkt met drie kwaliteitsniveaus te weten laag, basis en goed[3]. Deze kwaliteitsniveaus zijn in het hierna opgenomen overzicht uitgewerkt, zodat duidelijk wordt wat eronder wordt verstaan. (overigens wordt in de CROW –systematiek gewerkt met niveaus A+ tot en met D maar worden vanwege de leesbaarheid van deze paragraaf vertaald in onderstaande kwalificaties Laag, Basis en Hoog).

Kwaliteitsniveau	Laag	Basis	Hoog
------------------	------	-------	------

Kwaliteitsniveau	Laag	Basis	Hoog
Wettelijke voorschriften	Het onderhoudsniveau voldoet niet of niet-geheel aan de minimaal vereiste wettelijke voorschriften	Het onderhoudsniveau voldoet voldoende aan de vereiste wettelijke voorschriften	Het onderhoudsniveau voldoet ruimschoots aan de vereiste wettelijke voorschriften
Duurzaamheid (Vervangingstermijnen)	Door het lage onderhoudsniveau wordt de levensduur van het kapitaalgoed korter dan gebruikelijk	De levensduur is de gebruikelijke vervangingstermijn van het kapitaalgoed	Door het hoge onderhoudsniveau wordt de levensduur van het kapitaalgoed verlengd
Opbouw achterstallig onderhoud	Achterstallig onderhoud komt periodiek voor	Achterstallig onderhoud komt incidenteel voor	Achterstallig onderhoud komt niet voor
Milieu effecten	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in onvoldoende mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in voldoende mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in ruime mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan
Oordeel inwoners (schaal 1,0-10,0)	Score 1,0 - 5,5	Score 5,5 – 7,0	Score 7,1 – 10,0
Veiligheid (objectief)	Door de wijze van onderhoud bestaat een gerede kans op ongelukken	Door de wijze van onderhoud bestaat weinig kans op ongelukken	Door de wijze van onderhoud bestaat een zeer geringe kans op ongelukken
Gevoelswaarde inwoners (subjectief)	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als onveilig en onvoldoende leefbaar	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als voldoende veilig en leefbaar	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als zeer veilig en leefbaar
Klachten	De gemeente ontvangt veel klachten over het kapitaalgoed	De gemeente ontvangt weinig klachten over het kapitaalgoed	De gemeente ontvangt geen klachten over het kapitaalgoed
Claims	Grote kans op gegronde schadeclaims	Weinig kans op gegronde schadeclaims	Geen kans op gegronde schadeclaims

[3] In de overzichten is het kwaliteitsniveau “goed” gewijzigd in “hoog”.

In plannen vastgelegde kwaliteitsniveaus van het onderhoud

Naam beleids-/beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
---------------------------	--------------------	--

Naam beleids- /beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
Beheerplan Openbare Ruimte	14-12-2010	<i>Wegen:</i> basisniveau <i>Groen</i> Binnen bebouwde kom: basis/hoog niveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau <i>Straatreiniging</i> Centra en bebouwde kom: basisniveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau Openbare verlichting: basisniveau <i>Straatmeubilair</i> Binnen bebouwde kom: basisniveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau
Beheerplan Wegen 2014 - 2018	17-03-2015	Wegen basisniveau
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)	04-12-2017	De gemeente moet voldoen aan de gemeentelijke watertaken zoals beschreven in de Wet milieubeheer en de Wet op de waterhuishouding. Deze taken vormen de basis van het GRP 2018-2022. Uitgangspunten bij het opstellen van het GRP waren: 1. Risico gestuurd rioolbeheer. Dit houdt in dat rioolvervanging niet langer bepaald wordt aan de hand van de technische afschrijving, maar aan de hand van inspectiegegevens en de situering van het riool. Met het risico gestuurd rioolbeheer wordt de verwachte vervangingsopgave over een langere periode uitgespreid. Tijdens de planperiode kan, op basis van nieuwe inspectieresultaten blijken dat de uitgangspunten voor de kostenramingen van dit GRP niet meer volledig juist zijn. Het is de verwachting dat dit slechts beperkte wijzigingen zullen zijn. 2. De financiële consequenties van de investeringen en werkzaamheden worden voor een periode van 20 jaar berekend. 3. In de meerjarenramingen van het GRP wordt rekening gehouden met een jaarlijkse loon- en prijsstijging van 1,5%. Ter compensatie hiervan wordt het riooltarief jaarlijks met 0,5% verhoogd. 4. Een kostendekking van 100%, waarbij rekening wordt gehouden met de in te calculeren rente over de voorziening riolering. 5. De minimumomvang van de voorziening riolering bedraagt € 1.000.000. 6. Het (resterende) saldo van de voorziening wordt in 10 jaar ingezet ter verlaging van de rioolheffing. 7. De uit de jaarrekening blijvende exploitatievoordelen worden gebruikt ter verlaging van de rioolheffing. Het na te streven kwaliteitsniveau kan worden bepaald op "basis". In het voorjaar van 2021 wordt gestart met de voorbereidingen voor de evaluatie van het GRP.

Naam beleids-/beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
Beleidsplan Licht in Overbetuwe	06-02-2018	Zowel voor de beheerskaders (masten, armaturen, etc.) als voor de beleidskaders (sociale veiligheid, verkeersveiligheid, etc.) is in het plan vastgelegd dat het na te streven kwaliteitsniveau "basis" is. Uitgangspunt is: Openbare verlichting voor de verkeersveiligheid en op hoofdtrassanten (plus). Dit betekent alleen openbare verlichting buiten de bebouwde kom als dat voor de verkeersveiligheid nodig is (bijvoorbeeld bij kruispunten en verkeersgevaarlijke situaties als bochten, obstakels ed.) en er geen betere alternatieven zijn zoals markering, reflectie e.d. Op alle hoofdtrassanten (en plus routes) is oriëntatieverlichting behalve op de Drielse Rijndijk, de Randwijks Rijndijk en de Waaldijk vanwege de flora en faunawetgeving, dit is namelijk Natura2000 gebied.
Beleidsplan Speelvoorzieningen	23-05-2012	Onderhoud en beheer van speelvoorzieningen gaat uit van wettelijke (veiligheids)voorschriften. Met behulp van inspecties wordt dit geborgd. Er is een grens aan de financiële ruimte voor het onderhoud en beheer. Met behulp van een meerjaren renovatieplan wordt wijk- en kerngericht gewerkt aan renovaties van speelruimte.
Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties	11-04-2013	Het gaat hier om de gemeentelijke gebouwen voor welzijn en sport, de schoolgebouwen en de overige gebouwen (huisvesting bestuur en ambtenaren, brandweer, enz.). De basis onder de onderhoudsbegrotingen is gelegen in door derden opgestelde meerjarenonderhouds-planningen. In 2018 zijn er nieuwe meerjarige onderhoudsplanningen (MJOP's) gemaakt. Voor de gebouwen met de gebruiksfuncties sport, welzijn en kantoor zijn de plannen inmiddels omgevormd tot DMJOP's, waarbij duurzaamheid een belangrijk uitgangspunt is. We gaan kritisch om met het onderhoud. Indien op basis van de (D)MJOP's vervanging noodzakelijk is, bekijken we eerst kritisch of vervanging daadwerkelijk nodig is. Incidenteel komt achterstallig onderhoud voor. Wij gaan op een afgewogen manier met de financiële middelen om. Op basis hiervan kan het na te streven onderhoudsniveau worden aangemerkt als "basis". Daarnaast maken we nog in 2018 een concreet voorstel voor verduurzaming van een aantal gebouwen. De uitvoering is in 2019 gepland.
Gemeentelijke accommodaties niet zijnde gebouwen (voetbalvelden, veldmeubilair en sportinventaris)	28-10-2008	Bij de voetbalvelden bekijken we jaarlijks kritisch welk onderhoud daadwerkelijk nodig is. We hebben hiervoor geen meerjarenonderhoudsplanningen gemaakt. Gekeken moet worden naar de onderhoudsvergoedingen die de verenigingen ontvangen in combinatie met kostprijsdekkende tarieven. Er wordt een Sportnota gemaakt, waarbij ook een uitspraak over kostprijsdekkende tarieven wordt gedaan. De sportinventaris wordt jaarlijks gekeurd. Hiervoor is in 2018 de aanbesteding afgerond. Aan de hand van de jaarlijkse keuring bekijken we of vervanging nodig is of dat onderhoud voldoende is. Ook controleren we middels jaarlijkse inspecties het veldmeubilair. Aan de hand hiervan bekijken we welk veldmeubilair aan vervanging toe is. Op basis hiervan kan het na te streven onderhoudsniveau worden aangemerkt als "basis".

Financiële consequenties

Voor klein onderhoud, investeringen en stortingen in voorzieningen voor groot onderhoud van al onze kapitaalgoederen is € 9,8 miljoen in de begroting 2020 opgenomen. Dat is ongeveer 9% van de totale begroting. In de volgende tabel staan de budgetten vermeld die voor het onderhoud beschikbaar zijn om het door de raad opgedragen kwaliteitsniveau waar te maken. Tevens wordt aangegeven of er naast deze budgetten onderhoudsvoorzieningen of bestemmingsreserve (BR) zijn gevormd, waaruit het groot onderhoud op de langere termijn kan worden bekostigd. In het geval dat "N.v.t" wordt vermeld, wordt daarmee bedoeld dat er geen onderhoudsvoorziening of bestemmingsreserve beschikbaar is. In dat geval zijn de onderhoudskosten geheel opgenomen in de exploitatiebegroting.

Omschrijving	Plan	Jaar vaststelling	Begroot 2020 (bedragen x € 1.000)	Voorz. /BR beschikbaar	Voldoende omvang?
Wegbeheer	Beheerplan Wegen	2015	4.004	Neen	N.v.t.
Openbaar groen	Beleidsplan Openbare Ruimte	2010	1.703	Neen	N.v.t.
Straatreiniging	Beheerplan Openbare Ruimte	2010	28	Neen	N.v.t.
Water	Waterplan gemeente Overbetuwe	n.v.t.	198	Maakt deel uit van GRP	Zie GRP
Riolering	GRP 2018-2022	2017	2.623 ^[4]	Ja	Ja
Straatverlichting	Beleidsplan Openbare Verlichting	2018	402	Neen	N.v.t.
Speelvoorzieningen	Speelruimteplan	2012	184	Neen	N.v.t.
Schoolgebouwen	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties Basis is het M.O.P. 2018	2013	100	Ja	Ja
Gebouwen voor huisvesting bestuur en ambtelijk apparaat	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties Basis is het M.O.P. 2018	2013	146	Ja	Ja
Gebouwen voor welzijn en sport	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties Basis is het M.O.P. 2018	2013	381	Ja	Ja
Accommodaties niet zijnde gebouwen (sportvelden, veldmeubilair, sportinventaris)	Sportnota (nog vast te stellen)	2019	156	Neen	Exploitatiekosten: ja Grootonderhoud kunstgras: via PNL
Totaal			9.925		

[4] Excl. de onttrekking uit de voorziening.

In bovenstaande financiële gegevens zijn de bedragen uit de betreffende taakvelden verwerkt.

Voor de gemeentelijke gebouwen zijn de ramingen voor onderhoudslasten uit het meerjarenonderhoudsplan op het overzicht vermeld. Op de taakvelden van de gemeentelijke gebouwen zijn namelijk ook overige niet onderhoudsgerelateerde exploitatielasten verwerkt.

IV. Financiering

Beleidskader

Het financieringsbeleid is vastgelegd in het Treasurystatuut en gebaseerd op de wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido). De uitvoering van het financieringsbeleid wordt gedaan door de treasuryfunctie, binnen de kaders van het Treasurystatuut. De Wet Fido geeft de wettelijke kaders voor de treasuryfunctie. Een belangrijk uitgangspunt van deze wet is dat een gemeente voorzichtig moet omgaan met publieke middelen. Dit uit zich onder andere in de beheersing van renterisico's. Hierbij gelden als wettelijke normen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm op langlopende leningen. Daarnaast zijn decentrale overheden zijn sinds eind 2013 verplicht om deel te nemen aan schatkistbankieren, maar kunnen niet lenen bij de schatkist. Het schatkistbankieren verplicht gemeenten om hun overtollige financiën onder te brengen bij het Rijk. Tot een bepaald bedrag mogen gemeenten hun overtollige financiën wel buiten de schatkist van het Rijk houden. Voor onze gemeente bedraagt dit drempelbedrag in 2020 € 786.000. Het schatkistbankieren wordt door de gemeente gebruikt voor tijdelijke geldoverschotten.

Marktontwikkelingen

De Europese economie laat in 2019 tekenen van zwakte zien. De verwachte economische groei is lager dan gewenst en ook de inflatie blijft achter bij verwachting. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft aangegeven dat ze zal ingrijpen door het beleid verder te verruimen, als verbetering van de vooruitzichten uitblijft. Tot de monetaire instrumenten die de ECB in kan zetten behoren verlagingen van de officiële ECB rentes en ook het wederom uitbreiden van opkoopprogramma's. De korte rente (3-maands Euribor) zal naar verwachting in 2020 dalen naar circa - 0,50% (negatief). De 10 jaars NL rente op staatsobligaties zal naar verwachting in 2020 circa - 0,20% (negatief) zijn.

Leningenportefeuille

De verwachte financieringsbehoefte van de gemeente in 2020 bedraagt € 23 miljoen, waaronder € 10 miljoen aan herfinanciering. Daarmee wordt voorspeld dat de leningenportefeuille zal toenemen tot € 77 miljoen per ultimo 2020. De geldstromen die voortkomen uit investeringen in projecten en de verkopen van grondcomplexen bepalen in grote mate de omvang van de financieringsbehoefte. Als de investeringen en of de opbrengsten, voornamelijk uit grondverkoop, afwijken van wat in de begroting is opgenomen, dan zal het beroep op de kapitaalmarkt daarop worden aangepast.

Mutaties leningenportefeuille (bedragen x €1.000)	Bedrag	Gemiddelde rente
Raming leningenportefeuille per 1-1-2020	64.252	2,61%
Nieuwe langlopende leningen	23.000	2,00%
Reguliere aflossingen	-10.211	2,52%
Vervroegde aflossingen	n.v.t.	
Renteaanpassingen (oud percentage)	0.00	
Renteaanpassingen (nieuw percentage)	0.00	
Raming leningenportefeuille 31-12-2020	77.040	2,64%

Rente

In de begroting 2020 wordt rekening gehouden met een totaal bedrag aan toegerekende rente van afgerond € 3,3 miljoen. De totale boekwaarde van de investeringen bedraagt per 1 januari 2020 € 166 miljoen. Onderstaand schema geeft inzicht in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. De methode van rentetoerekening is voorgeschreven door de commissie Besluit Begroten en Verantwoorden.

Schema rentetoerekening 2020 (bedragen x €1.000)		
Netto rentelasten kort- en langlopende leningen		1.866
Rente over eigen vermogen en voorzieningen		901
Toe te rekenen rente aan grondexploitatie		-229
Toe te rekenen rente aan investeringen		2.537
Toe te rekenen rente via renteomslag		-3.324
Renteresultaat op taakveld Treasury	(Voordeel)	786

Risicobeheer

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn koersrisico's, renterisico's en kredietrisico's. Hieronder wordt weergegeven in hoeverre deze risico's zich bij onze gemeente voordoen en hoe de gemeente deze risico's beheerst.

Koersrisico

Het risico dat de financiële activa in waarde vermindert door negatieve koersontwikkelingen. Het koersrisico op uitgezette gelden is nihil. De gemeente heeft een netto schuld. Tijdelijke overtollig geld wordt conform de regels van het schatkistbankieren ondergebracht bij het Rijk via een rekening courant.

Renterisico

Het gevaar van ongewenste veranderingen van de (financiële) resultaten van de gemeente door rentewijzigingen. Voor korte en lange financiering gelden de Fido-normen kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Beide worden hierna toegelicht:

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet bepaalt de maximale omvang van de kortlopende leningen (looptijd korter dan één jaar). Bij het overschrijden van de kasgeldlimiet zal onze gemeente de korte leningen omzetten naar langlopende leningen, behalve bij incidentele tijdelijke overschrijdingen. De kasgeldlimiet mag niet met meer dan twee achtereenvolgende kwartalen worden overschreden. Over het algemeen zijn kortlopende leningen goedkoper dan langlopende leningen en dus op korte termijn financieel aantrekkelijk. Op de lange termijn is er een renterisico, immers er is een kans dat de herfinanciering duurder uitpakt. De kasgeldlimiet is gelimiteerd tot 8,5% van de exploitatiebegroting van de gemeente.

Kasgeldlimiet 2020 (bedragen x €1.000)	
(1): Gemiddelde vlottende schuld	8.911
(2): Gemiddelde vlottende middelen	0
(3): Nettovlottendeschuld (+) / Overschot vlottende middelen (-) (1-2)	8.911
(4): Kasgeldlimiet (8)	8.911
(5): Ruimte / overschrijding t.o.v. kasgeldlimiet (4-3)	0
Berekening kasgeldlimiet	

De kasgeldlimiet moet berekend worden bij aanvang van elk kalenderjaar en bij wijziging van elk percentage (post 7)	
(6): Begrotingstotaal	104.831
(7): Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	8,50%
(8): Kasgeldlimiet (6x7)	8.911

Uit de tabel blijkt dat de gemeente onder de vastgestelde normering voor de kasgeldlimiet blijft.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering van de langlopende leningen te beheersen. Hoe meer de aflossing van de schuld in de tijd wordt gespreid, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschokken bij herfinanciering. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Stap	Variabelen (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
1)	Renteherzieningen	0	0	4.200	0
2)	Aflossingen	10.372	10.009	10.000	10.000
3)	Renterisico (1+2)	10.372	10.009	14.200	10.000
4) =(4a x 4b/100)	Renterisiconorm	20.966	21.386	21.813	22.249
5a) = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	10.594	11.377	7.613	12.249
5b) = (3>4)	Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	0
Berekening	Renterisiconorm				
4a)	Begrotingstotaal	104.831	106.928	109.066	111.247
4b)	Percentage regeling	20%	20%	20%	20%

Uit de tabel blijkt dat de renterisiconorm in de bovenvermelde periode niet zal worden overschreden.

Derivaten

Derivaten worden in de markt onder meer afgesloten ter afdekking van renterisico's. De gemeente Overbetuwe maakt geen gebruik van derivaten.

Kredietrisico's

De gemeente loopt financieel risico omdat er leningen zijn verstrekt aan derden en omdat we garant staan voor derden. Voor de beheersing van het kredietrisico is inzicht in de verstrekte leningen en garantstellingen nodig. In de financiële verordening en het Treasurystatuut is bepaald dat uitzettingen en garanties alleen plaatsvinden, inzien zij een publiek taak dienen. Een overzicht van de afgegeven garanties is opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen. Onze gemeente zal in het begrotingsjaar 2020 over een bedrag van € 8,9 miljoen aan uitgezette leningen kredietrisico lopen:

- Lening aan ondernemingscentrum De Schalm van € 1.520.000. De waarde per 1 januari 2020 bedraagt € 972.000.
- Hypothecaire geldleningen verstrekt aan personeel met een boekwaarde per 1 januari 2020 van € 116.000 (betreffen restanten van de opgeheven regelingen).
- Achtergestelde geldlening aan Vitens. In 2006 zijn de preferente aandelen Vitens verkocht en omgezet in een lening. De waarde per 1 januari 2020 bedraagt € 310.000.
- Verstrekte geldlening SVn van afgerond € 7,5 miljoen per 1 januari 2020. Rente en aflossing zijn afhankelijk van het aantal Startersleningen. Het betreft revolverende fondsen; rente en aflossing worden aangewend voor nieuwe leningen.
- Overige leningen aan verenigingen, scholen en personeelsregelingen voor een bedrag van totaal € 73.000 per 1 januari 2020.

In de afgelopen jaren hebben er op verstrekte leningen door de gemeente geen wanbetalingen plaatsgevonden. Ook voor 2020 wordt het kredietrisico op de uitgezette leningen laag geacht.

V. Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

Inleiding

In deze paragraaf komen de verschillende onderwerpen op het terrein van de bedrijfsvoering aan de orde. Eerst schetsen wij aan de hand van de 'Visie op bedrijfsvoering Overbetuwe, Meer-Waarde Creëren 2018-2020', wat de ontwikkelingen de komende jaren zijn. Vervolgens geven wij aan de hand van de Uitvoeringsagenda 2018-2022 per 'PIOFACH' onderwerp de ontwikkelingen voor 2020.

Visie op bedrijfsvoering Overbetuwe, Meer-Waarde Creëren 2018-2020

In de afgelopen jaren zijn inspanningen verricht op het gebied van bedrijfsvoering waardoor het niveau van voorzieningen en diensten van de gemeente Overbetuwe inmiddels prima voldoet aan de huidige tijd. Hiermee is tevens de basis gelegd voor de verdere optimalisering van de bedrijfsvoering naar de verdere toekomst.

In de 'Visie op bedrijfsvoering Overbetuwe, Meer-Waarde Creëren 2018-2020' staan de volgende thema's centraal:

- Verbinding/aansluiting met de externe klant en de interne klant: Extern is gericht op meerwaarde creëren voor onze inwoners, bedrijven en instellingen en Intern door verdere verhoging van efficiency en kwaliteit.
- Flexibiliteit en maatwerk versus wet- en regelgeving: De maatschappij vraagt om maatwerk, om aansluiting te (blijven) vinden met onze externe klant moet de bedrijfsvoering ook flexibel kunnen bewegen, hiernaast standaardiseren we daar waar mogelijk om efficiënt te kunnen blijven werken.
- Medewerkers die het mogelijk maken: Medewerkers zijn de sleutel tot succesvolle bedrijfsvoering. Zij zijn degenen die moeten zorgen voor de verbinding met de klant, maatwerk leveren en flexibele oplossingen aandragen.

Uitvoeringsagenda 2018-2022

In de uitvoeringsagenda 2018-2022 heeft het college zijn speerpunten uit het coalitieprogramma: Overbetuwe in bloei, een dijk van een gemeente, uitgewerkt. De focus voor 2020 van de speerpunten die betrekking hebben op bedrijfsvoering is beschreven in programma 9 Financien en Bedrijfsvoering.

Personeel en organisatie

In 2019 is een aantal organisatieontwikkelingen in gang gezet die ook in 2020 hun stempel gaan drukken op de organisatie en onze medewerkers. Dit doen wij om een optimale dienstverlening aan ons bestuur, onze inwoners en ondernemers te leveren en (blijvend) te kunnen anticiperen op ontwikkelingen in de samenleving en de rol die we daarbij hebben als overheid. In dit onderdeel van de paragraaf gaan we dieper in op ontwikkelingen die (de meeste) impact hebben op het personeel (organisatieontwikkelingen, Cao onderhandelingen, wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA) en duurzame inzetbaarheid van de vitale medewerker). Vervolgens wordt ingegaan op de kaderstellende systematiek van het P-budget, de ontwikkeling van het P-budget van 2015-2020 en geven we een samenvatting van de structurele en incidentele mutaties P-budget.

Organisatieontwikkelingen

Hoofdstructuur

In juli 2019 is een nieuwe structuur voor de organisatie vastgesteld die per 1 januari 2020 van kracht zal zijn. Door middel van deze structuur, met een indeling in domeinen, worden vakinhoudelijke processen meer bij elkaar samengebracht en de sturing in de organisatie verbeterd. Bovendien kunnen medewerkers –indien nodig - beter bij hun werkzaamheden worden ondersteund. Hiermee wordt een basis gelegd voor de verdere professionalisering van de organisatie op zowel de hardere (processen, procedures, middelen) als zachtere aspecten (cultuur, houding en gedrag). Om de hoofdstructuur te realiseren en het management kwantitatief en kwalitatief te versterken is in de Kadernota 2020 een bedrag opgenomen van € 250.000 structureel.

Ontwikkelthema's

De richting voor de verdere professionalisering wordt neergelegd in de herijkte koers van de gemeentelijke organisatie (2020 – 2023) en is daarmee een belangrijke leidraad voor onze organisatieontwikkeling voor de komende jaren. Uit de koers van de organisatie komen ontwikkelthema's voort zoals bestuurlijk-ambtelijk samenspel, kernwaarden / cultuur, leiderschap. Voor het realiseren van deze ontwikkelthema's is in de Kadernota 2020 een bedrag opgenomen van € 500.000 incidenteel. Dit bedrag wordt verdeeld over de periode 2020 t/m 2022.

Naast deze organisatie brede ontwikkeling en ontwikkelthema's, zijn ook een aantal specifieke ontwikkelingen binnen sectoren ingezet zoals Overbetuwe Samen binnen het Sociaal Domein, de Omgevingswet in het fysiek domein, e.d. Deze ontwikkelingen zijn als speerpunt in de Uitvoeringsagenda opgenomen, inclusief de benodigde (incidentele) middelen, waardoor ze in dit onderdeel buiten beschouwing zijn gelaten.

Functiewaardering

De maatschappelijke (bijv. Omgevingswet) en organisatieontwikkelingen (bijv. Zaakgericht werken) hebben effecten voor functies. Ook de herinrichting van onze dienstverlening en de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt hebben impact op ons functiehuis en de waardering van functies. Functies die voor functiewaardering in aanmerking komen, worden voorgelegd voor waardering en toetsing op marktconformiteit bij een externe organisatie. In de Kadernota 2020 is hiervoor een bedrag opgenomen van € 275.000 structureel.

CAO-onderhandelingen

De CAO-onderhandelingen hebben in september 2019 geleid tot een definitief CAO-akkoord. In dit CAO-akkoord zijn onder andere afspraken gemaakt over loonontwikkeling, werkgeversbijdrage voor de ziektekosten en vakbonden en de ontwikkeling van sectorale normen voor verlof en vitaliteit. De financiële effecten van dit Cao akkoord zijn opgenomen in deze begroting. Zie de "samenvatting structurele- en incidentele lasten".

Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA).

De WNRA is met ingang van 1 januari 2020 van kracht. In 2019 heeft de focus gelegen op de voorbereidingen (w.o. plan van aanpak, trainingen) en implementatie van deze wet. In 2020 wordt verder vormgegeven aan de doorontwikkeling van deze wet. In het CAO-akkoord 2019 zijn afspraken gemaakt over de werkgeversbijdrage aan de vakbonden en deze bedraagt voor onze organisatie € 7.500 structureel.

Duurzame inzetbaarheid / de vitale medewerker

In onze organisatie is duurzame inzetbaarheid / de vitale medewerker een van de speerpunten waarop we ons focussen. Medewerkers die vitaal zijn hebben een hogere belastbaarheid, doen het werk met plezier, zijn flexibeler en melden zich minder vaak ziek. Hoe vitaler onze medewerkers zijn, hoe slagvaardiger onze organisatie is. In 2020 gaan we het vitaliteitsbeleid samen met onze medewerkers verder vormgeven.

Verzuim

In 2019 (t/m augustus) ontwikkelt het verzuimpercentage zich in onze organisatie 0,2% lager ten opzichte van het percentage in 2018 (t/m augustus) (6,8%). Het niet-werk gerelateerd verzuim maakt een groot onderdeel uit van het verzuimpercentage t/m augustus 2019. Daarnaast blijft het werk-gerelateerd verzuim een aandachtspunt. Zeker in tijden waarin onze organisatie volop in ontwikkeling is en een beroep wordt gedaan op de veerkracht van onze medewerkers. Verzuim heeft continue aandacht binnen het management. Ook vindt hierover overleg plaats met de Arbodienst en andere partijen (bijv. het IZA-zorgpakket) die hierbij betrokken zijn. Daarnaast vergroten we door middel van ons vitaliteitsbeleid het bewustzijn van onze medewerkers dat in de toekomst eventueel zijn effecten heeft op het verzuim.

In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het werkelijke ziekteverzuim (excl. zwangerschapsverlof) geschetst.

	2015	2016	2017	2018	2019
Norm Overbetuwe	4%	4%	4%	4%	4%
Werkelijk Overbetuwe	5,4%	5,4%	6,9%	6,8%	6,6% *

Landelijke gemeente	5,3%	5,6%	5,4%	5,8%	N.n.b.
Landelijk gemeenten 20.000-50.000	4,9%	5,1%	5,3%	5,6%	N.n.b.

*Verzuim t/m augustus 2019

Systematiek P-budget Formatieontwikkeling

Op basis van het coalitieprogramma, de bestuurlijke ambities en de (noodzakelijke) organisatieontwikkeling, staat onze organisatie voor een uitdaging. Zowel voor de realisatie van inhoudelijke thema's alsook voor de inrichting van de hoofdstructuur (d.w.z. het kwantitatief en kwalitatief versterken van het management), is extra formatie nodig. Voor de inhoudelijke onderbouwing hiervan wordt verwezen naar PNL-posten in de Kadernota 2020. In de Kadernota is al aangegeven dat deze ambities niet te realiseren zijn binnen de kaders van de systematiek van het P-budget. Bij het raadsvoorstel voor de evaluatie systematiek P-budget en de beantwoording van motie 2 die bij de behandeling van de Kadernota 2020 is ingediend wordt/is hierop verder ingegaan.

Evaluatie systematiek P-budget

De evaluatie van het P-budget heeft in 2018 plaatsgevonden. Een delegatie van de raad, het college en de directie is hierbij betrokken geweest. De evaluatie wordt nog aan u voorgelegd. Bij instemming wordt verder vormgegeven aan de aanbevelingen die zijn gedaan in de rapportage Evaluatie systematiek P-budget 2018. De financiële effecten van de evaluatie (bijv. de norm van 6,9 fte en tijdelijke norm van 7,2 fte per 1.000 inwoners) sluiten aan bij Kadernota 2020 en zijn hierdoor geborgd.

Ontwikkeling P-budget 2015 -2020

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de financiële ontwikkeling van het p-budget 2015 t/m 2020.

(Bedragen in miljoenen euro)

	2015	2016	2017	2018*	2019	2020
Totale omvang P-budget o.b.v. primaire begroting	€ 18,7	€ 19,0	€ 19,6	€ 22,5*	€ 23,6**	€ 26,2**
Totale omvang P-budget o.b.v. aangepaste begroting (incl. mutaties)	€ 18,7	€ 20,1	€ 22,0	€ 24,0	N.n.b.	N.n.b.
Werkelijke uitgaven P-budget	€ 18,7	€ 19,9	€ 22,4	€ 24,3	N.n.b.	N.n.b.

* Is incl. de loonkosten voor 22 fte (± € 1,8 miljoen) verhoging van de formatie t.b.v. de decentralisatie sociaal domein en incl. 0,41 miljoen van de formatie van de gemeente Lingewaard i.v.m. de belastingsamenwerking (kosten worden volledig door gemeente Lingewaard terugbetaald).

** Is incl. 0,41 miljoen van de formatie van de gemeente Lingewaard. Zie voor een nadere toelichting bij bovenstaand *.

De stijging van € 2,6 miljoen (afgerond) van het p-budget 2020 ten opzichte van 2019 is vooral te verklaren door het CAO-akkoord 2019, de organisatieontwikkelingen en bestuurlijke ambities. In onderstaand overzicht zijn deze kosten gespecificeerd.

Samenvatting structurele en incidentele mutaties P-budget

CAO-akkoord en WNRA:	
· Loonkostenontwikkeling	€ 1.025.000 ** structureel
· Werkgeversbijdrage ziektekosten	€ 47.000 *** structureel
· Werkgeversbijdrage vakbonden i.v.m. WNRA	€ 7.500 *** structureel
Organisatieontwikkeling:	
· Nieuwe hoofdstructuur	€ 250.000* structureel
· Ontwikkelthema's n.a.v. diverse inzichten zoals evaluaties, analyses	€ 500.000* incidenteel

· Functiewaardering	€	275.000*	structureel
Formatieontwikkeling:			
· Formatieontwikkeling o.b.v. systematiek P-budget	€	222.000*	structureel
· Formatieontwikkeling o.b.v. lokale ambities	€	327.000*	structureel
Doorwerking Begroting 2019 naar 2020			
Functiewaardering / Individueel Keuze Budget / Banenafpraak	€	440.000	structureel
* Bedragen zijn opgenomen in de Kadernota 2020.			
** Hiervan is deel opgenomen in de Kadernota 2020. Het merendeel van dit bedrag vloeit voort uit het CAO-akkoord dat in september 2019 is vastgesteld.			
*** Zijn de financiële effecten die voortvloeien uit het vastgestelde CAO-akkoord in september 2019			

Inkoop & contractmanagement

Voor het jaar 2020 concentreren wij ons voor wat betreft de inkoopfunctie op de kerntaken: 'advisering aan de organisatie', 'wettelijke verplichte taken' en de prioriteiten uit de uitvoeringsagenda 2018-2022. De verdere professionalisering van de inkoopfunctie, waaronder ook contractmanagement, wordt de komende jaren doorgezet. Specifiek geven we aandacht aan hoe we met onze aanbestedingen kunnen bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van Duurzaamheid, Social Return en (lokaal) MKB.

In het kader van de leidende principes van onze bedrijfsvoering leggen we intern de focus op het 'partnership', waarbij we meer willen inzetten op de advisering 'hoe' we de behoefte van de interne klant beter kunnen inkopen. En wanneer er is ingekocht, hoe we die contracten beter kunnen managen. Daarbij houden we de wet- en regelgeving, maar uiteraard ook het algemene concernbelang in het oog. Om meer grip te krijgen op het aantal aanbestedingen, werken we met een jaarlijkse inkoopkalender en is het werkproces zo aangepast dat budgethouders hun voorgenomen inkopen vanaf een lager bedrag al bij inkoop melden. Zo kunnen we een (meerjarige) strategische inkoopplanning maken en invulling geven aan het principe 'beter en efficiënt'.

Communicatie

Ook in 2020 geven we verder invulling aan de communicatievisie 'Luisteren en verbinden'. Deze visie geven we dit jaar een update naar aanleiding van de organisatieontwikkelingen en de ontwikkelingen op ons vakgebied. In deze communicatievisie zijn drie pijlers te onderscheiden. We benoemen hieronder per pijler kort de meest in het oog springende ambities. Gemeente Overbetuwe wil blijvend werken aan een communicatieve organisatie. In 2020 richten we ons op de volgende speerpunten:

Luisteren

- (Strategisch) communicatieadvies en -uitvoering bij alle speerpunten uit de uitvoeringsagenda 2018-2022 van het college en het focusplan van de directie;
- Het dagelijks luisteren naar signalen vanuit de samenleving o.a. door omgevingsanalyse en monitoring van (sociale) media en deze, naast een gezamenlijke webcare met KCC, vertalen naar issues en proactieve communicatie.
- In 2019/2020 versterken we deze beweging door met Communicatie en Publiekszaken toe te werken naar integraal klantcontact, onder andere door het opzetten van een online team als nieuwe werkwijze. De HAN begeleidt ons én drie andere gemeenten bij deze ontwikkeling (benchmark en verdiepend onderzoek).
- We zijn actief betrokken bij het speerpunt / beleidsontwikkelingen rondom inwonersparticipatie.

Stimuleren we de organisatie in de interne, maar ook externe samenwerking en kennisuitwisseling

- De toepassing van nieuw communicatiebeleid / communicatief handelen op basis van uitgangspunten van effectieve publiekscommunicatie. Daarbij coachen en ondersteunen wij collega's.
- Vanuit bestuurscommunicatie leggen we continu de verbinding tussen gewenste inhoud van het bestuur en de informatiebehoefte van inwoners / stakeholdersbijeenkomsten voorbereiden en regisseren waarbij we in gesprek gaan met inwoners of stakeholders (o.a. klankbordgroep of bewonersavond). Zo kunnen we letterlijk de buitenwereld met de binnenwereld verbinden en vice versa.

Communicatiekracht organisatie versterken

Alle medewerkers van de gemeente Overbetuwe communiceren. Communicatie ondersteunt hen

daarbij o.a. door;

- Aanbieden van trainingen Klare Taal, introductie van de tool Klinkende Taal, gebruik van Nivo, effectieve werkvormen voor bijeenkomsten, een nieuwsbrieftool (La Posta) werken met beelden i.p.v. tekst en Social Media.
- Op maat bieden van communicatie-advies en ondersteuning bij de uitvoering.
- In 2020 beheren we binnen het online team alle online media, waaronder onze toptakenwebsite die eind 2019 teruggebracht is naar een echte online dienstverleningstool.

Informatievoorziening

Optimale informatievoorziening gaat altijd over de vraag die er vanuit de business is naar ondersteuning, en wat team Informatie daarin kan leveren. De ontwikkelingsrichting daarin wordt daarom enerzijds gedreven door interne ontwikkelingen maar anderzijds ook door landelijke of zelfs wereldwijde technologische ontwikkelingen, waarmee we proactief de organisatie kunnen ondersteunen. Dat zal terug te zien zijn in de aandachtsgebieden die we gaan vastleggen in het nieuw op te stellen Informatiebeleidsplan. Dit plan borduurt voort op de ontwikkelrichtingen die ook dit jaar al zijn ingezet, te weten:

- De (ICT) basis op orde
- Ondersteunen van de ontwikkelingen in het Sociaal Domein (Regieorganisatie)
- Ondersteunen van de ontwikkelingen in het Fysiek Domein
- Ondersteunen van de ontwikkelingen binnen de Bedrijfsvoering
- Ondersteunen van de ontwikkelingen binnen de Dienstverlening
- Ontwikkelen van Datagedreven werken

Passend bij deze 6 aandachtsgebieden richten we ons voor het komende jaar dan ook op de volgende projecten:

Inregelen van de ICT processen binnen de ICT samenwerking met Lingewaard

Inrichten en door ontwikkelen van professioneel Functioneel Beheer

Functioneel beheerders zijn de verbinding tussen de interne organisatie en de ICT. Daar de ICT als gevolg van de samenwerking met Lingewaard wat meer op afstand komt te zitten is deze ontwikkeling nog relevanter geworden voor Overbetuwe. 2019 was het jaar van de planvorming, in 2020 gaan we dit plan uitvoeren.

Grip op de gegevens in het Sociaal Domein

Zodra duidelijk is hoe de samenwerking binnen het Sociaal Domein er concreet uit gaat zien, moeten we onderzoeken welke gegevens we met welke partijen uit moeten wisselen, en op welke manier we dat kunnen doen. Daarbij dienen we ook rekening te houden met de AVG.

Informatiedeel van de Omgevingswet

Op 1 januari 2021 gaat de Omgevingswet in. Vanaf dat moment moet het voor iedereen mogelijk zijn om via het Omgevingsloket te zien wat er wel of niet mag volgens de Omgevingswet. Om dit te realiseren moeten onze interne systemen aansluiten op dit landelijke loket, er moet informatie uitgewisseld kunnen worden met derde partijen zoals de ODRA of de Veiligheidsregio en gegevensstromen moeten geharmoniseerd worden. Deze ontwikkeling is in 2019 gestart en zal in 2020 gecontinueerd worden.

Informatievoorziening bij Ruimtelijke projecten

Op dit moment zit veel van de informatie die de projectmanagers in het Fysiek Domein nodig hebben voor een goede aansturing van hun projecten opgesloten in documenten. Om beter grip te krijgen op de projecten moet deze informatie beter toegankelijk en meer in samenhang gepresenteerd worden. Dit vergt een nieuwe manier van werken met andere softwaretools om daarbij te ondersteunen. In 2019 is hiervoor de eerste aanzet gegeven, maar dit zal in 2020 doorlopen.

De nieuwe werkplek

In 2020 eindigt de support vanuit Microsoft op onze huidige Office 2010 producten. Dat betekent dat we zullen moeten kijken naar een opvolger van deze producten.

Zaakgericht werken

Al in 2019 zijn we gestart met de invoering van het zaaksysteem InProces als ondersteunende software bij het Zaakgericht Werken. In 2020 gaan we door met de verdere uitrol van het Zaakgericht Werken in de gehele organisatie.

Datagedreven werken

In 2020 gaan we op projectmatige basis de organisatie verder helpen in het datagedreven werken. Op basis van concrete vraagstukken vanuit de organisatie zullen we interactieve dashboards gaan opleveren, waarmee de medewerker zelf zijn informatievraag kan beantwoorden.

Daarnaast is er nog het spoor van de procesoptimalisatie. Voorheen was dit een apart speerpunt, maar met de komst van het Zaakgericht Werken is het logisch om dit weer onder Informatievoorziening te scharen. Belangrijk vliegwiel voor procesverbetering is namelijk de invoering van het zaakgericht werken. Ten behoeve van de vastlegging van de processen gebruiken we de tool Engage. Deze tool vullen we als daar vanuit de business een concrete vraag naar is, of als er een proces in het zaaksysteem ondersteund gaat worden. Om te zorgen dat deze processen in Engage kunnen komen te staan gaan we door met het opleiden en ondersteunen van procesbeschrijvers per domein in de organisatie. Daarnaast gaan we de training procesgericht werken aanbieden in het concern brede' opleidingsplan.

Juridische zaken

Jaarlijks wordt aan de hand van kengetallen zoals aantallen en uitkomsten van bezwaren, rechtszaken en aansprakelijkstellingen onderzocht of de organisatie juridisch in control is en of de juridische kwaliteit van werkprocessen voldoende is. Indien noodzakelijk worden verbeteracties ingezet, bijvoorbeeld op het gebied van kennisontwikkeling en -uitwisseling, kwaliteit van regelgeving, bevoegdheden, te gebruiken formats en sjablonen. Daarnaast richten we ons in 2020 op de volgende onderwerpen dan wel ontwikkelingen:

Digitalisering van bekendmakingen

Naar alle waarschijnlijkheid gaat in januari 2021 de Wet elektronische publicatie algemene bekendmakingen en mededelingen in werking. Dit houdt de verplichting in tot digitale bekendmaking en kennisgevingen in het elektronisch gemeenteblad. Digitale bekendmaking wordt voorwaarde voor de inwerkingtreding van besluiten. De terinzagelegging van stukken als onderdeel van een kennisgeving, bijvoorbeeld in een openbare voorbereidingsprocedure, moet ook elektronisch gebeuren. De elektronische bekendmaking wordt geïmplementeerd in de werkprocessen.

Privacy en gegevensbescherming

Op 25 mei 2018 trad de AVG (de Algemene Verordening Gegevensbescherming) in werking. De gemeente Overbetuwe is druk bezig geweest om compliant te zijn aan deze nieuwe wetgeving. Onze gemeentelijke organisatie is zich er bewust van geworden dat er voorzichtig omgegaan moet worden met data en heeft meer controle over te verwerken data. Maar om de bewustwording op structurele wijze te borgen zal in 2020 en daarop volgende jaren een bewustwordingscampagne van start gaan om de kennis en aandacht voor de AVG te vergroten. Ook gaat de organisatie een Data Protection Impact Assessment (DPIA) uitvoeren om vooraf de privacy risico's van een gegevensverwerking in kaart te brengen en vervolgens maatregelen te kunnen nemen om de risico's te verkleinen. Met in het gebruik nemen van het zaaksysteem en de ICT samenwerking met de gemeente Lingewaard gaat de organisatie meer aandacht besteden aan Privacy by design. Dit betekent dat er bij het ontwerp van diensten, software en (soms) producten al rekening gehouden wordt met het beschermen van persoonsgegevens. In het kader van onze dienstverlening, uitvoering van ons beleid en de wettelijke plicht deelt de gemeente vaak persoonsgegevens met derden via e-mail. Aan het verzenden van informatie via e-mail zitten ook risico's. Om gemakkelijk en veilig te kunnen e-mailen wordt in 2020 beveiligd mailen organisatie breed uitgerold.

Bezwaarschriften

De bezwaarschriftencommissie gaat digitaal werken. Indienen van bezwaarschriften gebeurt zo veel

mogelijk digitaal, al moet er de mogelijkheid blijven om dit op papier te doen. De commissieleden gaan papierloos werken, ook tijdens zittingen. Hiervoor moet een keuze gemaakt worden voor een te hanteren digitaal systeem. De uitwisseling van de digitale dossiers moet op een betrouwbare en veilige manier gebeuren. Partijen bij een bezwaarprocedure worden ook zoveel mogelijk digitaal benaderd, voor wat betreft de uitwisseling van stukken en informatie over de procedure. In 2019 is een start gemaakt met de implementatie in het werkproces. In 2020 zal dit verder worden uitgewerkt mede aan de hand van het in te voeren zaaksysteem. In Kamer II (ruimtelijke en overige zaken) is de commissie gestart met het digitaal werken. In Kamer I (sociale zaken) zal dat later worden ingevoerd vanwege het besloten karakter van de zittingen en de privacy gevoeligheid van de aan de orde zijnde zaken.

Wijzigingswet Wet open overheid (WOO)

Op 2 januari 2019 is de WOO bij de Tweede Kamer ingediend. In deze Wijzigingswet worden aanpassingen voorgesteld van het initiatiefwetsvoorstel WOO zoals dat sinds 2016 bij de Eerste Kamer ter behandeling voorligt. Zodra de wet inwerking treedt geldt de inspanningsverplichting voor bestuursorganen om bij de uitvoering van hun taak uit eigen beweging meer categorieën documenten actief openbaar moeten maken. Daarbij gaat het in ieder geval om informatie over het beleid, inclusief de voorbereiding, uitvoering, naleving, handhaving en evaluatie. Deze informatie moet duurzaam en toegankelijk worden gearcheveerd om gemakkelijk gevonden en geraadpleegd te worden. Begin 2020 gaan we inventariseren wat er nodig is voor de implementatie van deze wetgeving. Om gemeenten hierbij te ondersteunen is het VNG project Digitale Archieven op orde van start gegaan. Gemeente Overbetuwe is bij het project aangesloten.

Beleidsindicatoren bedrijfsvoering

Indicator	Werkelijk 2016	Werkelijk 2017	Werkelijk 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Bron
Formatie: aantal Fte per 1.000 inwoners	-	-	6,93	6,78	7,08	Interne bron
Bezetting: aantal Fte per 1.000 inwoners	-	-	5,43	5,29	5,43	Interne bron
Apparaatkosten: kosten per inwoner	-	-	645,20	580,4	630,48	Interne bron
Externe inhuur: kosten inhuur externen als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	-	-	0,24	0,19	0,19	Interne bron
Overhead: % van totale lasten	-	-	0,16	0,15	0,15	Interne bron

VI. Verbonden partijen

Inleiding

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), titel 2.3., artikel 15, dient de gemeente in de begroting aandacht te besteden aan derde rechtspersonen, waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. Er zijn immers bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en risico's, die uit gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen in NV's, stichtingen of verenigingen of andere overeenkomsten kunnen voortvloeien. Om te spreken van een verbonden partij, dient de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang in de betreffende partij te hebben.

De paragraaf verbonden partijen dient tenminste te bevatten:

- de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting
- de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen
- de lijst van verbonden partijen.

Bestuurlijk belang

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een bestuurlijke participatie of het hebben van stemrecht. Het uitoefenen van bestuurlijke invloed op het bestuur van een bestuurlijk verbonden organisatie door de gemeente is er op gericht het publieke belang te dienen. In het nastreven van het publieke belang dient de reden gelegen te zijn van het aangaan van een relatie met een derde rechtspersoon.

Financieel belang

Alleen een bestuurlijk belang maakt een partij nog geen zogenaamde verbonden partij, daarvoor is ook een financieel belang vereist. Onder financieel belang worden niet alleen eigendomsrechten, zoals die voortvloeien uit het bezit van aandelen begrepen, maar ook constructies als het verstrekken van leningen, het verlenen van subsidies en het stellen van garanties.

Beleed verbonden partijen

In de "Nota verbonden partijen" is een dwingend kader opgenomen voor de oprichting van en de deelneming in een publiekrechtelijke of privaatrechtelijke organisatie, maar ook voor de gemeentelijke vertegenwoordiging in deze organisaties. Bovendien geeft deze nota aan op welke wijze de interne controle, verantwoording en toezicht met betrekking tot de verbonden partijen is geregeld. Het doel hiervan is de gemeenteraad inzicht te geven over de mate waarin de beoogde doelstellingen binnen de verbonden partijen worden gerealiseerd, over goede borging van het publieke geld dat in de verbonden partijen omgaat en over adequate beheersing van de eventuele risico's.

In de Uitvoeringsagenda 2014-2018 is bij speerpunt 11 'Regionale samenwerking' vermeld dat we interne sturing, beheersing, verantwoording en toezicht m.b.t. verbonden partijen willen verbeteren. En ook de mogelijkheden van de raad vergroten om haar kaderstellende en controlerende rol uit te oefenen. Als uitwerking van genoemd speerpunt werken we aan een (nieuwe) actualisatie van de Nota verbonden partijen. Ook de paragraaf verbonden partijen passen we aan.

In voorliggende versie vermelden we vooraan een beknopt samenvattend overzicht van alle verbonden partijen. In komende versies willen we meer aandacht geven aan het bereiken van doelstellingen van de partijen en het bereiken van de doelstellingen van de gemeente met deelname in de verbonden partij. Waarbij het niet alleen financiële doelen betreft, maar ook inhoudelijke prestatieafspraken.

Financieel overzicht

Nr	Cat	Verbonden partij	Bijdrage (bedragen x € 1.000)	2020	Eigen vermogen 1 jan 31 dec	Vreemd vermogen 1 jan 31 dec
Gemeenschappelijke regelingen						
1	A	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	3.667	8.239	7.368	14.246 16.739
		Veilig Thuis	308	207	50	770 770
2	A	Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	1.011	711	407	479 442 *
3	A	Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf bedrijven)	0	608	583	322 322 *
4	A	Park Lingezen	240	0	0	400 400 **
5	B	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein (MGR)	4.618	0	0	2.700 4.700 *
6	B	Samenwerkingsverband Euregio Rijn/Waal	12	2.103	2.199	1.627 1.170
7	B	Recreatieschap Overbetuwe	0	0	0	0 0
8	B	BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen	756	0	0	5.350 8.796
9	B	Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City	89	81	137	0 0
Vennootschappen en coöperaties						
10a	A	Commandiet Westeraam BV	0	294	294	0 0 **
10b	B	GEM Westeraam Beheer BV	0	454	454	6.702 6.702 **
10c	A	GEM Westeraam CV	0	454	454	6.702 6.702 **
11	A	Ondernemerscentrum De Schalm BV	0	989		1.325 **
12	B	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	0	4.953	4.991	135.041 132.486
13	B	Vitens NV	0	534	533	1.194 1.233
Stichtingen en Verenigingen						
14	B	St. Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk (SSGA)	4			
Totale bijdrage verbonden partijen			10.705			

De omvang van het eigen- en vreemd vermogen is voor de meeste verbonden partijen gebaseerd op de jaarstukken 2018.

De uitzonderingen hierop zijn:

* Op basis van de geprognoteerde balans uit de begroting 2020

** Op basis van de jaarstukken 2018 aangepast met de verwachte mutaties op basis van de begroting 2019

VP Gemeenschappelijke regelingen

01. Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)

1. Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)

Dit jaar wordt Bevolkingszorg (gemeentelijke taken tijdens en ná een crisis) geïntensiveerd. Hierdoor wordt een deel van die gemeentelijke taken ondergebracht bij VGGM. Regionale Brandweer: geen relevante ontwikkelingen (going concern). Jeugdgezondheidszorg: Dit jaar wordt de huidige bekostigingssystematiek JGZ 0-18 jaar geëvalueerd. Veilig Thuis: Door het invoeren van de verbeterde meldcode in 2019 krijgt Veilig Thuis slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling eerder en/of beter in beeld. Dit leidt tot een hogere productie voor Veilig Thuis. Om wachtlijsten te voorkomen is een hogere bijdrage van de gemeenten nodig. Dit jaar wordt de bekostigingssystematiek geëvalueerd.	
Doelstelling/openbaar belang	Draagt zorg voor de wettelijke gemeentelijke taken op het gebied van openbare gezondheidszorg, jeugdgezondheidszorg, preventie, veilig thuis, epidemiologie, hulpverlening op het gebied van de brandweer, geneeskundige hulpverlening bij rampen, ambulancehulpverlening, bevolkingszorg, GGD en de meldkamerfunctie van brandweer en ambulancedienst.
Bestuurlijk belang	AB: - Burgemeester R.P. Hoytink-Roubos (plv. locoburgemeester) - Wethouder R. Engels (geen plv.) DB: Burgemeester gemeente Lingewaard (wisselend met gemeente Overbetuwe) Lid van de financiële commissie VGGM: Wethouder R.W.M. Engels
Deelnemende partijen	15 regiogemeenten: Arnhem, Barneveld, Doesburg, Duiven, Ede, Lingewaard, Nijkerk, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Scherpenzeel, Wageningen, Westervoort en Zevenaar
Risico's	Groot. De algemene bedrijfsreserve (ABR) wordt gebruikt om exploitatieoverschotten en verliezen te compenseren en de risicoparagraaf af te dekken. Aangezien deze partij zelf geen verdere mogelijkheden heeft om nadelige exploitatiesaldi op te vangen komen eventuele hogere tekorten geheel voor rekening van de deelnemende Gemeenten.
Programma	Reguliere Werkzaamheden

02. Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

2. Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

In 2020 zal de, door de ODRA eerder in gang gezette, transitie naar de outputfinanciering verder worden verbeterd door de processen eenduidiger en meer gestructureerd te maken waardoor er nog beter op de kostprijs gestuurd kan worden. In 2020 zal het proces in aanloop naar de Omgevingswet verder worden gedifferentieerd door middel van een verdergaande samenwerking en integratie van specialistische adviezen in het standaard werk. Dit legt een groot beslag op de ODRA als kennisorganisatie maar ook op zaken als sturing en bestaande systemen.

Doelstelling/openbaar belang	De regeling is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers ter zake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht. Onder de belangen van de deelnemers wordt tevens begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten in Gelderland.
Bestuurlijk belang	AB: Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder (plv. Wethouder W.H. Hol)
Deelnemende partijen	Provincie Gelderland en 10 regiogemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.
Risico's	Risico is in principe beperkt tot de verstrekte bijdrage. Eventuele bedrijfsrisico's worden gedragen naar rato van inbreng van taken en verantwoordelijkheden zoals beschreven in het bedrijfsplan van ODRA.
Programma	Volksgezondheid en milieu

03. Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

3. Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vanaf 1 januari 2018 wordt gewerkt aan de afbouw of overgang van activiteiten en verplichtingen van Presikhaaf Bedrijven. De liquidatie ervan zal niet eerder dan in 2020 plaats vinden omdat er nog geld teruggevorderd gaat worden bij het UWV en dat kan bij het UWV niet eerder dan vanaf april 2020 opgepakt worden. De regeling Presikhaaf Bedrijven moet zolang blijven bestaan, omdat er anders niet teruggevorderd kan worden.

Doelstelling/openbaar belang	Het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan
Bestuurlijk belang	AB: Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder (plv. Wethouder R. W.M. Engels) DB: Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder (wisselend met Gemeente Lingewaard)
Deelnemende partijen	9 regiogemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Neder Betuwe, Overbetuwe, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.
Risico's	In 2018 is het risico verkleind omdat het exploitatierisico bij Scalabor is komen te liggen. Daarmee is het risico aanzienlijk verkleind. Toch zijn er in 2019 nog risico's (waarvoor overigens ook een voorziening is getroffen) ten aanzien van boventalligen, huurcompensatie en vervuilde grond.
Programma	Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

04. Parkorganisatie (Park Lingezen)

4. Parkorganisatie (Park Lingezen)

In 2020 is de basisuitrusting afgerond en de nieuwe beheerorganisatie voor de coördinatie van het beheer in werking. De huidige GR is opgericht voor onbepaalde tijd. Mede doordat het eigenaarschap van de grond nu anders komt te liggen dan waar bij de oprichting van de GR vanuit werd uitgegaan, is het nodig de regeling aan te passen. Daarnaast heeft het AB aangegeven dat zij de voorkeur heeft voor een zo klein mogelijke organisatie waarin sprake is van een bestuur in plaats van een gelaagde structuur met een DB en AB. Bovendien hebben de provincie Gelderland en Waterschap Rivierenland aangegeven dat zij na de realisatie van de basisuitrusting uit de huidige GR zullen stappen. Voor het ontbinden van de bestaande GR en het oprichting van een nieuwe GR is vanzelfsprekend instemming nodig van betrokken colleges en raden. De raden van de betrokken partijen zullen hier in 2020 een besluit over moeten gaan nemen.

Doelstelling/openbaar belang	De realisatie en coördinatie van het beheer Park Lingezen
Bestuurlijk belang	AB: Wethouder W.H. Hol (plv. Wethouder D.E.W. Horsthuis-

	Tangelder) DB: Wethouder W.H. Hol
Deelnemende partijen	Provincie Gelderland en gemeenten: Arnhem, Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe en Waterschap Rivierenland (Provincie Gelderland en Waterschap Rivierenland hebben aangegeven uit de huidige GR te stappen)
Risico's	n.v.t.
Programma	Cultuur en recreatie

05. Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland te Arnhem

5. Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland te Arnhem

De MGR kenmerkt zich in 2020 door een organisatie met een vast MT en meer vaste medewerkers en minder inhuur. De opstartfase in de bedrijfsvoering is achter de rug. Wat betreft huisvesting komt er voor WSP een nieuwe fase in 2020.

Het Algemeen Bestuur heeft besloten dat alle modules vanaf 2020 de indexering van de septembercirculaire gaan hanteren. Uitgangspunt is het huidig salarisoniveau. De loon- en prijsstijgingen zijn verwerkt in de begroting van de modules. Met de focus op standaardisering van de planning & control cyclus binnen de MGR is er een nieuwe rekeningstructuur ingevoerd; gelijk voor alle modules. Ook is de indeling tussen programmakosten en overheadkosten voor alle modules gelijk.

De opleiding van het personeel is belangrijk om de goede kwaliteit van dienstverlening te kunnen borgen. Hiervoor is jaarlijks een budget van 2% van de loonsom begroot (vanaf 2020 voor alle modules).

Voor de modules Beheer, Inkoop en Werkgeverschap SW (WgSW) zijn er geen wijzigingen in de totale gemeentelijke bijdrage voor 2020 ten opzichte van de meerjarenbegroting 2019. De bijdrage aan de Module Onderwijszaken stijgt. We verwachten een hogere cao (3,2% in 2020), de begrote opleidingskosten volgen de MGR norm van 2% van de loonsom en stijgen daarom ook. Door deze aanpassingen is er een stijging in de gemeentelijke bijdrage voor de module leerplicht van 93k ten opzichte van 2019 en 174k ten opzichte van de meerjarenbegroting 2019 voor het jaar 2020.

De MGR is momenteel bezig met de voorbereidingen voor een nieuwe aanbesteding voor de Wmo en de Jeugdwet, dit moet leiden tot nieuwe contracten per 1-7-2020. De huidige contracten bieden onvoldoende mogelijkheden om bij te sturen en passen niet binnen de transformatiedoelen die de deelnemende gemeenten hebben voor het sociale domein. Er komen scherpere kwaliteitseisen voor zorgaanbieders; de verwachting is dat hierdoor de kwaliteit toeneemt en het aantal aanbieders afneemt. Overbetuwe doet mee met de aanbesteding van de MGR; er komt een passage in alle contracten dat de gemeente Overbetuwe het recht heeft om gegunde contracten voor zorgvormen dan wel specifieke producten niet (langer) af te nemen, op het moment dat het beoogde samenwerkingsverband (Overbetuwe SAMEN) de contractering van deze zorgvormen dan wel specifieke producten op zich zal nemen dan wel anders zal organiseren.

Doelstelling/openbaar belang	Het samenwerkingsverband behartigt de belangen van de deelnemers binnen het sociaal domein op het gebied van: - inkoop van dienstverlening dan wel goederen binnen het sociaal domein; - de Leerplichtwet 1969 en de RMC-functie; - de dienstverlening aan werkgevers in relatie tot het plaatsen van de doelgroepen waarvoor zij een re-integratieverantwoordelijkheid hebben; - het formele werkgeverschap voor medewerkers met een arbeidsovereenkomst in het kader van de Wet sociale werkvoorziening.
Bestuurlijk belang	AB: Wethouder B.E. Faber - de Lange (plv. Wethouder R.W.M. Engels).
Deelnemende partijen	De 11 regio- gemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (Zevenaar na fusie met Rijnwaarden tot 1 gemeente).
Risico's	Risico beperkt zich tot de betaalde bijdrage. Risico is uittredende gemeenten uit de GR. Frictiekosten worden toegerekend aan de uittredende partij, maar de verdeling t.a.v. overhead zal verhogen.
Programma	Diversen

06. Samenwerkingsverband Euregio Rijn-Waal

6. Samenwerkingsverband Euregio Rijn-Waal	
In 2020 zijn er met betrekking tot het toekomstige Europese structuurbeleid (o.a. over grensoverschrijdende samenwerking) belangrijke besluiten te verwachten die mogelijk gevolgen hebben voor de Euregio Rijn-Waal. Het huidige Europese programma voor grensoverschrijdende samenwerking loopt van 2014 tot en met 2020.	
Doelstelling/openbaar belang	Bevordering van de regionale grensoverschrijdende samenwerking

Bestuurlijk belang	Euregioraad: • Burgemeester R.P. Hoytink-Roubos (geen plv) • Raadslid J.T.A. Hanekamp-Janssen (plv. Raadslid H.J. Mulder) • Raadslid K. Grimm (plv. Raadslid R.B.H. Beune)
Deelnemende partijen	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, gevestigd in Kleve, waarbij ca. 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten.
Risico's	Gering
Programma	Algemeen Bestuur

07. Recreatieschap Over-Betuwe

7. Recreatieschap Over-Betuwe	
Er zijn geen relevante ontwikkelingen te verwachten voor 2020.	
Doelstelling/openbaar belang	De belangen van de deelnemende gemeenten ten aanzien van openluchtrecreatie en het toerisme, het landschapsschoon en de natuurbescherming, voor zover het de behartiging van de belangen van de openluchtrecreatie betreft, op bovenlokaal niveau.
Bestuurlijk belang	AB: • Wethouder D.E.W. Horsthuis- Tangelder (plv. Wethouder W.H. Hol) • Wethouder W.H. Hol (plv. Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder)
Deelnemende partijen	Gemeenten Arnhem, Lingewaard en Overbetuwe.
Risico's	Gering Het Recreatieschap Over-Betuwe is één van de drie aandeelhouders van de B.V. Recreatie-maatschappij Rivierengebied. In het geval deze BV niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen, gaat ze (uiteindelijk) zonder verdere verplichtingen van de aandeelhouders failliet.
Programma	Cultuur en recreatie

08. Bedrijfsvoeringsorganisatie Vervoersorganisatie Arnhem Nijmegen (BVO-VAN, voorheen DRAN)

8. Bedrijfsvoeringsorganisatie Vervoersorganisatie Arnhem Nijmegen (BVO-VAN, voorheen DRAN)	
Begin 2020 vindt de regionale aanbesteding plaats voor het doelgroepenvervoer en het leerlingenvervoer. Deze keer zal Overbetuwe ook meedoen met het leerlingenvervoer. Vanaf augustus 2020 valt het leerlingenvervoer van Overbetuwe net als het doelgroepenvervoer onder de regionale samenwerking.	
Doelstelling/openbaar belang	De samenwerking heeft als doel het aanvullend openbaar vervoer het leerlingenvervoer en het gemeentelijk maatwerkvervoer slimmer, efficiënter en klantvriendelijker te organiseren en beter af te stemmen op de mogelijkheden van de inwoners.
Bestuurlijk belang	Bestuur: Wethouder R.W.M. Engels (plv. Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder) Voorzitter: Wethouder R.W.M. Engels
Deelnemende partijen	18 regiogemeenten: Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar
Risico's	Normaal. De BVO heeft geen eigen vermogen. Tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.
Programma	Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

09. Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region

9. Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region
Op 16 april 2019 heeft het college samen met 17 andere regiogemeenten het besluit genomen om een proces in te zetten tot versterking van de Regio Arnhem Nijmegen, waarbij het maken van een lange termijn visie en het ontwerpen van een daarbij passend overleg,- en besluitvormingsstructuur de kern vormen. In december gaat dit proces de besluitvorming in. In 2020 wordt gestart met de implementatie.

Doelstelling/openbaar belang	Het gemeenschappelijk orgaan richt zich op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de Arnhem Nijmegen City Region, in zowel nationaal als internationaal perspectief. Het gemeenschappelijk orgaan werkt intensief samen met de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen.
Bestuurlijk belang	Lid bestuur: Burgemeester R. P. Hoytink-Roubos (plv. wethouder B.E. Faber - de Lange) Leden van de portefeuillehouders-overleggen: · Economie: Wethouder B.E. Faber - de Lange · Wonen: Wethouder W.H. Hol · Mobiliteit: Wethouder D.E.W. Horsthuis-Tangelder · Duurzaamheid: Wethouder D.E.W. Horsthuis- Tangelder.
Deelnemende partijen	19 regio- gemeenten: Arnhem, Beuningen, Berg en Dal, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Rijnwaarden, Westervoort, Wijchen, Zevenaar
Risico's	Indien bij de jaarrekening een tekort ontstaat, passen de deelnemende gemeenten het tekort bij. De verdeling van het tekort vindt plaats op overeenkomstige wijze als beschreven bij het bepalen van de inwonerbijdrage.
Programma	Algemeen bestuur

VP Vennootschappen en coöperaties

10a. Commandiet Westeraam B.V. te Elst

10a. Commandiet Westeraam B.V. te Elst
Liquidatieproces Aangezien de planning nu laat zien dat diverse werkzaamheden (oplevering woningen, woonrijp maken openbaar gebied en overdragen openbaar gebied) tot eind 2020 dienen te worden uitgevoerd, zal het formele liquidatietraject tot in 2021 door lopen. Te zijner tijd kan worden gezien of de laatste 'rechten en plichten' aan één of enkele GEM-partijen kunnen worden overdragen, waardoor het liquidatietraject eerder kan worden ingezet. Vooralsnog wordt er vanuit gegaan dat het in de GREX 2019 opgenomen bedrag voor liquidatie in 2020, ook voldoende is om kosten van personele inzet, accountant en notaris in 2021 te dekken. Door ervoor te zorgen dat de CV zoveel als mogelijk leeg is, kan de ontbinding snel en effectief worden afgewikkeld. Dus tijdig vermogensbestanddelen overdragen en ervoor zorgen dat er geen

verplichtingen meer zijn jegens derden (waaronder garantievermogen). De taak tot vereffening van CV-goederen na het ontbindingsbesluit zal vervolgens beperkt van omvang zijn. Zodra het besluit tot ontbinding is genomen, dient aan de naam van de CV "in liquidatie" te worden toegevoegd, zodat voor derden kenbaar is dat de CV is ontbonden en haar handelingen nog uitsluitend mogen zijn gericht op de vereffening van haar vermogen. Duur ontbinding CV vanaf formeel besluit tot ontbinding: ca. 4-5 maanden. Het liquideren van de BV dient aan te vangen nádat de ontbinding van de CV is afgerond. Duur ontbinding BV vanaf formeel besluit tot ontbinding: ca. 5-6 maanden.

Doelstelling/openbaar belang	Als commanditaire vennoot deelnemen in de commanditaire vennootschap GEM Westeraam Elst C.V. Via de commandiet neemt de gemeente voor 48 % deel in de inbreng van de commanditaire vennoten.
Bestuurlijk belang	Wethouder W.H. Hol vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders Directeur: drs. M.G.L.B. Vincent De directeur van de Commandiet tekent de jaarstukken van de GEM
Deelnemende partijen	Gemeente Overbetuwe
Risico's	In principe groot. Risico bestaat uit mogelijk verlies van de nominale inleg € 217.815. Daarnaast is door de commandiet nog een achtergestelde lening verstrekt van € 1,1 miljoen die kan worden aangesproken bij een mogelijk verlies uit de grondexploitatie
Programma	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

10b. GEM Westeraam Beheer B.V. te Elst

10b. GEM Westeraam Beheer B.V. te Elst	
Zie ontwikkelingen genoemd bij GEM Westeraam Elst C.V.	
Doelstelling/openbaar belang	Als beherend vennoot deelnemen in de commanditaire vennootschap GEM Westeraam Elst C.V.

Bestuurlijk belang	Wethouder W.H. Hol vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Deelnemende partijen	Gemeente Overbetuwe, Rabo Vastgoed BV, Kondor Wessels Projecten BV en Vos-Projecten BV
Risico's	Beperkt. Risico beperkt tot de nominale inleg: € 10.891
Programma	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

10c. GEM Westeraam Elst C.V. te Elst

10c. GEM Westeraam Elst C.V. te Elst	
Zie ontwikkelingen genoemd bij GEM Westeraam Elst C.V.	
Doelstelling/openbaar belang	Het verkrijgen en vervreemden van onroerende zaken en het bouwrijp maken en het exploiteren van onroerende zaken. Alles binnen het exploitatiegebied
Bestuurlijk belang	Er vindt geen afzonderlijke vennotenvergadering van GEM CV plaats. De jaarrekening wordt schriftelijk vastgesteld (nadat de stukken van de BV al zijn vastgesteld).
Deelnemende partijen	GEM Westeraam Beheer B.V., Commandiet Westeraam B.V. en overige commandieten (drie marktpartijen)
Risico's	De gemeente heeft via een juridische constructie een belang van 50% in de grondexploitatie van Westeraam
Programma	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

11. Ondernemerscentrum De Schalm B.V. te Andelst/Valburg

11. Ondernemerscentrum De Schalm B.V. te Andelst/Valburg	
Er wordt gewerkt aan een discussiepaper voor het college om te bepalen of we het pand willen aanhouden. Taxatie, meerjarenonderhoudsplan, bezetting en beheer worden hierin meegenomen. Hiermee is dan ook de toekomstige dividenduitkering onzeker.	

Doelstelling/openbaar belang	Het bevorderen van het ontstaan en de groei van zelfstandige, startende, doorstartende en bestaande bedrijven in Midden-Gelderland waardoor een bijdrage wordt geleverd aan de economische ontwikkeling in dit gebied
Bestuurlijk belang	Wethouder B.E. Faber - de Lange, vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder. Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Commissaris: Wethouder W.H. Hol.
Deelnemende partijen	Gemeente Overbetuwe
Risico's	Groot, omdat de gemeente Overbetuwe 100% aandeelhouder is
Programma	Economische zaken
Dividend	€ 40.000

12. Bank Nederlandse Gemeenten N.V. te Den Haag

12. Bank Nederlandse Gemeenten N.V. te Den Haag

Er zijn geen relevante ontwikkelingen aangegeven door de BNG voor de periode tot en met 2020, die aanleiding zouden kunnen geven het aandeelhouderschap in de BNG te heroverwegen.

Doelstelling/openbaar belang	Uitoefening van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden door onder andere het aantrekken en uitzetten van gelden, het op andere wijze verlenen van kredieten, het stellen van garanties, het verzorgen van het betalingsverkeer, het verrichten van valutatransacties, het adviseren en bemiddelen bij de uitgifte van en de handel in effecten, het bewaren, beheren en administreren van effecten en andere vermogensbestanddelen ten behoeve van derden, alsmede het oprichten van en deelnemen in andere ondernemingen en/of rechtspersonen, wier doel in verband staat met of bevorderlijk is voor het hiervoor gestelde
Bestuurlijk belang	Wethouder B.E. Faber - de Lange, vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder. Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Deelnemende partijen	De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van 11 provincies, 1 hoogheemraadschap en gemeenten
Risico's	Beperkt. Risico beperkt tot de nominale inleg van € 54.405
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Dividend	€ 55.058

13. Vitens N.V. te Zwolle

13. Vitens N.V. te Zwolle	
Voor 2020 zijn er geen relevante ontwikkelingen te melden. Door lagere tarieven en hogere bedrijfskosten (m.n. door forse investeringen in het waterleidingnet) was het resultaat 2018 fors lager dan in de jaren daarvoor. Gevolg hiervan was dat het door ons te ontvangen dividend ca. € 83.000 lager uit viel. Gelet ook op de forse investeringen die de komende jaren bij Vitens op stapel staan, is de verwachting dat de dividenduitkering de komende jaren op het lagere niveau zal blijven. In de begroting 2020 is al rekening gehouden met de structureel lagere dividenduitkering.	
Doelstelling/openbaar belang	Het verzorgen van de drinkwatervoorziening
Bestuurlijk belang	Wethouder B.E. Faber - de Lange, vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder. Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Deelnemende partijen	107 gemeenten en 3 provincies
Risico's	Beperkt. Risico beperkt tot het belang in aandelen (€ 34.717)
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Dividend	€ 114.566

VP Stichtingen en verenigingen

14. Stichting Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)

14. Stichting Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)

Geen bijzondere ontwikkelingen.	
Doelstelling/openbaar belang	Een toegang tot SGGA is nodig om een robuuste en toekomstgerichte ICT-beheerorganisatie te verkrijgen door deze centraal te positioneren. Het beoogd effect is een verhoogde continuïteit van de informatievoorziening en (digitale) dienstverlening en mogelijkheid tot innovatie(ve) producten.
Bestuurlijk belang	Teammanager informatie
Deelnemende partijen	25 deelnemers zoals gemeenten, scholen en andere non-profit organisaties
Risico's	Tegenover de kosten van € 110.000 voor de aansluiting op het netwerk staat een gebruiksrecht naar rato van de investering. Per 31 dec 2017 bedraagt het gebruiksrecht € 37.778
Programma	Reguliere werkzaamheden

VII. Grondbeleid

Inleiding

In deze Paragraaf Grondbeleid wordt een beknopte toelichting gegeven op het te voeren grondbeleid in 2020 tot en met 2023.

Het gemeentelijk grondbeleid

In februari 2018 is door de raad de Nota Visie op Grondbeleid 2018 vastgesteld. In deze nota zijn de (on-)mogelijkheden, risico's en keuzen inzake het gemeentelijk grondbeleid beschreven en is aangegeven hoe dit beleid als sturingsmiddel en instrument bruikbaar is. Met de vaststelling van deze nota ligt het accent op facilitair grondbeleid, dat wil zeggen dat initiatieven tot ruimtelijke ontwikkelingen in hoofdzaak aan ontwikkelende partijen worden overgelaten en de gemeente zelf in beperkte mate opereert op de grondmarkt. De gemeente heeft daarbij een regisserende en (aan)sturende rol.

Verlies- en winstneming

Als uit de exploitatieopzet blijkt dat er een verlies op een complex ontstaat, wordt hiervoor een voorziening getroffen. Bij winstgevend complexen dient, voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd, tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst genomen te worden. Dit zal jaarlijks worden beoordeeld bij de actualisatie van de grondexploitaties.

De te verwachten resultaten van de lopende actieve complexen

In 2020 zijn de volgende actieve grondcomplexen in exploitatie. Uw raad stelde de actuele exploitatieopzetten die hieraan ten grondslag liggen vast op 3 juni 2019.

Complex (bedragen x € 1.000)	Resultaat GREX	Eindwaarde per
Woningbouwcomplexen		
14 Elst Zuid	84 V	31-12-2020
71 Elst Centraal (stationsplein West)	254 N	31-12-2020
84 Heteren Centrum	713 N	31-12-2021
135 Steenbeekstraat - Zetten	70 V	31-12-2021
<i>subtotaal</i>	<i>813 N</i>	
Bedrijvencomplexen		
53 De Merm Elst	488 N	31-12-2025
55 De Merm Oost Elst	458 N	31-12-2021
74 Spoorallee	238 N	31-12-2020
<i>subtotaal</i>	<i>1.184 N</i>	
Totaal	1.997 N	
Voor de complexen met een nadelig saldo is een voorziening gevormd van ruim € 2,15 miljoen.		

Risico's grondexploitatie

De risico's die de gemeente Overbetuwe loopt met de langjarige uitvoering van de grondexploitatie zijn:

Organisatorische risico's:

- Nagekomen kosten bij de in het verleden afgesloten complexen
- Het niet (volledig) toekennen van subsidies
- Invoering van de vennootschapsbelasting

Projectrisico's:

- Archeologie
- Bodemverontreiniging
- Onvoldoende ruimte voor de dekking van algemene en rentekosten

Verhaalrisico's:

- Het niet volledig kunnen verhalen van kosten bij ontwikkelaars

Risico's op gebied van wet en regelgeving.

- Wijzingen in regelgeving door Europese, Rijks en Provinciale beleid die de voortgang van de projecten kunnen beperken. (o.a. het stikstofbesluit)

Economische risico's:

- Nadelige economische conjunctuur. Dit heeft vooral consequenties voor het tempo van gronduitgifte (bij zowel woningbouwgronden als bedrijventerreinen), leidend tot (extra) rentekosten.

De actieve (grond)complexen worden geheel voor rekening en risico van de gemeente uitgevoerd. Om betreffende risico te kunnen dekken is gemeentelijke weerstandscapaciteit noodzakelijk. De weerstandscapaciteit is een financiële buffer om tegenvallers op te vangen op een zodanige wijze, dat het voorzieningenniveau ongewijzigd kan worden gehandhaafd. Door aandacht te besteden aan het weerstandsvermogen voor grondcomplexen en ruimtelijke projecten kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller aanleiding zal zijn tot bezuinigingen.

De gewogen risicobedragen per 1-1-2019 van de actieve grondcomplexen over de periode 2019 - 2023 zijn opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de programmabegroting. Het totale gewogen bedrag van de risico's van de verliesgevende grondcomplexen bedraagt ca. € 1.490.000.

Grondcomplexen

In de jaren 2020 t/m 2023 wordt gewerkt aan de realisatie van onderstaande grondcomplexen.

Complex	Programma - nog te realiseren	looptijd
Actieve woningbouw complexen in exploitatie		
Steenbeekstraat - Zetten	19 woningen	t/m 2021
Elst Zuid	9 woningen	t/m 2020
Elst Centraal (stationsplein West)	24 woningen	t/m 2020
Centrumplan Heteren	68 woningen	t/m 2021
Actieve bedrijven complexen in exploitatie		
De Merm - Elst	Verkoop laatste kavels 17,1	t/m 2025
De Merm Oost - Elst	Verkoop 2,4 ha	t/m 2021
Spoorallee - Elst	Verkoop laatste kavels	t/m 2020
Nog in exploitatie te nemen actieve woningbouw complexen		
Els Centraal ETE (Klooster)	nader te bepalen	nader te bepalen
De Pas - Elst	100 woningen (Westelijk deel)	nader te bepalen
Hoge Wei fase 2 Oosterhout	ca. 40 woningen	nader te bepalen
Herontwikkeling Land van Tap	nader te bepalen	nader te bepalen
Nog in exploitatie te nemen actieve bedrijvencomplexen		
Spoorlaan 1&2 Rijnstate	nader te bepalen	nader te bepalen
Passieve woningbouw complexen		
De Hoge Wei - Oosterhout	62 woningen	nader te bepalen
Molenzicht - Valburg	40 woningen	nader te bepalen
Zetten Zuid	fase 1: 35 woningen - fase 2: ca. 42 woningen	nader te bepalen
Rijksweg Zuid 1-3-5 - Elst	14 woningen	t/m 2021
Tuyn van de Limes - Herveld	59 woningen	nader te bepalen
Schubertstraat-Brahmstraat - Elst	8 woningen	t/m 2020
Rijzenburg - Elst	21 woningen	t/m 2021
Grindpad - Herveld Andelst	17 woningen	t/m 2022
Baltussenweg - Driel	18 woningen	t/m 2023
Julianaweg-Flessenstraat Heteren	59 woningen	nader te bepalen
Veldzicht - Zetten	45 woningen	nader te bepalen
Beatrixstraat - Zetten	26 woningen	nader te bepalen
Danenberg - Slijk Ewijk	42 woningen	nader te bepalen

Passieve bedrijvencomplexen		
A-15 - Oosterhout	ontwikkeling 85 ha. Bedrijventerrein	nader te bepalen
Aamse Poort Noord - Elst	nader te bepalen	nader te bepalen
GEM Westeraam		
Westeraam	verkoop laatste woningen en afwikkeling project	t/m 2020

FINANCIËLE POSITIE

Uiteenzetting financiële positie

Algemeen

In de dit hoofdstuk schetsen wij op beknopte wijze het financiële beeld voor de periode 2020-2023. De indeling van dit financiële hoofdstuk is als volgt.

Allereerst informeren we u over de omvang van de begrotingssaldi 2020 tot en met 2023 en lichten we toe wat de afwijkingen zijn ten opzichte van de Kadernota 2020. Vervolgens geven we u inzicht in de extra kosten van het Sociaal Domein en de wijze waarop we deze lasten de komende vier jaar terug willen brengen en dekken. Na de verwachte ontwikkeling van de algemene reserve vindt u de gehanteerde uitgangspunten en tot slot een recapitulatie.

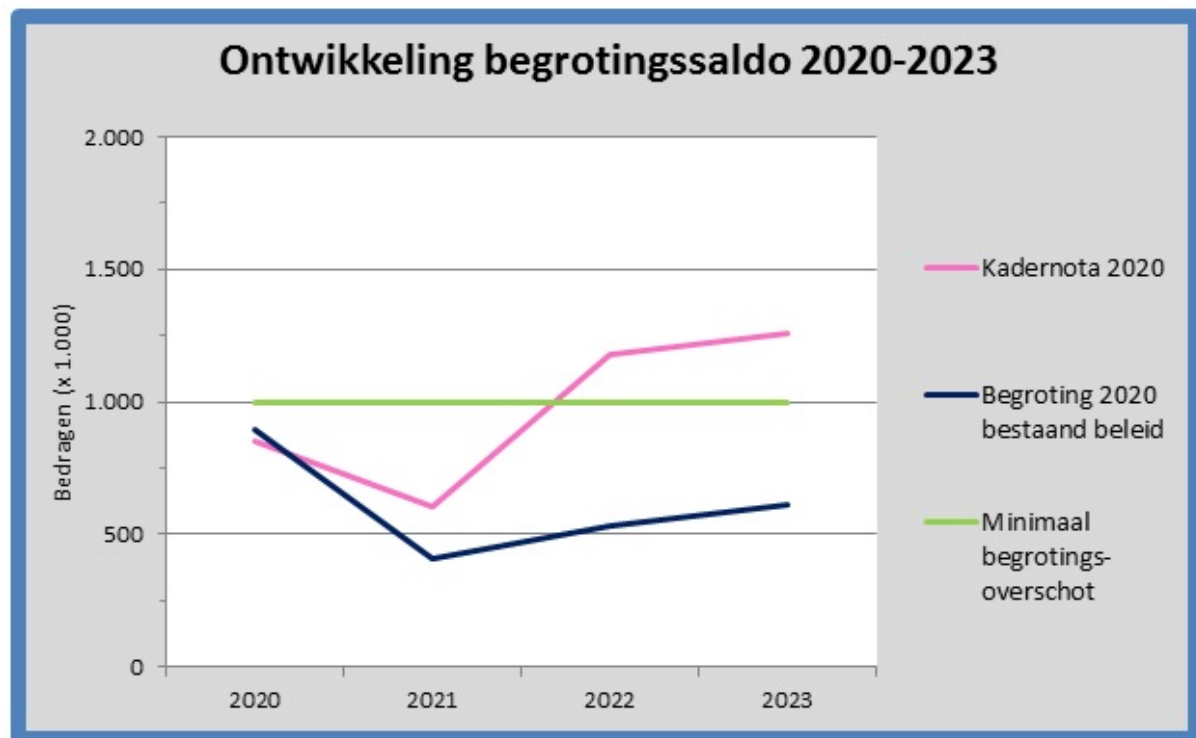
Begrotingssaldi 2020-2023

De begroting 2020 heeft een overschot van € 0,9 miljoen. In de jaren daarna schommelt het overschot tussen ca. € 0,4 miljoen en € 0,6 miljoen.

Voor de zomer stelde u de Kadernota 2020 vast. Uit onderstaande tabel blijkt dat het huidige begrotingsresultaat voor 2020 nagenoeg gelijk is aan wat we voorzagen bij de Kadernota. De verwachte resultaten voor 2021 en met name 2022 en 2023 zijn echter aanzienlijk lager dan in de Kadernota.

(bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Begroting 2020-2023	+ 895	+ 408	+ 534	+ 609
Kadernota 2020	+ 850	+ 606	+ 1.180	+ 1.260
Verschil t.o.v. de Kadernota	+ 45	- 198	- 646	- 651

(saldi van de voorgaande jaarschijf werken telkens door in volgende jaarschijf)

Deze verschillen zijn als volgt te verklaren.

Voordelen	2020	2021	2022	2023
-----------	------	------	------	------

- hogere algemene uitkering ten gevolge van meicirculaire 2019	497	386	99	220
- afvalverwijdering	363	363	363	363
Totaal voordelen	860	749	462	583
Nadelen	2020	2021	2022	2023
- prijsstijgingen	244	244	244	244
- cao ontwikkelingen	200	292	388	489
- Tussenrapportage 2-2019 en 3-2019	241	241	241	241
- hogere lasten verbonden partijen	34	134	234	334
- diverse kleinere afwijkingen	96	36	1	-74
Totaal nadelen	815	947	1.108	1.234
Verskil met Kadernota 2020 (saldo voor- en nadelen)	+ 45	- 198	- 646	- 651

Hieronder een korte toelichting op de belangrijkste afwijkingen.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

De uitgaven op het taakveld afvalstoffenheffing stijgen door formatie-uitbreiding, hogere verwerkingslasten en de uitkomsten van een nieuwe aanbesteding. Naast de directe lasten rekenen we bij 100% kostendekkendheid ook een deel van de gemeentelijke overhead (gekoppeld aan de formatie) en de BTW (gekoppeld aan de uitvoeringskosten) toe aan het tarief. De hogere uitgaven op het taakveld leiden tot hogere toerekening van overhead en BTW en dit heeft een positief effect op het begrotingssaldo.

Prijsstijgingen

In de Kadernota was voor prijsstijgingen structureel € 138.000 opgenomen. Deze "afwijking op de nullijn" werd de afgelopen jaren gehanteerd voor de prijsstijgingen. Tijdens het opstellen van de begroting 2020 bleek dit bedrag ontoereikend. De krapte op de markt in het fysiek domein en de stijging van onze omzet door de nieuwe taken Sociaal Domein vragen om een andere visie op het ramen van prijscompensatie. Voor 2020 hebben we de noodzakelijke prijsstijgingen in de begroting verwerkt. De prijsstijging in de jaren 2021 en verder ramen we vooralsnog overeenkomstig de Kadernota.

Afwijking Programma Nieuwe Lasten t.o.v. de Kadernota

We hebben het PNL 2020-2023 (Financiële begroting onderdeel X), ten opzichte van de Kadernota, op een aantal onderdelen aangepast. Het gaat om de volgende aanpassingen:

- Veilig oversteken Ceintuurbaan

Op grond van aangenomen amendement A1 bij de behandeling van de Kadernota 2020 is een investeringsbudget van € 50.000 opgenomen in jaarschijf 2020.

- Bronzen beeld generaal Sosabowski

Op grond van aangenomen amendement A2 bij de behandeling van de Kadernota 2020 is een eenmalig budget van € 20.000 opgenomen in jaarschijf 2020.

- Eerste proefjaar knuffelbijen

Op grond van aangenomen amendement A7 bij de behandeling van de Kadernota 2020 is een eenmalig budget van € 10.000 opgenomen in jaarschijf 2020.

Ontwikkeling locaties woonwagenstandplaatsen

Op grond van aangenomen amendement A6 bij de behandeling van de Kadernota 2020 zijn de investeringsbedragen in jaarschijf 2020 en 2021 vervangen door een pm-bedrag.

De totale structurele lasten per jaarschijf van het PNL bij deze Programmabegroting zijn afgerond als volgt:

2020	€	1.346.000
2021	€	782.000
2022	€	259.000
2023	€	965.000

Naast bovenvermelde structurele bedragen wordt er via het PNL 2020-2023 per saldo € 2.554.000 aan middelen uit de algemene reserve gehaald. Voor diverse rioleringsprojecten wordt er in de jaren 2020-2023 voor ca. 0,9 miljoen over de voorziening riolering beschikt.

Sociaal domein

We hebben een aantal stappen gezet om de tekorten op met name de Jeugdzorg beheersbaar te maken. De ontwikkeling van Overbetuwe SAMEN is hierbij een belangrijke stap, maar ook de nieuwe regionale aanbesteding voor de Wmo en de Jeugdwet, maatregelen ten aanzien van informatievoorzieningen en bedrijfsvoering, en het ombuigen van maatwerkvoorzieningen naar het versterken van voorliggende mogelijkheden. Deze stappen zijn vertaald in de begroting. Sommige korte termijn maatregelen, maar ook de voorbereiding op Overbetuwe SAMEN vragen een extra investering.

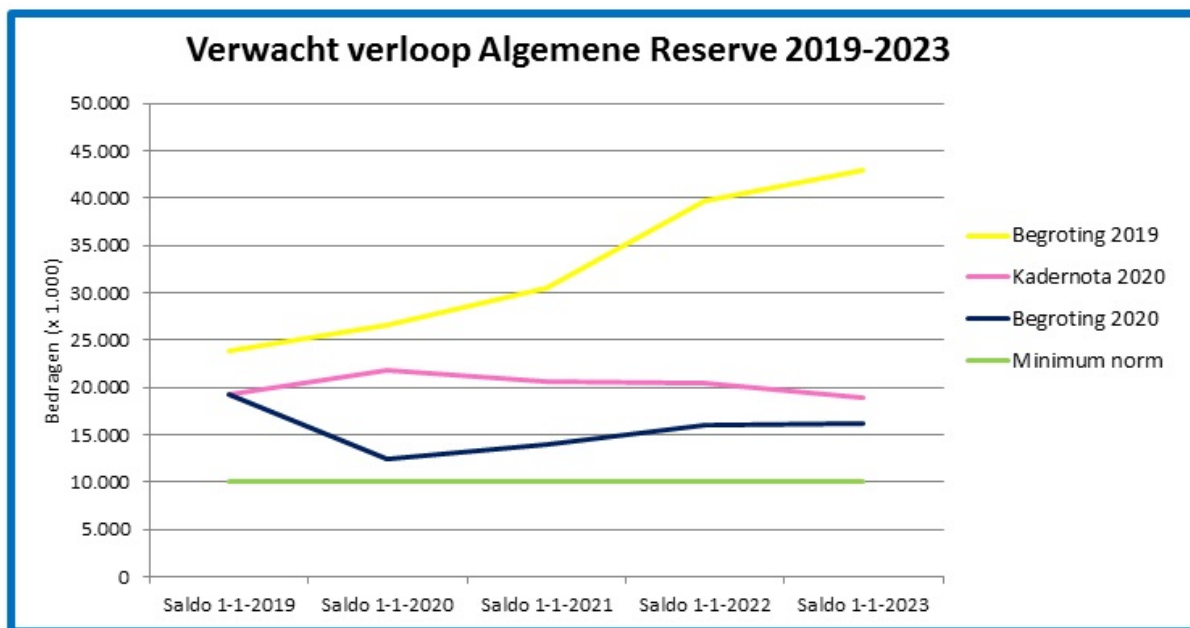
De geactualiseerde raming van de kosten, de besparingen en de inzet van de toegezegde rijksvergoeding van het rijk voor de Jeugdzorg, leidt tot het volgende plaatje.

(bedragen x € 1.000)	Extra budget	Besparing	Meicirc. 2019	Inzet reserve
jaarschijf 2020	3.625	300	833	2.492
jaarschijf 2021	3.215	250	860	2.105
jaarschijf 2022	3.215	750	0	2.465
jaarschijf 2023	3.215	1.250	0	1.965
Totaal	13.270	2.550	1.693	9.027

De inzet van een reserve voor de extra lasten Sociaal Domein geeft ons de tijd voor het structureel terugdringen van de tekorten. Het is toegestaan om eenmalig het surplus van de algemene reserve in te zetten voor de dekking van deze kosten, zonder dat dit ten koste gaat van het structurele begrotingsevenwicht. Door de kosten vooralsnog te dekken uit een reserve ontstaat er tijd om binnen vier jaar het tekort terug te brengen of alternatieve dekking te vinden.

Ontwikkeling van de Algemene Reserve

Het verloop van de algemene reserve is in onderstaande tabel weergegeven (De bedragen zijn x € 1.000). Ten opzichte van de begroting 2019 zien we een behoorlijke daling als gevolg van lagere begrotingsoverschotten en de onttrekking voor de vorming van een nieuwe bestemmingsreserve Sociaal Domein.

Jaar (op 1-1)	Minimum	Begroting 2019	Kadernota 2020	Actuele prognose
2019	10.000	23.937	19.335	19.335
2020	10.000	26.613	21.760	12.448
2021	10.000	30.582	20.715	13.957
2022	10.000	39.751	20.403	16.039
2023	10.000	42.951	19.011	16.146

Een specificatie van de mutaties van de algemene reserve vindt u bij de financiële begroting onderdeel VI.

In de Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing geven wij een toelichting op de ontwikkeling van het eenmalige en structurele weerstandsvermogen. De conclusies zijn:
Het incidentele weerstandsvermogen (verhouding tussen eenmalige risico's en eenmalige weerstandscapaciteit): **voldoende**
Het structurele weerstandsvermogen (structurele risico's t.o.v. structurele weerstandscapaciteit): **ruim voldoende**

Uitgangspunten van deze begroting

Voor de becijfering van een nieuw meerjarenperspectief maken we een inschatting van de financiële ontwikkelingen. Belangrijke onderdelen zijn de ontwikkeling van de lonen, prijzen, bijdrages aan samenwerkingsverbanden, rente en algemene uitkering.

In deze begroting hanteren we hiervoor de volgende uitgangspunten:

Uitgangspunten:	2020	2021-2023
Loonontwikkelingen	Cao akkoord 2019	2,5%
Prijzontwikkelingen	Op basis van contracten	Afwijking nullijn (€ 138.000)
Samenwerkingsverbanden	Op basis van begroting samenwerkingsverband	2%
Rente	2%	2%
Algemene uitkering	Meicirculaire 2019	Meicirculaire 2019
Verhoging OZB, overige heffingen en huurinkomsten	2,5%	1,5%
Afvalstoffenheffing en rioolrecht	100% kostendekkend	100% kostendekkend

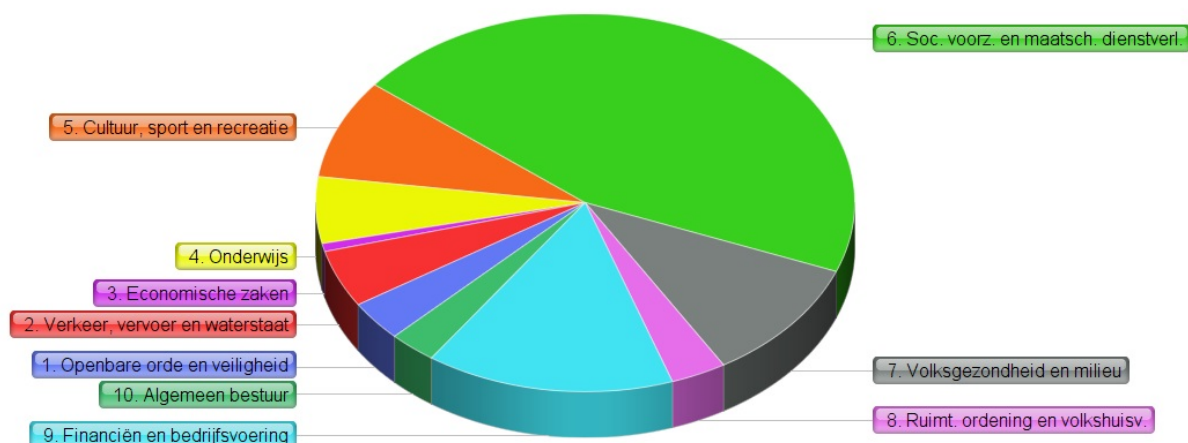
Recapitulatie

Hieronder is een recapitulatie opgenomen met de uitgaven per programma en de belangrijkste inkomsten voor de gemeente in 2020. Per saldo is er sprake van een begrotingsoverschot van afgerond € 895.000.

In 2020 wordt bijna € 105 miljoen uitgegeven aan de tien programma's en bijbehorende projecten. In onderstaande tabel ziet u hoe dat bedrag over de verschillende programma's wordt verdeeld.

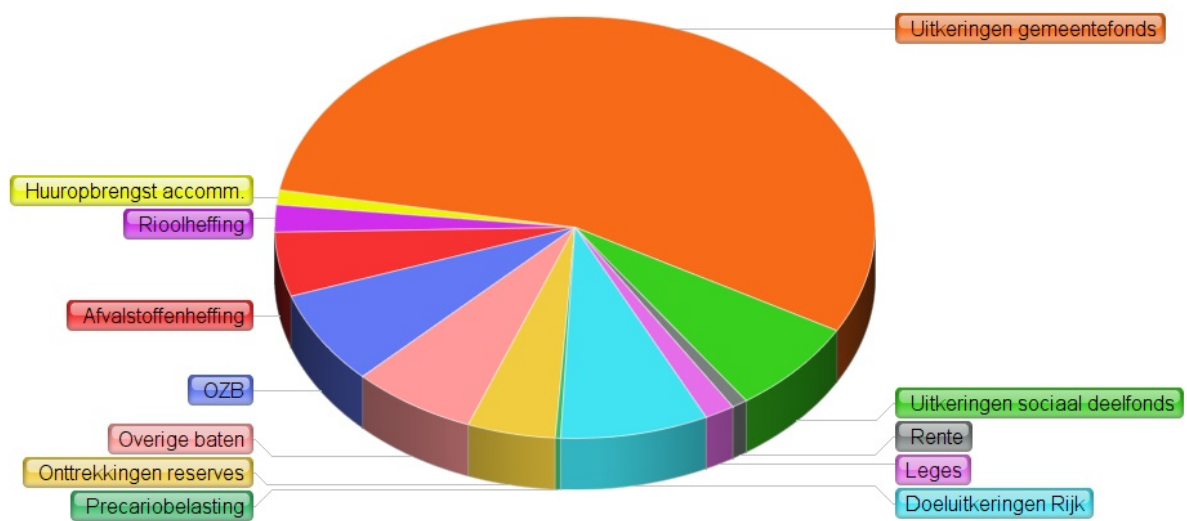
UITGAVEN 2020 (bedragen x € 1.000 en afgerond op € 100.000)	
1. Openbare orde en veiligheid	3.500
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	5.000
3. Economische zaken	700
4. Onderwijs	5.800
5. Cultuur, sport en recreatie	8.700

6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	46.200
7. Volksgezondheid en milieu	10.700
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	3.400
9. Financiën en bedrijfsvoering	15.200
10. Algemeen bestuur	2.900
Totale uitgaven programma's en bijbehorende projecten	102.100
Diverse overige lasten (onvoorz., inning belast., stort. reserves)	2.700
Totaal uitgaven	104.800

Tegenover bovenstaande uitgaven staan uiteraard ook inkomsten. In onderstaande tabel is een specificatie opgenomen van de belangrijkste inkomstenbronnen in 2020.

INKOMSTEN 2020 (bedragen x € 1.000 en afgerond op € 100.000)	
OZB	7.600
Afvalstoffenheffing	5.200
Rioolheffing	2.200
Huuropbrengst accommodaties (o.a. De Helster)	1.200
Uitkeringen gemeentefonds	58.400
Uitkeringen sociaal deelfonds	7.600
Rente eigen en vreemd vermogen	900
Leges (o.a. bouwvergunningen, APV)	1.700
Doeluitkeringen Rijk (o.a. WWB)	8.400
Precariobelasting	300
Onttrekkingen uit reserves	5.100
Diverse overige baten (incl. begrotingsoverschot € 895.000)	7.100
Totaal inkomsten	105.700

FINANCIËLE BEGROTING

I. Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid

Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid

In onderstaande tabel is per programma aangegeven wat de nagekomen financiële mutaties zijn ten opzichte van de Kadernota 2020. De financiële gevolgen van nieuw beleid zijn opgenomen in en toegelicht middels het Programma Nieuwe Lasten (PNL) in de Kadernota 2020. De nagekomen financiële mutaties hebben betrekking op bestaand beleid. In de financiële begroting onderdeel X is daarnaast nog een totaaloverzicht opgenomen van het Programma Nieuwe Lasten.

(bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Saldo Kadernota 2020	850	606	1.180	1.260
Mutaties 1. Openbare orde en veiligheid				
<i>Geen mutaties</i>				
Mutaties 2. Verkeer, vervoer en waterstaat				
- TR2-2019 structureel nadeel onkruidbestrijding en vegen (TV 2.1)	-150	-150	-150	-150
Mutaties 3. Economische zaken				
<i>Geen mutaties</i>				
Mutaties 4. Onderwijs				
<i>Geen mutaties</i>				
Mutaties 5. Cultuur, sport en recreatie				
- geen indexering gemeentelijke bijdrage Park Lingezegen	10	10	10	10
- vrijval structurele posten na 4 jaar (2019-2022) (TV 5.7)				70
Mutaties 6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening				
- prijsstijging hulp bij huishouden (TV 6.71)	-160	-160	-160	-160
- per saldo nadeel WWB (TV 6.3)	-118	-118	-118	-118
- prijsstijging collectieve ziektekostenverzekering minima (TV 6.3)	-66	-66	-66	-66
Mutaties 7. Volksgezondheid en milieu				
- extra kostenverhaal afval (btw en overhead) (TV 7.3)	340	340	340	340
Mutaties 8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting				
- TR2-2019 structureel nadeel hogere kapitaallasten (TV 8.2)	-4	-4	-4	-4
- TR2-2019 structureel nadeel hogere kapitaallasten (TV 8.3)	-4	-4	-4	-4
Mutaties 9. Financiën en bedrijfsvoering				
<i>Geen mutaties</i>				
Mutaties 10. Algemeen bestuur				
<i>Geen mutaties</i>				
Mutaties Alg. dekkingsmid / overhead / VPB / onvoorzien				
- hogere algemene uitkering op basis van meicirculaire 2019 (TV 0.7)	497	386	99	220
- prijsstijgingen verzekeringspremie door indexaties	-18	-18	-18	-18
- geschrapte prijsstijgingruimte Algemene Uitkering		44	61	61
- cao ontwikkelingen (P-budget)	-200	-292	-388	-489
- structureel lager dividend Vitens NV (TV 0.5)	-83	-83	-83	-83
- diverse overige mutaties van per saldo	35	51	69	74
- hogere lasten verbonden partijen	-34	-134	-234	-334
Mutaties Totaal	45	-198	-646	-651
Saldo Begroting 2020	895	408	534	609

II. Overzicht baten en lasten 2020

Overzicht baten en lasten 2020

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Subtotaal	Mut. reserves	Saldo
1. Openbare orde en veiligheid	3.464	39	-3.425	0	-3.425
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.993	26	-4.968	329	-4.639
3. Economische zaken	693	236	-457	66	-391
4. Onderwijs	5.810	173	-5.637	98	-5.539
5. Cultuur, sport en recreatie	8.717	1.314	-7.403	363	-7.040
6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	46.208	10.230	-35.978	2.637	-33.341
7. Volksgezondheid en milieu	10.738	9.815	-923	226	-697
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	3.434	2.039	-1.395	775	-620
9. Financiën en bedrijfsvoering	15.194	1	-15.193	159	-15.034
10. Algemeen bestuur	2.851	622	-2.230	0	-2.230
Subtotaal	102.103	24.495	-77.607	4.651	-72.956
Algemene Dekkingsmiddelen	2.583	76.154	73.570	340	73.910
Overhead *	-	-	-	-	-
VPB	4	0	-4	0	-4
Onvoorzien	55	0	-55	0	-55
Saldo	104.745	100.649	-4.096	4.991	895

* Programma 9 bestaat volledig uit de overhead dus zijn de lasten en baten van de overhead niet meer afzonderlijk op deze regel gepresenteerd.

III. Structureel begrotingssaldo

Structureel begrotingssaldo

(bedragen x € 1.000)	2020		2021		2022		2023	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1. Openbare orde en veiligheid	3.464	39	3.509	40	3.554	41	3.599	43
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.993	26	5.284	26	5.281	26	5.306	26
3. Economische zaken	693	236	627	236	627	236	627	236
4. Onderwijs	5.810	173	6.090	173	6.141	173	6.255	173
5. Cultuur, sport en recreatie	8.717	1.314	8.692	1.314	8.517	1.314	8.993	1.314
6. Sociale voorz. en maatschappelijke dienstverl.	46.208	10.230	45.880	10.180	46.061	10.680	46.177	11.180
7. Volksgezondheid en milieu	10.738	9.815	10.540	9.815	10.568	9.815	10.596	9.815
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	3.434	2.039	2.859	2.042	2.969	2.044	3.118	2.047
9. Financiën en bedrijfsvoering	15.194	1	15.194	1	15.194	1	15.194	1
10. Algemeen bestuur	2.851	622	2.878	634	2.906	646	2.935	659
Subtotaal	102.103	24.495	101.553	24.461	101.818	24.977	102.800	25.493
Algemene Dekkingsmiddelen	2.583	76.154	3.518	77.646	4.603	78.468	5.452	80.667
Overhead *	-	-	-	-	-	-	-	-
VPB	4	0	4	0	4	0	4	0
Onvoorzien	55	0	55	0	55	0	55	0
Totaal	104.745	100.649	105.130	102.108	106.480	103.446	108.311	106.161
Saldo van baten en lasten	-4.096		-3.022		-3.034		-2.150	
Mutatie reserves	4.991		3.430		3.568		2.759	
Saldo na mutatie reserves	895		408		534		609	
Saldo incidentele baten en lasten	0		0		0		0	
Structureel begrotingssaldo	895		408		534		609	

* Programma 9 bestaat volledig uit de overhead dus zijn de lasten en baten van de overhead niet meer afzonderlijk op deze regel gepresenteerd.

IV. Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
	Lasten Baten	Lasten Baten	Lasten Baten	Lasten Baten
1. Openbare orde en veiligheid				
<i>geen incidentele mutaties</i>				
2. Verkeer, vervoer en waterstaat				
- PNL-post 3b Invasieve plantensoorten (TV 2.1)	140			
- PNL-post 3c Invasieve plantensoorten (TV 2.1)		85		
- PNL-post 3d Invasieve plantensoorten (TV 2.1)			55	
- PNL-post 3e Invasieve plantensoorten (TV 2.1)				15
- PNL-post 7b Projectleider ontsluiting De Pas (TV 2.1)	10			
- PNL-post 8b Projectleider fietspad Weteringsewal (TV 2.1)		10		
- PNL-post 10a Duurzame mobiliteit (TV 2.5)	25			
3. Economische zaken				
- PNL-post 26 Ondersteuningstraject agrar. sector (TV 3.1)	66			
4. Onderwijs				
- PNL-post 28b Bouwbegeleiding noodlok. Westeraam (TV 4.2)	25			
- PNL-post 30 Bouwbegeleiding div. nieuwb. scholen (TV 4.2)	25			
- PNL-post 31c projectleider nieuwbouw De Meeuwenberg		75		
- PNL 32b projectleider nieuwbouw SamSam			75	
5. Cultuur, sport en recreatie				
- PNL-post 41b Overbetuwe Doet eenmalig 2020 (TV 5.1)	17			
- PNL-post 45 Meer muziek in de klas (TV 5.3)	53			
- PNL-post 48a Herdenking WOII eenmalig 2020 (TV 5.3)	38			
- PNL-post 48b Herdenking WOII eenmalig 2021 (TV 5.3)		29		
- PNL-post 48c Herdenking WOII eenmalig 2022 (TV 5.3)			27	
- PNL-post 50 Bronzen beeld generaal Sosabowski (TV 5.3)	20			
- PNL-post 40a Erfgoed eenmalig 2020 (TV 5.5)	20			
- PNL-post 40b Erfgoed eenmalig 2021 (TV 5.5)		30		
- PNL-post 46b Bibliotheek eenmalige subsidie 2021 (TV 5.6)		150		
- PNL-post 39 Actualiseren beheerplannen (IBOR) (TV 5.7)	75			
- PNL-post 55a Doorontw. particip.meth. speelpl. (TV 5.7)	20			
- PNL-post 55b Inzet projectregisseur speelplannen (TV 5.7)	18			
- PNL-post 51 Eerste proefjaar knuffelbijen (TV 5.7)	10			
6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening				
- PNL-post 59 Formatie: wetswijziging inburgering (TV 6.1)	60			
- Schoolmaatschappelijk werk (amendement begr. 2019) (TV 6.1)	50			
- PNL-post 53a Preventie overgewicht jeugd JOGG (TV 6.1)	35			
- Eenmalige uitgaven voorliggend veld (TV 6.1)	110			
- Overbetuwe Samen: Inhuur derden (overige budget) (TV 6.1)	200			
- Overbetuwe Samen: inrichtingskosten coöperatie (TV 6.1)	100			
- Effecten voorliggend veld (TV 6.1)	-300			
7. Volksgezondheid en milieu				
- PNL-post 63a Duurzaamheid eenmalig 2020 (TV 7.4)	130			
- PNL-post 63b Formatie duurzaamheid eenm. 2020 (TV 7.4)	96			
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting				

- PNL-post 66a Sloop gebouwen 't Fort (TV 8.2)	50			
- PNL-post 66b Opstellen herinrichtingsscenario's (TV 8.2)	25			
- PNL-post 68a Invoeringsbudget Omgevingswet (TV 8.3)	500			
- PNL-post 71a Uitvoering woonagenda 2020 (TV 8.3)	21			
9. Financiën en bedrijfsvoering				
<i>geen incidentele mutaties</i>				
10. Algemeen bestuur				
<i>geen incidentele mutaties</i>				
Algemene dekkingsmiddelen / onvoorzien				
- Eenmalige IU verhoging taalniveau statushouders (TV 0.7)	55			
- Eenmalige financiële ruimte verhoging taalniveau statushouders (TV 0.8)	55			
- PNL-post 75a3 Effecten organisatieontwikk. 2020 (TV 0.8)	167			
- PNL-post 75a4 Effecten organisatieontwikk. 2021 (TV 0.8)		167		
- PNL-post 75a5 Effecten organisatieontwikk. 2022 (TV 0.8)			167	
- PNL-post 72 Informatie Awareness (TV 0.8)	25			
Totaal	1.885	55	546	0
Saldo incidentele baten en lasten	-1.830		-546	-324
Mutatie reserves	1.830		546	324
Effect op begrotingssaldo	0		0	0

V. Vergelijking met voorgaande begrotingsjaren

Vergelijking met voorgaande begrotingsjaren

(bedragen x € 1.000)	Realisatie 2018			Begroting na wijziging 2019 (t/m TR2-2019)			Begroting 2020		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1. Openbare orde en veiligheid	3.528	117	-3.410	3.268	87	-3.181	3.464	39	-3.425
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.366	98	-4.268	4.928	26	-4.902	4.993	26	-4.968
3. Economische zaken	807	1.026	219	776	354	-422	693	236	-457
4. Onderwijs	5.504	200	-5.303	5.932	202	-5.730	5.810	173	-5.637
5. Cultuur, sport en recreatie	7.914	1.193	-6.721	8.533	1.343	-7.190	8.717	1.314	-7.403
6. Sociale voorz. en maatschappelijke dienstverl.	45.466	10.981	-34.485	46.178	9.898	-36.280	46.208	10.230	-35.978
7. Volksgezondheid en milieu	8.871	8.090	-781	9.572	8.377	-1.195	10.738	9.815	-923
8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	3.340	2.724	-616	3.768	2.053	-1.716	3.434	2.039	-1.395
9. Financiën en bedrijfsvoering	14.527	900	-13.627	14.063	1	-14.062	15.194	1	-15.193
10. Algemeen bestuur	3.040	1.060	-1.980	2.805	601	-2.204	2.851	622	-2.230
Totaal Programma's	97.362	26.388	-70.973	99.821	22.941	-76.880	102.103	24.495	-77.607
Algemene dekkingsmiddelen/overhead/VPB/onvoorzien	3.640	73.744	70.103	3.715	75.446	71.731	2.642	76.154	73.511
Mutaties reserves	2.673	2.126	-546	1.825	6.545	4.720	76	5.067	4.991
Totaal	103.674	102.258	-1.416	105.362	104.932	-429	104.821	105.716	895

VI. Reserves en Voorzieningen

Stand en verloop per reserve en voorziening

(bedragen x € 1.000)	Saldo 1-1- 2020	Bij	Af	Saldo 1-1- 2021	Bij	Af	Saldo 1-1- 2022	Bij	Af	Saldo 1-1- 2023	Bij	Af	Saldo 31-12- 2023
Algemene Reserve	12.448	3.61	2.10	13.957	3.18	1.10	16.039	541	435	16.14	616	174	16.587
		1	3		5	3				6			
Bestemmingsreserves:													
- Kapitaallasten Ambtshuis	910	0	28	882	0	29	853	0	30	823	0	31	792
- Kapitaallasten Hockeycomplex	1.084	0	68	1.016	0	68	947	0	68	879	0	68	810
- Kapitaallasten Heteren-Centrum	4.162	0	178	3.983	0	178	3.805	0	178	3.626	0	178	3.448
- Kapitaallasten kunstgras Spero	280	0	24	256	0	24	232	0	24	207	0	24	183
- Kapitaallasten sporthal HPC	1.351	0	48	1.303	0	48	1.255	0	48	1.207	0	48	1.159
- Kapitaallasten tijdelijke huisvestingsmaatregelen	250	0	62	188	0	62	126	0	62	65	0	65	0
- Kapitaallasten P&R garage Elst	392	0	5	387	0	5	382	0	5	377	0	5	371
- Kapitaallasten huisvesting	763	0	25	738	0	26	713	0	26	687	0	27	660
- Kapitaallasten Bemmelseweg	485	0	0	485	0	0	485	0	20	465	0	20	445
- Bovenwijkse voorzieningen	2.864	pm	pm	2.864	pm	pm	2.864	pm	pm	2.864	pm	pm	2.864
- Vervanging materiaal Openbare Werken	3.407	68	217	3.258	65	224	3.099	62	227	2.934	59	207	2.785
- Vitens	310	0	155	155	0	155	0	0	0	0	0	0	0
- Afslag 38 Elst/Oosterhout	2.297	pm	pm	2.297	pm	pm	2.297	pm	pm	2.297	pm	pm	2.297
- Telecommunicatietoepassing	44	1	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Tekorten Sociaal Domein	9.027	0	2.49	6.535	0	2.10	4.430	0	2.46	1.965	0	1.96	0
			2			5			5			5	
Totaal bestemmingsreserves	27.626	69	3.34	24.347	65	2.92	21.487	62	3.15	18.39	59	2.63	15.815
			8			5			4	5		9	
Voorzieningen:													
- Wethouderspensioenen	5.361	pm	pm	5.361	pm	pm	5.361	pm	pm	5.361	pm	pm	5.361
- Nabestaandenpensioen	267	0	17	250	0	17	232	0	17	215	0	17	197
- Planschades	14	pm	pm	14	pm	pm	14	pm	pm	14	pm	pm	14
- Wachtgelden vm wethouders	100	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Groot-onderhoud gemeentelijke accommodaties	4.184	554	618	4.121	554	500	4.175	554	613	4.116	554	1.63	3.032
												8	
- Riolering	12.095	0	1.07	11.024	0	1.13	9.891	0	1.20	8.691	0	1.27	7.416
			2			2			1			4	
Totaal voorzieningen	22.022	554	1.80	20.769	554	1.65	19.673	554	1.83	18.39	554	2.92	16.021
			7			0			2	6		9	

Prognose Algemene Reserve per 31 augustus 2019

Werkelijk saldo 31-12-2018 voor resultaatbestemming (bedragen x € 1.000)	20.751
Onttrekking nadelig saldo jaarrekening 2018	-1.416
Verwacht saldo 1-1-2019	19.335
Verwacht voordelig begrotingssaldo 2019 o.b.v. TR3 - 2019	4.398
<u>Onttrekkingen:</u>	
- adm. en begrotingswijzigingen 2019 t/m raad juni 2019	-1.506
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2019	-1.268
- restanten van claims uit voorgaande jaren (t/m 2018) (zie 64e adm. wijz. 2019)	-1.237
<u>Stortingen:</u>	
- (eenmalige) begrotingsposten 2019	7
- voorschot verwachte winstuitkering GEM Westeraam (meegenomen in TR3)	0
- vrijval bestemmingsreserve precario	1.746
- hogere opbrengst Precariobelasting dan raming (zit al verwerkt in saldo 2019)	0
Verwacht saldo 1-1-2020	21.475
AF: vorming BR voor tekorten Sociaal Domein	-9.027
Aangepast verwacht saldo 1-1-2020	12.448
Verwacht begrotingsoverschot 2020	895
<u>Onttrekkingen:</u>	
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2019	-1.268
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2020	-835
<u>Stortingen:</u>	
- (eenmalige) begrotingsposten 2020	7
- verwacht saldo grondcompl. Elst Zuid -/- risico (84 -/- 10)	74
- restant verwachte winstuitkering GEM Westeraam na aftrek VPB	200
- hogere opbrengst Precariobelasting dan raming (2.700 -/- 265)	2.435
Verwacht saldo 1-1-2021	13.957
Verwacht begrotingsoverschot 2021	408
<u>Onttrekkingen:</u>	
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2020	-835
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2021	-268
<u>Stortingen:</u>	
- (eenmalige) begrotingsposten 2021	7
- verwacht saldo grondcompl. Steenbeekstraat -/- risico (70 -/- 0)	70
- hogere opbrengst Precariobelasting dan raming (2.700 -/- 0)	2.700
Verwacht saldo 1-1-2022	16.039
Verwacht begrotingsoverschot 2022	534
<u>Onttrekkingen:</u>	
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2021	-268
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2022	-167
<u>Stortingen:</u>	
- (eenmalige) begrotingsposten 2022	7
Verwacht saldo 1-1-2023	16.146
Verwacht begrotingsoverschot 2023	609
<u>Onttrekkingen:</u>	
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2022	-167
- 50% van PNL-bedrag posten jaarschijf 2023	-8
<u>Stortingen:</u>	
- (eenmalige) begrotingsposten 2023	7
Verwacht saldo 31-12-2023	16.587

Structurele toevoegingen en onttrekkingen per reserve

(bedragen x € 1.000)	Saldo 1-2020	1- Bi j	Af	Saldo 1-2021	1- Bi j	Af	Saldo 1-1-2022	Bi j	Af	Saldo 1-1-2023	Bi j	Af	Saldo 31-12- 2020
BR kap.last. Ambtshuis	910	0	28	882	0	29	853	0	30	823	0	31	792
BR kap.last. Hockeycomplex	1.084	0	68	1.016	0	68	947	0	68	879	0	68	810
BR kap.last. Heteren-Centrum	4.162	0	178	3.983	0	178	3.805	0	178	3.626	0	178	3.448
BR kap.last. kunstgras Spero	280	0	24	256	0	24	232	0	24	207	0	24	183
BR kap.last. sporthal HPC	1.351	0	48	1.303	0	48	1.255	0	48	1.207	0	48	1.159
BR kap.last. tijd. huisv.maatr.	250	0	62	188	0	62	126	0	62	65	0	65	0
BR kap.last. P&R garage Elst	392	0	5	387	0	5	382	0	5	377	0	5	371
BR kap.last. huisvesting	763	0	25	738	0	26	713	0	26	687	0	27	660
BR kap.last. Bemmelseweg	485	0	0	485	0	0	485	0	20	465	0	20	445
BR verv. materieel Openb. W.	3.407	68	217	3.258	65	224	3.099	62	227	2.934	59	207	2.785
BR tekorten Sociaal Domein	9.027	0	2.49 2	6.535	0	2.10 5	4.430	0	2.46 5	1.965	0	1.96 5	0
Totale reserves	22.111	68	3.14 8	19.031	65	2.77 0	16.326	62	3.15 4	13.234	59	2.63 9	10.654

VII. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Gemeenten dienen in de begroting in te gaan op de zogenaamde jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Onder arbeidsrechtelijke verplichtingen worden verstaan de aanspraken op toekomstige uitkeringen door huidig dan wel voormalig personeel.

Het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) schrijft voor dat jaarlijkse arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume via de exploitatie moeten lopen. Deze personele lasten worden via de exploitatie verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij gaat het om verlofaanspraken e.d.. Ook worden wachtgelduitkeringen ten laste van het personeelsbudget gedekt. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen waarvan het jaarlijkse bedrag geen gelijk volume heeft, is een voorziening gevormd. Dit is het geval voor de wethouderspensioenen, het nabestaandenpensioen en de wachtgeldten voor voormalige wethouders.

VIII. Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans

BALANS PER 31 DECEMBER (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ACTIVA						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	1.014	961	933	908	882	882
Materiële vaste activa						
- Investerings met een economisch nut	114.669	128.281	136.649	134.650	132.791	128.317
- Investerings met een maatschappelijk nut	6.546	12.314	11.710	11.085	10.437	10.437
Financiële vaste activa	8.581	9.490	9.334	9.123	8.912	8.703
Totaal vaste activa	130.810	151.045	158.627	155.766	153.023	148.340
Vlottende activa						
Voorraden	12.495	12.469	8.034	8.034	8.034	8.034
Uitzettingen korter dan één jaar	5.217	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Overlopende activa	6.448	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Liquide middelen	109	500	500	500	500	500
Totaal vlottende activa	24.270	15.969	11.534	11.534	11.534	11.534
Totaal activa	155.079	167.015	170.160	167.300	164.556	159.873
PASSIVA						
Vaste financieringsmiddelen						
Eigen vermogen	42.106	40.359	42.465	45.679	54.066	56.954
Voorzieningen	24.572	31.172	29.957	27.733	26.497	24.164
Langlopende schulden	63.954	64.275	77.064	74.869	71.414	69.958
Totaal vaste financieringsmiddelen	130.632	135.805	149.486	148.282	151.977	151.076
Vlottende passiva						
Kortlopende schulden	9.365	13.000	12.500	11.500	10.500	8.000
Overlopende passiva	15.081	18.210	8.174	7.519	2.080	797
Totaal vlottende passiva	24.447	31.210	20.674	19.019	12.580	8.797
Totaal passiva	155.079	167.015	170.160	167.300	164.556	159.873

IX. EMU saldo

EMU saldo

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2019 *	2020	2021	2022	2023
1. Balansmutaties in financiële vaste activa	908	-155	-211	-211	-209
2. Balansmutaties in financiële vlottende activa	-8.274	0	0	0	0
3. Balansmutaties in vaste schuld	321	12.789	-	-	-1.455
			2.194	3.455	
4. Balans mutaties in vlottende passiva	6.763	-	-	-	-3.783
		10.536	1.656	6.439	
5. Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	- 14.450	-2.408	3.639	9.683	5.029
EMU-saldo referentiewaarde	3.648	3.972	3.991	4.046	4.120
Verschil EMU-saldo en referentiewaarde	- 18.098	-6.380	-352	5.637	909

* Volgens realisatie tot en met september 2019, aangevuld met raming resterende periode

X. PNL per programma

PNL per programma

Programma Nieuwe Lasten 2020-2023												
(bedragen x € 1.000)												
Nr.	Omschrijving	Jaar	Bruto	Reserves	Derden /	Netto	Expl.	Afschr	Lasten	Lasten	Lasten	Lasten
		uitv.	eenmalig	e.d.	grondexpl.	eenmalig	last	term.	2020	2021	2022	2023
Programma 1. Openbare orde en veiligheid												
1.	Formatie: Nota Integrale veiligheid	2020					44		44			
2.	Handhaving BOA's											
a.	Extra voertuig (investering)	2019	35			35		10	4			
Programma 2. Verkeer, vervoer en Waterstaat												
3.	Bestrijding invasieve plantensoorten											
a.	Structureel bedrag	2020					15		15			
b.	Eenmalig bedrag jaarschijf 2020	2020	140	140		0						
c.	Eenmalig bedrag jaarschijf 2021	2021	85	85		0						
d.	Eenmalig bedrag jaarschijf 2022	2022	55	55		0						
e.	Eenmalig bedrag jaarschijf 2023	2023	15	15		0						
4.	Aanvullend projectbudget Spoor kruisingen Elst Noord	2022	PM		PM	PM		20				PM
5.	Rehabilitatie Rauwendaal e.o. Heteren (2022 t/m 2025)											
a.	Jaarschijf 2022	2022	PM	PM	PM	PM		20				PM
b.	Jaarschijf 2023	2023	PM	PM	PM	PM		20				
6.	Rehabilitatie Vogelzang Elst											
a.	Jaarschijf 2022	2022	239	10	10	219		20				13
b.	Jaarschijf 2023	2023	239	10	10	219		20				
7.	Optimalisatie aansluiting Sportpark De Pas											
a.	Investeringsbudget	2020	150			150		20		9		
b.	Formatie: projectleider, toezichthouder	2020	10	10		0						
8.	Fietspad 1e Weter.wal tussen Gr. Molenstr. - Rijksw. N.											
a.	Investeringsbudget	2022	250			250		20				15

b. Formatie: projectleider, toezichthouder	2022	10	10	0			
9. <u>Vervanging wegdekken Poort van Midden Geld. Noord</u>							
a. Vervanging wegdekken 2020	2020	209		209	20	13	
b. Vervanging wegdekken 2021	2021	151		151	20		9
c. Vervanging wegdekken 2022	2022	146		146	20		9
10. <u>Duurzame mobiliteit</u>							
a. Eenmalig bedrag jaarschijf 2020	2020	25	25	0			
11. <u>Stationsomgeving Zetten-Andelst</u>							
a. Investeringsbedrag	2022	500		50	450	20	28
12. <u>Ontwikkelingsvisie Linge</u>							
a. Uitvoeringsmaatregelen	2021	pm		pm			pm
13. <u>Uitvoering Fietsagenda</u>							
a. Jaarschijf 2019	2019	200		200	20	12	
b. Jaarschijf 2020	2020	939		939	20		57
14. Renovatie Paulstraat Slijk-Ewijk	2020	270	25	245	20		15
15. Herinrichting Hoge Wick/Spaanstraat Oosterhout	2020	521	50	471	20		29
16. <u>Herinrichting doorgaande wegen Vriesenenk en Huyenkamp</u>							
a. Jaarschijf 2020	2020	450		450	20		28
b. Jaarschijf 2021	2021	450		450	20		28
17. Renovatie kruising Dauw-Griegstraat Elst	2020	108		108	20		7
18. Rehabilitatie Rädeckerstraat en 2e Lange Voren Elst	2019	585		585	20		36
19. Verbeteren ontsluiting De Schalm in Andelst	2019	130		130	20		8
20. <u>Reconstructie Bloemenbuurt Heteren (over 3 jaren)</u>							
a. Reconstructie Bloemenbuurt Heteren 2019	2019	380	207	173	20	11	
b. Reconstructie Bloemenbuurt Heteren 2020	2020	380	207	173	20		11
21. <u>Herinr. Mozartstraat vanaf Griegstraat Elst (over 2 jaren)</u>							
a. Herinr. Mozartstraat vanaf Griegstraat Elst 2019	2019	300	175	125	20	8	
b. Herinr. Mozartstraat vanaf Griegstraat Elst 2020	2020	300	175	125	20		8
22. <u>Infrastructuur Elst Noord</u>							
a. Spookruisingen Weteringsewal en Rijksweg N. (2019)	2020	2.925		2.925	20		179

23. Aanvul. budget verbreden Kerkepad (PNL-post 8-2017)	2020	220		220	20	13	
24. Fiets-/wandelperb. en natuurvriend. oever met struinpap	2019	400		400	20	25	
25. Veilig oversteken Ceintuurbaan	2020	50		50	20	3	
Programma 3. Economische zaken							
26. Ondersteuningstraject agrarische sector	2020	66	66	0			
Programma 4. Onderwijs							
27. Twee noodlokale basisschool Esdoorn te Elst	2020	250		250	15	19	
28. <u>Noodlokale basisonderwijs Westeraam</u>							
a. Investeringsbedrag	2020	497		497	15	39	
b. Eenmalig budget bouwbegeleiding / directievoering (inh.)	2020	25	25	0			
29. Noodlokale voortgezet onderwijs Westeraam	2020	580		580	15	45	
30. Formatie: interne bouwbegeleiding PNL-posten 29/31/32	2020	25	25	0			
31. <u>Vervangende nieuwbouw De Meeuwenberg Driel</u>							
a. Investeringsbedrag 2021	2021	1.333		1.333	40	49	
b. Investeringsbedrag 2022	2022	1.333		1.333	40		49
c. Formatie: projectleider, toezichthouder	2021	75	75	0			
32. <u>Vervangende nieuwbouw SamSam Oosterhout</u>							
a. Investeringsbedrag	2022	3.732		3.732	40		136
b. Formatie: projectleider, toezichthouder	2022	75	75	0			
33. <u>Uitvoering resultaat quickscan schoolgebouwen</u>							
a. Budget jaarschijf 2020	2020	PM		PM	25	PM	
b. Budget jaarschijf 2021	2021	PM		PM	25		PM
c. Budget jaarschijf 2022	2022	PM		PM	25		PM
d. Budget jaarschijf 2023	2023	PM		PM	25		
34. Vervangende nieuwbouw basisschool Zetten	2023	PM		PM	40		
35. Noodz. onderh./renov. gebouw Mozartstr.(huidige OBC)	2022	PM		PM	25		PM
36. <u>Huisvesting OBC</u>							

a.	Aanvullend investeringsbedrag bouw school	2020	3.116		3.116	40	114
b.	Aanv. invest.bedrag inricht. openb. ruimte en plankosten	2020	570		570	20	35
37.	Bijdrage achterstall. en planm. onderh. school De Vallei	2019	515		515	15	40
38.	Onderwijsleerpakket en meubilair school De Wegwijzer	2019	53		53	10	6
Programma 5. Cultuur, sport en recreatie							
39.	Actualiseren beheerplannen op basis van IBOR	2020	75	75	0		
40.	<u>Erfgoed</u>						
a.	Eenmalig budget 2020	2020	20	20	0		
b.	Eenmalig budget 2021	2021	30	30	0		
c.	Formatie: erfgoed	2020				45	45
41.	<u>Overbetuwe Doet</u>				0		
a.	Structureel	2020				105	105
b.	Eénmalig	2020	17	17	0		
42.	<u>Nieuwbouw zwembad en overdekte sportaccommodatie</u>						
a.	Investeringsbedrag (geschat bedrag)	2022	22.000		22.000		
b.	Hogere structurele exploitatielasten (incl. kap.lasten)	2023					550
c.	Grondkosten	2022	PM	PM	0		
d.	Formatie: programmamanager zwembad	2020-2023	240		240	20	15
43.	Formatie uitvoering Sportnota	2020				28	28
44.	Formatie: vastgoedregisseur	2020				99	99
45.	Meer muziek in de klas	2020	53	53	0		
46.	<u>Bibliotheek OBGZ</u>						
a.	Structureel	2020				86	86
b.	Eenmalig voor herhuisvesting in Heteren	2021	150	150	0		
47.	<u>Sportpark De Pas</u>						
a.	Real. vitaal Sportpark De Pas (aanvull. op post 2018)	2019	600	150	450	30	20
b.	Onderhouds- en beheerkosten	2020				35	35
48.	<u>Herdenking WOII</u>						

a.	Jaarschijf 2020 Masterplan Airborneregio	2020	38	38	0		
b.	Jaarschijf 2021 Masterplan Airborneregio	2021	29	29	0		
c.	Jaarschijf 2022 Masterplan Airborneregio	2022	27	27	0		
49.	Realisatie 3e veld Excelsior	2020	350		350	30	16
50.	Bronzen beeld generaal Sosabowski	2020	20	20	0		
51.	Eerste proefjaar knuffelbijen	2020	10	10	0		
52.	<u>Aanleg 2 kunstgras korfbalvelden bij HPC in Zetten</u>						
a.	Investeringsbedrag	2019	150		150	30	7
b.	Kosten specialistisch jaarlijks onderhoud	2020				3	3
53.	<u>Preventie overgewicht jeugd via JOGG!</u>						
a.	Jaarschijf 2020	2020	35	35	0		
54.	<u>Landschapspark De Danenberg</u>						
a.	Gemeentelijke bijdrage 2019	2019	300		300	20	18
b.	Gemeentelijke bijdrage 2020	2020	200		200	20	12
55.	<u>Speelplannen</u>						
a.	Doorontw. particip.meth. speelplannen jaarschijf 2020	2020	20	20	0		
b.	Inzet projectregisseur speelplannen jaarschijf 2020	2020	18	18	0		
Programma 6. Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening							
56.	Beheervergoed. sportz. Hoendrik (besluit 19bw000030)	2020				23	23
57.	Nieuwe integrale armoedebeleid	2021				110	110
58.	Formatie: WMO beleidsmedewerker	2020				52	52
59.	Formatie: wetswijziging inburgering	2020	60	60	0		
60.	<u>Schulden en preventie</u>						
a.	Uitvoeringsplan jaarschijf 2020	2020	PM	PM	PM		
61.	<u>Nieuwbouw De Wanmolen in Zetten (o.b.v. 18rb000008)</u>						
a.	Investeringsbedrag variant licht jaarschijf 2019	2019	203		203	40	7
b.	Investeringsbedrag variant licht jaarschijf 2020	2021	5.000		5.000	40	183
	<i>Dekking door vrijval bestaande kapitaallasten</i>						-8
							-81

Dekking door inzet bestemmingsreserve kapitaallasten (gevormd met vrijval deel voorziening groot onderhoud accommodaties)							-38
Dekking door inzet revolverend duurzaamheidsfonds							PM
62. MFA Randwijk	2019	1.817		1.817	40	66	
Gedeeltelijke dekking ten laste van besparing op beheersvergoeding en deel vrijval exploitatiekosten							-23
Programma 7. Volksgezondheid en milieu							
63. <u>Duurzaamheid</u>							
a. Eenmalig budget	2020	130	130	0			
b. Formatie: duurzaamheid	2020	96	96	0			
64. Formatie: uitbreiding milieustraat	2020				100	100	
Dekking via de afvalstoffenheffing					-100	-100	
Programma 8. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting							
65. Aankoopregeling Knoop 38 / RTG	2020	PM	PM	0			
66. <u>Herinrichting omgeving 't Fort</u>							
a. Eenmalig budget sloop gebouwen	2020	50	50	0			
b. Voorbereid.kosten en opstellen herinrichtingsscenario's	2020	25	25	0			
c. Herinrichting omgeving met centrumkwaliteit	2020	350		350	20	21	
67. <u>Ontwikkeling locaties woonwagendplaatsen</u>							
a. Investeringsbudget jaarschijf 2020	2020	PM		PM	20	PM	
b. Investeringsbudget jaarschijf 2021	2021	PM		PM	20		PM
68. <u>Implementatie Omgevingswet</u>							
a. Eenmalig bedrag 2020	2020	500	500	0			
69. <u>Revitalisering Centrumplan Oosterhout</u>							
a. Budget voor plankosten	2019	100		100	30	4	
b. Budget voor realisering jaarschijf 2021	2021	1.000		1.000	30		45
c. Budget voor realisering jaarschijf 2022	2022	1.900		1.900	30		85
70. <u>Revitalisering Centrumplan Driel</u>							

a. Budget voor plankosten	2019	100		100	30	4	
b. Budget voor realisering jaarschijf 2021	2021	1.450		1.450	30		65
c. Budget voor realisering jaarschijf 2022	2022	1.450		1.450	30		65
71. <u>Taakveld Wonen/ Uitvoering Woonagenda 2020</u>							
a. Taakv. Wonen/ Uitv. Woonagenda 2020 jaarschijf 2020	2020	21	21	0			
Programma 9. Financiën en bedrijfsvoering							
72. Informatie Awareness	2020	25	25	0			
73. <u>Contracten</u>							
a. Formatie: contractadviseur	2020				50	50	
b. Formatie: contractbeheer	2020				44	44	
74. Formatie: zaaksysteem	2020				87	87	
75. <u>P-budget</u>							
a.1. Effecten FUWA (bijv. ivm doorontw. Fys./Dienstv../Zaakg.)	2020				275	275	
a.2. Effecten organisatieontwikk. structureel	2020				250	250	
a.3. Effecten organisatieontwikk. eenmalig 2020	2020	167	167	0			
a.4. Effecten organisatieontwikk. eenmalig 2021	2021	167	167	0			
a.5. Effecten organisatieontwikk. eenmalig 2022	2022	167	167	0			
b. WW-risico i.v.m. wijziging aanstellingsrichtlijn	2020				PM	PM	
c. Effecten cao	2020				PM	PM	
d. Effecten WNRA	2020				PM	PM	
e. <i>Inzet beschikbare ruimte in MJR voor uitbreid. formatie</i>					-222	-222	
76. ICT voorzieningen voor in de nieuwe publieke ruimten	2019	158		158	5	34	
Programma 10. Algemeen bestuur							
77. <u>Jongerenparticipatie</u>							
a. Structureel bedrag jaarschijf 2020	2020				48	48	
b. Aanvullend structureel bedrag vanaf 2021	2021				pm	pm	

Totalen	62.429	3.412	220	58.797	1.177	1.346	783	259	965
					Aanvulling tot stelpost				
					Totale lasten	1.346	783	259	965
					Totale lasten per 2023				3.352
Algemene reserve 2020:	1.669								
Algemene reserve 2021:	536								
Algemene reserve 2022:	334								
Algemene reserve 2023:	15								
Totale onttrekking Algemene Reserve	2.554								
Voorziening riolering (betreft PNL-posten 6, 14, 15, 20 en 21)	858								
Totale onttrekking:	3.412								

XI. Baten en lasten per taakveld

Baten en lasten per taakveld

Lasten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
TV0.1 Bestuur	1.792	1.819	1.847	1.876
TV0.2 Burgerzaken	1.060	1.060	1.060	1.060
TV0.4 Overhead	15.194	15.194	15.194	15.194
TV0.5 Treasury	-767	-767	-767	-767
TV0.61 OZB woningen	317	317	317	317
TV0.62 OZB niet-woningen	72	72	72	72
TV0.64 Belastingen overig.	721	721	721	721
TV0.7 Alg. uitkering en overige uitk. gemeentefonds	0	0	0	0
TV0.8 Overige baten en lasten	2.296	3.231	4.316	5.165
TV0.9 Vennootschapsbelating (VpB)	4	4	4	4
TV0.10 Mutaties reserves	76	76	76	76
TV0.11 Resultaat v.d. rekening baten/lasten	895	408	534	609
Totaal Hoofdtakveld 0 Bestuur en ondersteuning	21.659	22.133	23.372	24.326
TV1.1 Crisbeheersing en brandweer	2.345	2.390	2.435	2.480
TV1.2 Openbare orde en veiligheid	1.119	1.119	1.119	1.119
Totaal Hoofdtakveld 1 Veiligheid	3.464	3.509	3.554	3.599
TV2.1 Verkeer en vervoer	4.722	5.037	5.034	5.060
TV2.2 Parkeren	197	197	197	197
TV2.5 Openbaar vervoer	75	50	50	50
Totaal Hoofdtakveld 2 Verkeer en vervoer	4.993	5.284	5.281	5.306
TV3.1 Economische ontwikkeling	428	362	362	362
TV3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	225	225	225	225
TV3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	40	40	40	40
Totaal Hoofdtakveld 3 Economie	693	627	627	627
TV4.1 Openbaar basisonderwijs	41	41	41	41
TV4.2 Onderwijshuisvesting	3.174	3.451	3.500	3.610
TV4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.595	2.598	2.601	2.604
Totaal Hoofdtakveld 4 Onderwijs	5.810	6.090	6.141	6.255
TV5.1 Sportbeleid en activering	738	721	721	721
TV5.2 Sportaccommodaties	2.536	2.552	2.552	3.117
TV5.3 Cultuurpresentatie, - productie en partic	440	358	356	329
TV5.5 Cultureel erfgoed	130	140	110	110
TV5.6 Media	869	1.019	869	869
TV5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.004	3.901	3.909	3.846
Totaal Hoofdtakveld 5 Sport, cultuur en recreatie	8.717	8.692	8.517	8.993
TV6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	5.848	5.293	5.357	5.357
TV6.2 Wijkteams	630	633	635	638
TV6.3 Inkomensregelingen	11.102	11.212	11.212	11.212
TV6.4 Begeleide participatie	4.139	4.213	4.287	4.361

TV6.5 Arbeidsparticipatie	1.337	1.341	1.345	1.349
TV6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.435	2.435	2.435	2.435
TV6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	5.103	5.133	5.163	5.193
TV6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	14.573	14.573	14.573	14.573
TV6.81 Geëscaleerde zorg 18+	87	87	87	87
TV6.82 Geëscaleerde zorg 18-	955	961	967	973
Totaal Hoofdtakveld 6 Sociaal domein	46.208	45.880	46.061	46.177
TV7.1 Volksgezondheid	1.451	1.479	1.507	1.535
TV7.2 Riolering	2.313	2.313	2.313	2.313
TV7.3 Afval	4.835	4.835	4.835	4.835
TV7.4 Milieubeheer	2.052	1.826	1.826	1.826
TV7.5 Begraafplaatsen	87	87	87	87
Totaal Hoofdtakveld 7 Volksgezondheid en milieu	10.738	10.540	10.568	10.596
TV8.1 Ruimtelijke ordening	661	661	770	920
TV8.2 Grondexploitatie (niet bedr.terr.)	710	656	656	656
TV8.3 Wonen en bouwen	2.064	1.542	1.542	1.542
Totaal Hoofdtakveld 8 Volkshuiv, RO en Sted. Vern.	3.434	2.859	2.969	3.118
Saldo takvelden	105.716	105.614	107.090	108.996

Baten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
TV0.1 Bestuur	0	0	0	0
TV0.2 Burgerzaken	622	634	646	659
TV0.4 Overhead	1	1	1	1
TV0.5 Treasury	1.063	1.058	1.058	1.058
TV0.61 OZB woningen	5.161	5.255	5.350	5.446
TV0.62 OZB niet-woningen	2.430	2.466	2.502	2.538
TV0.64 Belastingen overig.	1.433	1.168	1.168	1.168
TV0.7 Alg. uitkering en overige uitk. gemeentefonds	65.996	67.629	68.320	70.387
TV0.8 Overige baten en lasten	71	71	71	71
TV0.9 Vennootschapsbelating (VpB)	0	0	0	0
TV0.10 Mutaties reserves	5.067	3.506	3.644	2.836
TV0.11 Resultaat v.d. rekening baten/lasten	0	0	0	0
Totaal Hoofdtakveld 0 Bestuur en ondersteuning	81.844	81.788	82.760	84.163
TV1.1 Crisbeheersing en brandweer	0	0	0	0
TV1.2 Openbare orde en veiligheid	39	40	42	43
Totaal Hoofdtakveld 1 Veiligheid	39	40	41	43
TV2.1 Verkeer en vervoer	26	26	26	26
TV2.2 Parkeren	0	0	0	0
TV2.5 Openbaar vervoer	0	0	0	0
Totaal Hoofdtakveld 2 Verkeer en vervoer	26	26	26	26
TV3.1 Economische ontwikkeling	0	0	0	0
TV3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	199	199	199	199
TV3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	37	37	37	37
Totaal Hoofdtakveld 3 Economie	236	236	236	236
TV4.1 Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0
TV4.2 Onderwijshuisvesting	44	44	44	44
TV4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	129	129	129	129
Totaal Hoofdtakveld 4 Onderwijs	173	173	173	173
TV5.1 Sportbeleid en activering	49	49	49	49
TV5.2 Sportaccommodaties	1.080	1.080	1.080	1.080
TV5.3 Cultuurpresentatie, - productie en partic	0	0	0	0
TV5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	0
TV5.6 Media	24	24	24	24
TV5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	162	162	162	162
Totaal Hoofdtakveld 5 Sport, cultuur en recreatie	1.314	1.314	1.314	1.314
TV6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.053	753	753	753
TV6.2 Wijkteams	0	0	0	0
TV6.3 Inkomensregelingen	8.809	8.809	8.809	8.809
TV6.4 Begeleide participatie	0	0	0	0

TV6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	0	0
TV6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0
TV6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	368	368	368	368
TV6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	250	750	1.250
TV6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0
TV6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0
Totaal Hoofdtakveld 6 Sociaal domein	10.230	10.180	10.680	11.180
TV7.1 Volksgezondheid	0	0	0	0
TV7.2 Riolering	3.331	3.331	3.331	3.331
TV7.3 Afval	6.431	6.431	6.431	6.431
TV7.4 Milieubeheer	0	0	0	0
TV7.5 Begraafplaatsen	53	53	53	53
Totaal Hoofdtakveld 7 Volksgezondheid en milieu	9.815	9.815	9.815	9.815
TV8.1 Ruimtelijke ordening	160	163	166	168
TV8.2 Grondexploitatie (niet bedr.terr.)	911	911	911	911
TV8.3 Wonen en bouwen	968	968	968	968
Totaal Hoofdtakveld 8 Volkshuiv, RO en Sted. Vern.	2.039	2.042	2.044	2.047
Saldo takvelden	105.716	105.614	107.090	108.996